

Плекаємо Особистість

Науково-методичний альманах

Випуск 4

Національна академія педагогічних наук України

**Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**Науково-дослідний центр з проблем соціальної педагогіки
та соціальної роботи НАПН України
(спільно з ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»)**

**Старобільський ліцей № 1
Старобільської міської ради Луганської області**

ПЛЕКАЄМО ОСОБИСТІТЬ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ АЛЬМАНАХ

Випуск 4

Старобільськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2021

УДК 373.5.09(08)
ПЗ8

ЗАНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ:
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»

Редакційна колегія:

Курило В. С. – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України (головний редактор)

Караман О. Л. – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора)

Фоменко К. М. – кандидат педагогічних наук (видавничий редактор)

Меняйленко О. С. – доктор технічних наук, професор

Починкова М. М. – доктор педагогічних наук, доцент

Бадер С. О. – доктор педагогічних наук, доцент

Степаненко В. І. – доктор педагогічних наук, доцент

Юрків Я. І. – кандидат педагогічних наук, доцент

Плекаємо особистість : наук.-метод. альманах. Вип. 4.
ПЗ8 Старобільськ. Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2021. 118 с.

Четвертий випуск альманаху присвячено узагальненню досвіду науково-дослідної роботи Старобільського ліцею № 1 Старобільської міської ради Луганської області та Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» з проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності здобувачів освіти у закладах загальної середньої та вищої освіти.

Представлено результати регіонального дослідження «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі», що виконувалося на базі Старобільської гімназії (з 2021 року – Старобільського ліцею № 1 Старобільської міської ради Луганської області) протягом 2013–2020 рр.

Призначено для науково-педагогічних та педагогічних працівників, здобувачів освіти закладів загальної середньої та вищої освіти, аспірантів, докторантів, громадськості, усіх тих, хто цікавиться інноваціями в галузі освіти.

УДК 373.5.09(08)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 10 від 25 червня 2021 року)*

©ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2021

Курило Віталій Семенович,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України, голова вченої
ради ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Караман Олена Леонідівна,
доктор педагогічних наук, професор,
директор Науково-дослідного центру з
проблем соціальної педагогіки та
соціальної роботи НАПН України,
директор навчально-наукового інституту
педагогіки і психології
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

СУТНІСТЬ І МЕХАНІЗМИ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ ВІЙН

У ХХІ столітті людство вступило в суспільство нового типу – інформаційне суспільство, що вчені розглядають як наслідок глобальної соціальної революції, вибухового розвитку і конвертації інформаційних та комунікаційних технологій; системний, потужний чинник політичної й суспільно-економічної модернізації, соціогуманітарного розвитку країни, створення конкурентоспроможної економіки, забезпечення оптимальних умов людського розвитку, запровадження ефективних демократичних процедур тощо [5]. Разом з тим, за думкою вчених, бурхливий розвиток і розповсюдження інформаційних технологій спричинили й значні ризики, пов'язані передусім з інформаційною безпекою держави, а також з інформаційно-психологічною безпекою суспільства та громадян [3].

Справжньою загрозою сучасного світу стали інформаційно-психологічні війни, що призводять до ураження індивідуальної та масової

свідомості населення, етнополітичних розколів, внутрішніх і зовнішніх збройних конфліктів, втрати суверенності держав. Найсучаснішим прикладом наслідків інформаційно-психологічної війни може слугувати збройний конфлікт на сході України, який триває з 2014 року і спричинив втрату цілісності та незалежності України.

Метою статті є розкрити сутність і механізми сучасних інформаційно-психологічних війн та забезпечення інформаційно-психологічної безпеки людини, суспільства, держави.

За думкою відомих дослідників гібридних війн Ю. Бабенка, В. Гурковського, А. Дубіни, Р. Колеснікової, В. Курила, С. Савченка, О. Саєнка та ін., *інформаційно-психологічна війна (ІПВ)* – це цілеспрямоване широкомасштабне оперування здоровим глуздом суб'єктів, вплив на свідомість інформаційно-психологічними засобами, який викликає трансформацію психіки, зміну системи цінностей, установок, поглядів, думок, відносин, мотивів, стереотипів особистості з метою вплинути на її діяльність і поведінку [1; 2].

Аналізуючи праці відомих дослідників Д. Прокоф'єва та Ю. Бабенка, В. Гуровський відзначає, що інформаційно-психологічна війна спрямована на отримання переваги над супротивником за допомогою:

- руйнації, модифікації або спотворення інформації, несанкціонованого проникнення в інформаційні системи супротивника;
- заходів пропагандистського впливу на свідомість людини в ідеологічній та емоційній сферах.

Отже, інформаційно-психологічна війна – це цілеспрямоване широкомасштабне оперування здоровим глуздом суб'єктів, знищення, модифікація, нав'язування і блокування носіїв здорового глузду інформаційними методами. Руйнування, яких завдають такі війни суспільній психології, свідомості людини, за масштабами й значенням цілком сумірні, а часом і перевищують наслідки збройних війн [1].

А. Дубіна відзначає, що *мішенню* інформаційно-психологічної війни є:

- 1) самоідентифікація особистості, її соціальна і рольова ідентифікація, що задають загальну інтенціональність окремої особистості і суспільства в цілому;
- 2) самоусвідомлення як усвідомлення особистістю власної самобутності, так і самобутності спільноти в соціумі, які відображені в культурних традиціях, віруваннях, менталітеті, зазначені в мові;
- 3) базові цінності людини, що лежать в основі її оцінок і суджень [2].

Н. Марута, М. Маркова обґрунтовують тезу про те, що знаючи головні характеристики відповідної спільноти, починаючи від віково-демографічних і закінчуючи соціоекономічними, визначивши пануючі психотипи, розуміючи менталітет, на базі певних технологій можна активно впливати на цільову групу, модифікувати суспільну свідомість і формувати

громадську думку і, у відповідності до цілей, провокувати, спонукати, збурювати до певних дій, або дезорієнтувати і дезінтегрувати як окремі соціальні групи, так і цілі народи.

Учені доводять, що *основою ІПВ* є маніпулятивний вплив на масову свідомість, мета якого полягає у:

1) внесенні у суспільну та індивідуальну свідомість ворожих, шкідливих ідей та поглядів;

2) дезорієнтації та дезінформації мас;

3) послабленні певних переконань, устоїв;

4) залякуванні свого народу образом ворога;

5) залякуванні супротивника своєю могутністю;

6) нарешті, забезпечення ринку збуту для своєї економіки (у цьому випадку ІПВ стає складовою частиною конкурентної боротьби) [7].

Психологічною наукою доведено, не всі люди стають об'єктом інформаційно-психологічного впливу, а тільки люди з низьким рівнем розвитку психологічної стійкості, критичного мислення та установок. Тому, як зазначає М. Маркова, інформаційно-психологічний вплив на населення спрямований на **емоційну сферу свідомості**. У ньому функціонують тільки сприйняття і запам'ятовування, мислення майже не здійснюється. Тому об'єкт впливу або приймає готові установки, або не приймає, приймає цілком або частково. Інформаційно-психологічний вплив на емоційну сферу свідомості включає нецілеспрямоване сприйняття і запам'ятовування і характеризується різко зниженим рівнем усвідомлення змісту впливу. Осмислення отриманої інформації відбувається пізніше, при більш високій пізнавальній активності об'єкта. Саме на це була розрахована масована антиукраїнська істерія російських засобів масової інформації.

Головним же завданням інформаційно-психологічного впливу є зміна установок особистості. Для цього в ході гібридної війни усе, що сьогодні поширюється російськими засобами масової інформації на території України, особливо у східних областях, є відвертим перекручуванням картини дійсності.

Механізм інформаційно-психологічного впливу ґрунтується на маніпуляції свідомістю мас і внесенням у свідомість цілеспрямованої дезінформації.

Маніпуляція свідомістю – це своєрідне панування над духовним станом людей, управління ним шляхом навіювання людям відповідних стереотипів мислення, вигідних терористам. За допомогою маніпуляції можна міняти життєві установки людей в потрібному напрямі. При цьому виділяється три рівні дії.

Перший рівень – посилення існуючих у свідомості людей потрібних установок, ідеалів, цінностей, норм. Закріплення цих елементів свідомості у світогляді й життєвих установках.

Другий рівень пов'язаний з незначними змінами поглядів на ту або іншу подію, процес, факт, що також впливає на політичну позицію і емоційне відношення до конкретного явища.

Третій рівень – корінна, кардинальна зміна життєвих установок на основі повідомлення драматичних, незвичайних нових даних, відомостей.

Маніпулювання як важливий елемент механізму інформаційно-психологічного впливу містить ряд компонентів: подачу «потрібної» в даний момент, частенько грубо сфабрикованої інформації; умисне приховування істинної, дійсної інформації; забезпечення інформаційного переважання (у руслі офіційних поглядів), що утрудняє можливість простій людині розібратися в істинному стані справи.

У людини ж високим рівнем розвитку установок включаються механізми психологічного захисту від негативного впливу інформації, що забезпечують інформаційно-психологічну безпеку особистості [4].

Серед таких механізмів М. Маркова, називає «блокування», «відхід», «управління», «вигнання» або «ігнорування».

Так, при «блокуванні» спрацьовують психологічні бар'єри та автоматична огорожа психіки від зовнішнього негативного інформаційного впливу. Діями психіки, що виконуються при «блокуванні» є: критичне сприйняття інформації, емоційне відчуження інформації, «психологічні бар'єри» (приниження джерела інформації, внутрішнє осміяння, розвінчання авторитету, несерйозне сприйняття інформації, недовіра, настороженість, неухважність, відволікання і перемикання уваги на інші об'єкти, не пов'язані з вмістом інформаційного впливу тощо). При спрацьовуванні механізму «відходу» відбувається збільшення дистанції, переривання контакту, вихід за межі досяжності інформаційного впливу. «Управління» виражається в контролі над процесом інформаційного впливу (відключення певних каналів ЗМІ (дратівного каналу телебачення, вихід з Інтернету тощо), відмова від перегляду (прослуховування) конкретних телерадіопрограм) відмова від читання деяких газет, статей, рубрик тощо; вихід, під різними приводами, з масових видовищних заходів: театру, концертного залу, кінотеатру тощо, мітингів, зборів та ін. [6].

Отже, в арсеналі сучасної людини існують різноманітні способи протидії ПІВ, серед яких максимально простими є критичне осмислення інформації, формування навичок позитивного мислення, інтелектуальна і фізична активність, перенесення акценту уваги на близьких і родинну взаємодію, навички спілкування з природою та самим собою без додаткових засобів інформаційного впливу.

Таким чином, виконуючи сету статті, нами було встановлено, що сучасне інформаційне суспільство виконує як позитивну місію модернізації суспільства, матеріальної та духовної культури, так і спричиняє загрози

національній безпеці країни на рівня суспільства, окремих соціальних груп і верств, особистості. ХХІ століття увійде в історію як століття інформаційно-психологічних війн, які визначено як цілеспрямоване широкомасштабне оперування здоровим глуздом суб'єктів, знищення, модифікація, нав'язування і блокування носіїв здорового глузду інформаційними методами. Руйнування, яких завдають такі війни суспільству, за масштабами часом перевищують наслідки збройних війн та призводять до втрати цілісності країн. Проте особистість з високим рівнем розвитку установок володіє внутрішніми механізми психологічного захисту від негативного впливу інформації, що забезпечують інформаційно-психологічну безпеку особистості. Серед таких механізмів учені називають «блокування», «відхід», «управління», «вигнання» або «ігнорування» спотвореної інформації.

Перспективним напрямом дослідження порушеної проблеми є наукове обґрунтування змісту і технологій діяльності держави, суспільства, різoproфільних інституцій, спрямованих на забезпечення інформаційно-психологічної безпеки кожної людини й суспільства в цілому.

Література

- 1. Гурковський В.** Механізми використання дезінформації в умовах російської гібридної агресії / В. Гурковський // Укр. наук. журнал «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації». – 2016. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://social-science.com.ua/article/1393>.
- 2. Дубина А. М.** Інформаційно-психологічні війни і їх вплив на масову свідомість / А. М. Дубина. – К. : НТУУ «КПІ», 2011. – 57 с.
- 3. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналітична доповідь.** К. : НІСД, 2010. – 64 с.
- 4. Колеснікова Р. В.** Формування механізму протидії маніпуляційному впливу на свідомість особистості [Електронний ресурс] / Р. В. Колеснікова. – Режим доступу : http://psychologis.com.ua/formirovanie_mehanizma_protivodeystviya_manipulyacionnomu_vozdeystviyu_na_soznanie_lichnosti.htm
- 5. Макарусь Б.** Інформаційне суспільство як новий етап розвитку суспільства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://naub.oa.edu.ua/2017/>.
- 6. Маркова М. В.** Інформаційно-психологічна війна як нова загроза здоров'ю населення України: реальність небезпеки та напрями протидії [Електронний ресурс] / М. В. Маркова // Здоров'я України. Режим доступу : <http://health-ua.com/article/5219-nformatcijnopsihologchna-vjna-yak-nova-zagroza-zdorovyu-naselennya-ukrani-re>
- 7. Марута Н. О., Маркова М. В.** Інформаційно-психологічна війна як новий виклик сучасності: стан проблеми та напрями її подолання / Н. О. Марута, М. В. Маркова // Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, вип. 3 (84). – С. 21–28.

Курило В. С., Караман О. Л. Сутність і механізми сучасних інформаційно-психологічних війн

У статті розкрито сутність і механізми сучасних інформаційно-психологічних війн. Встановлено, що інформаційно-психологічна війна – це цілеспрямоване широкомасштабне оперування здоровим глуздом суб'єктів, знищення, модифікація, нав'язування і блокування носіїв здорового глузду інформаційними методами. Визначено механізми протидії негативному впливу інформаційно-психологічних війн як засобів забезпечення інформаційно-психологічної безпеки людини і суспільства, до яких віднесено «блокування», «відхід», «управління», «вигнання» або «ігнорування».

Ключові слова: інформаційно-психологічна війна, механізми впливу та протидії, особистість, суспільство, безпека.

Курило В. С., Караман Е. Л. Сущность и механизмы современных информационно-психологических войн

В статье раскрыты сущность и механизмы современных информационно-психологических войн. Установлено, что информационно-психологическая война – это целенаправленное широкомасштабное оперирование смыслом субъектов, уничтожение, модификация, навязывание и блокировка носителей здравого смысла информационными методами. Определены механизмы противодействия негативному влиянию информационно-психологических войн как средства обеспечения информационно-психологической безопасности человека и общества, к которым отнесены «блокировка», «уход», «управление», «изгнание» или «игнорирование».

Ключевые слова: информационно-психологическая война, механизмы влияния и противодействия, личность, общество, безопасность.

Kurylo V., Karaman O. The Essence and Mechanisms of Modern Information and Psychological Warfare

The article reveals the essence and mechanisms of modern information and psychological warfare. It is established that information-psychological warfare is a purposeful large-scale operating of the subjects' common sense, destruction, modification, imposition and blocking common sense carriers by information methods. The counteraction mechanisms for negative influence information and psychological warfare are defined as a means of ensuring information and psychological individual and society security, which include 'blocking', 'withdrawal', 'management', 'expulsion' or 'ignoring'.

Key words: information and psychological warfare, counteraction and influence mechanisms, personality, society, security.

*Фоменко Катерина Миколаївна,
директор Старобільської гімназії,
заслужений працівник освіти України,
кандидат педагогічних наук*

У січні 2021 року
Старобільська гімназія отримала
статус **Старобільського ліцею №1**
Старобільської міської ради Луганської області

КРОКУЄМО ДО НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасні цивілізаційні виклики обумовлюють нові вимоги до життя та діяльності людини. Існуюча освітня система покликана не лише відповідним чином змінитися, а й задовольнити нагальні потреби життєдіяльності особистості, стимулювати її інтелектуальний випереджувальний розвиток.

Значну роль відіграє тут інформаційно-цифрова компетентність, яку дуже важливо сформувати в учнів. Вона допомагає людині бути успішною.

Сьогодні інформаційне суспільство вимагає від випускників закладів освіти володіння навичками, необхідними у XXI столітті:

- критичного мислення й уміння вирішувати проблеми (гнучко адаптуватися в життєвих ситуаціях, що постійно змінюються, самостійно набуваючи необхідних знань);
- комунікаційних навичок та навичок співробітництва;
- інформаційної грамотності (уміння швидко та ефективно шукати інформацію, критично й компетентно осмислювати та оцінювати її, уміння творчо та креативно її використовувати);
- інформаційно-комунікаційної грамотності (використання комп'ютерних технологій як інструменту для спілкування, досліджень, організації, оцінювання інформації, володіння базовим розумінням етичних та правових питань, пов'язаних з доступом та використанням інформації).

Інформаційне суспільство вимагає використання технологій, покликаних сприяти активізації та розвитку розумових здібностей дитини, активному й свідомому набуттю знань, умінь і навичок самоосвіти та культурного спілкування у світовому інформаційному просторі.

Актуальність і недостатня розробленість цієї проблеми в теорії й практиці спонукали педагогічний колектив гімназії у 2013 році звернутися до Управління освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації розглянути питання про дозвіл експериментально-дослідної роботи

регіонального рівня з проблеми **«Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі»**. Дозвіл було надано.

Метою нашого дослідження стало теоретично обґрунтувати, змістовно розробити та впровадити в життя Модель інформаційно-освітнього простору закладу освіти, що забезпечує формування інформаційно-комунікаційної компетентності учасників освітнього процесу.

Об'єктом дослідження став: освітній простір Старобільської гімназії як середовище формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів та професійного зростання вчителів.

Предметом дослідження стала модель інформаційного простору гімназії та створення педагогічних умов для формування і розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів у освітньому процесі гімназії сільської місцевості.

Гіпотеза дослідно-експериментальної роботи полягала в тому, що формування та розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей гімназистів буде ефективним за умови створення та впровадження структурованої **Моделі інформаційно-освітнього простору гімназії**.

Завданням дослідження стало:

- Аналіз проблеми дослідження в контексті створення інформаційно-освітнього простору закладу освіти як середовища розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учасників освітнього процесу, визначення ступеню її розробки в сучасній педагогічній теорії;
- Розробка, теоретичне обґрунтування та впровадження Моделі інформаційно-освітнього простору гімназії щодо формування та розвитку інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів;
- Визначення педагогічних умов, які стимулюють формування інформаційно-комунікаційної компетентності учня;
- Удосконалення навчально-матеріальної бази для вивчення основ комп'ютерної техніки, оволодіння комп'ютерною грамотністю;
- Забезпечення максимальним володінням інформаційними технологіями всіх учасників освітнього процесу;
- Створення банку педагогічного досвіду вчителів гімназії з досліджуваної теми (відео-уроки, позакласні заходи, методичні розробки, науково-дослідні, творчі роботи, блоги тощо).

В експериментальній роботі був використаний **комплекс методів дослідження:** теоретичні, емпіричні, метод теоретичного моделювання.

Науково-педагогічні принципи, на основі яких здійснювалася дослідно-експериментальна робота в гімназії, узгоджувалися із загальними педагогічними принципами та віддзеркалювали сучасний рівень розвитку та напрями становлення сучасної освіти.

Було проведено **дослідження стану психолого-педагогічної готовності педагогічних працівників** до дослідно-експериментальної діяльності серед вчителів гімназії.

Проведені з учителями семінари, тренінги, засідання науково-методичних кафедр, зустрічі з ученими (Т. Сорочан, В. Курило, Т. Пінчук, Г. Шевченко, І. Цимбал, Т. Ткачова) зорієнтували нас, що значний внесок у розробку методології й теорії поняття педагогічної інформаційної технології зроблено сучасними педагогами: В. Безпалько, Б. Лихачовим, М. Кларінім, В. Монаховим, Г. Селевко та іншими. Головні напрями та засоби «інноваційного розвитку освіти» найбільш потужно представлено в роботах таких учених, як В. Андрущенко, С. Архангельський, І. Дичківська, І. Зязюн, В. Кремень, І. Крилов, В. Курило, В. Луговий, М. Михальченко, С. Ніколаєнко, А. Нісімчук, І. Прокопенко, О. Савченко, М. Степко та ін.

На організаційному етапі експерименту значна увага була приділена інформатизації освітнього процесу, створенню педагогічних умов для вільного доступу учнів до інформатизації, розвитку телекомунікаційних технологій та матеріально-технічної бази гімназії. Проведено педагогічну раду **«Інформатизація освітнього процесу гімназії: здобутки, проблеми, перспективи»**, на якій ухвалено дорожню карту подальшого розвитку науково-дослідного експерименту.

Моделюючий етап експерименту передбачав створення Моделі Школи, інформаційний простір якої б забезпечував формування інформаційно-комунікаційних компетентностей вихованців.

При моделюванні такої Школи **ми враховували наступну сукупність умов:**

– **організаційно-педагогічних** (одухотвореність освітнього процесу в усіх його ланках; створення доброзичливого морально-психологічного клімату в колективі, здорових стосунків між його членами, педагогічна підтримка і захист кожного учня і педагога; естетизація освітнього середовища; збереження і зміцнення здоров'я учнів);

– **психолого-педагогічних** (розуміння освітнього процесу як особистісно зорієнтованого; розвиток природних здібностей і талантів школярів; сприяння отриманню кожним вихованцем позитивного соціального статусу в середовищі ровесників; педагогічна допомога учням у набутті умінь самопізнання, саморегуляції, самовизначення, самовиховання як основних умінь мистецтва жити);

– **навчально-матеріальних** (створення інформаційного простору гімназії, зміцнення навчально-матеріальної бази, комп'ютеризація освітнього простору тощо);

– **науково-методичних** (упровадження інформаційних технологій в освітню систему гімназії, обґрунтування специфіки викладання навчального

предмету «Інформатика», оволодіння учителями та впровадження в практику роботи інноваційної педагогіки, комп'ютерної грамотності);

– **культурно-виховних** (створення культурного поля та культурного середовища навчального закладу; виховання загально- людських та національних цінностей; прищеплення учням навичок правильного життєвого вибору).

Поетапні кроки формування й розвитку освітнього інформаційного середовища гімназії привели до створення **Моделі використання комп'ютерних технологій у освітньому процесі гімназії**.

- пошук і збір інформації за допомогою Інтернету;
- використання електронної пошти;
- використання електронних навчальних програм, підручників;
- видання методичних розробок, збірок, газети;
- використання інтерактивного комплексу;
- самостійна робота вчителів (самоосвіта, атестація);
- самостійна робота учнів (розробка проєктів, повідомлень);
- ведення й оформлення документації гімназії;
- комп'ютеризація робочих місць.

Для створення єдиного освітнього інформаційного простору гімназії ми впроваджуємо програму **«Курс-школа»** і працюємо над застосуванням таких освітніх порталів:

- «Класна оцінка»;
- «ЗапоВікі»;
- «Мої знання»;
- «Курс-школа»;
- «Курс-довкілля»;
- Teams;
- YouTube;
- Viber;
- Google-classroom;
- Zoom;
- Prometheus;
- Vseosvita;
- Skype;
- Ed-Era.

Особливу роль в ході експерименту було відведено урокам інформатики та вчителям, які викладають цей предмет. Бо саме на уроках інформатики **учні удосконалюють уміння:**

- самостійно опрацьовувати інформацію;
- залучати власний досвід;

- переробляти інформацію для отримання певного продукту;
- класифікувати документи;
- критично аналізувати, порівнювати інформацію;
- використовувати різні джерела інформації;
- користуватися новими інформаційними технологіями;
- систематизувати інформацію.

Особливе значення було відведено **співпраці вчителів-предметників з учителями інформатики.**

Застосування ІКТ на уроках різних предметів з базових дисциплін – це:

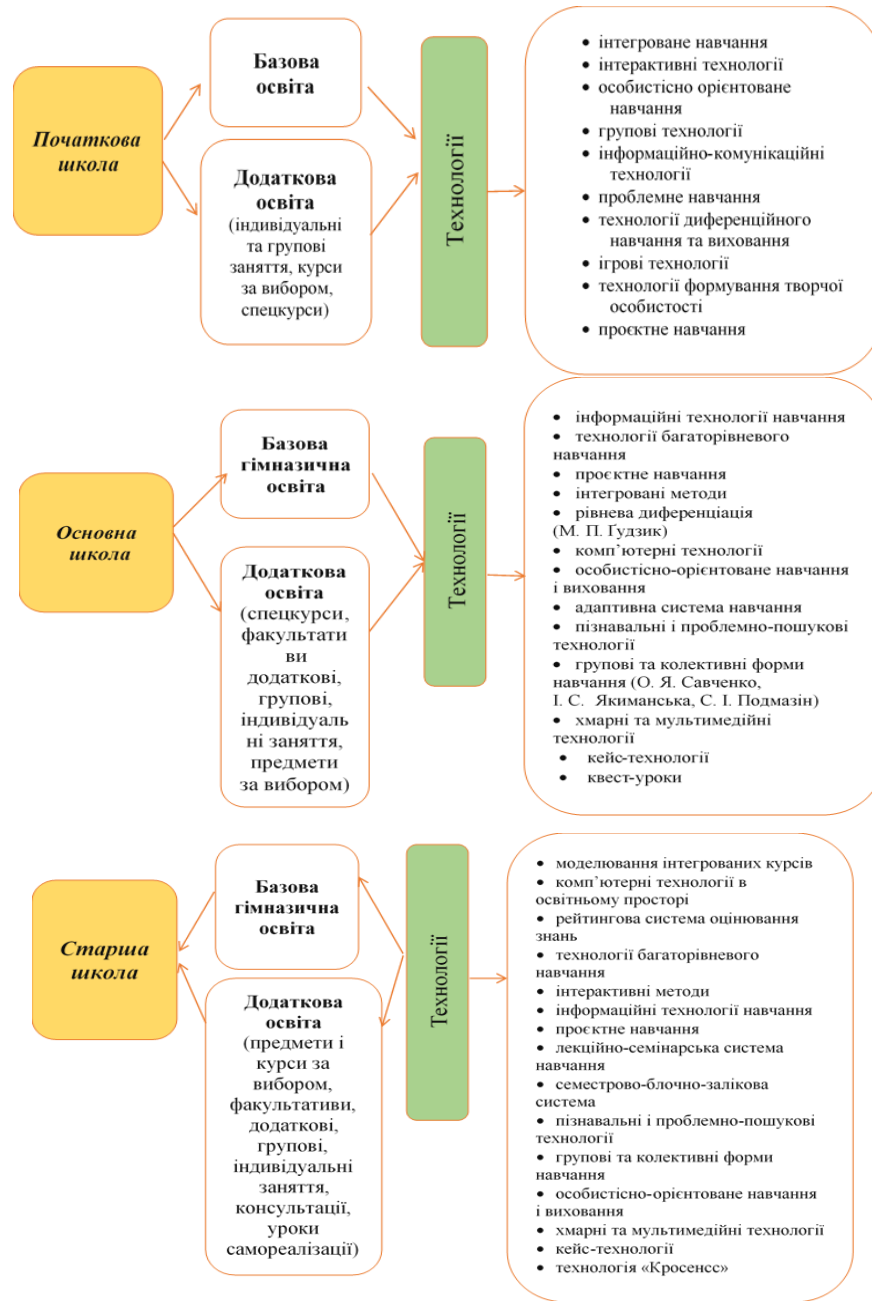
- робота над створенням проєктів;
- використання ППЗ загального призначення (пакет програм MS Office);
- проведення комп'ютерного тестування;
- використання електронних підручників, лабораторій, конструкторів уроку тощо;
- проведення інтегрованих уроків (з інформатикою).

Наше дослідження підтвердило, що для формування інформаційно-цифрової компетенції **вчитель-предметник повинен сформувати:**

- міцні базові знання учня;
- вміння, щоб учень міг якомога швидше знайти необхідну інформацію із застосуванням новітніх інформаційних технологій;
- вміння опрацьовувати, обробляти, редагувати інформацію, застосовуючи сучасні інформаційні технології;
- вміння аналізувати інформацію, помічати закономірності та, використовуючи їх, прогнозувати й робити висновки;
- вміння на основі аналізу попередньої інформації формувати власну точку зору;
- вміння генерувати власні оригінальні думки та ідеї;
- вміння реалізувати на практиці на основі власних ідей нові схеми, розробки, технології, пристрої;
- розвинути в учнів уміння відфільтрувати в інформації тільки актуальну та корисну.

Адміністрація, методична служба гімназії, науково-методичні кафедри вчителів-предметників працювали над впровадженням в освітній процес новітніх інноваційних технологій навчання (схема 1).

Схема 1

Працюючи над упровадженням в практику роботи новітніх інноваційних технологій, постійно удосконалювалася модель випускника

Старобільської гімназії, у якого мають бути **сформовані ключові компетенції** сучасного європейця:

- компетенція в галузі рідної мови, іноземних мов;
- математична, природничо-наукова та технічна компетенції;
- міжособистісна, соціальна, громадська компетенції;
- культурна, компетенція підприємливості;
- комп'ютерна, інформаційна компетенція.

Крім того, в ході експерименту значно покращилася навчально-матеріальна база гімназії:

- підключено до швидкісного інтернету навчальні корпуси гімназії;
- створені сучасні кабінети інформатики, мультимедійний кабінет, комп'ютеризовано робочі місця директора, заступників директора, соціального педагога, практичного психолога, педагога-організатора та робочі місця вчителів;
- розроблена авторська програма вчителем інформатики В. Кобиляцьким – посібник для початківців «Операційна система Windows 7» та системи дистанційного навчання на базі програмного забезпечення
- «MOODLE»;
- для вчителів гімназії було проведено навчальні семінари, тренінги, вебінари для опанування ними комп'ютерною технікою;
- колектив гімназії було залучено до участі у Всеукраїнському проєкті «Відкритий світ»;
- створено інформаційно-освітній простір (рис. 3).

Рис. 3

Проведене нами дослідження дало підстави сформулювати **загальні висновки**:

1. **Актуальність дослідження** проблеми формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі обумовлена потребами суспільства у створенні нової інтелектуальної генерації молоді. Час вимагає використання інформаційних технологій, покликаних сприяти активізації та розвитку розумових здібностей дитини, активному й свідомому набуттю знань, умінь і навичок самоосвіти та культурного спілкування у світовому інформаційному просторі.

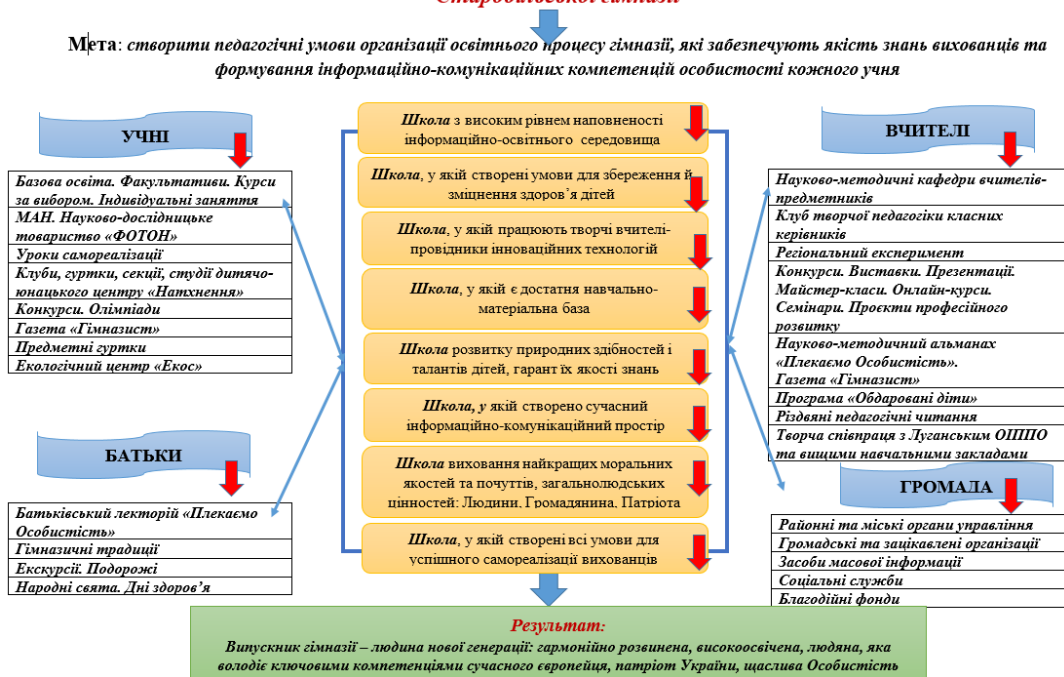
2. **Теоретичне дослідження проблеми дозволило нам дійти висновку**, що мету, завдання, засоби інформаційно-комунікаційної компетентності особистості можна визначити, звернувшись до педагогічної антропології та гуманістичної психології.

3. Нами розроблена, теоретично обґрунтована та впроваджена в життя **Модель інформаційно-комунікаційного простору Старобільської** (схема 2).

Схема 2

Модель інформаційно-комунікаційного простору Старобільської

Модель інформаційно-комунікаційного простору Старобільської гімназії

Ця Модель є ефективною і потребує:

– *педагогічних працівників* з великим творчим потенціалом, що включає емоційну культуру, систему культурологічних, професійно-педагогічних знань, загальнокультурну ерудицію, природні обдарування, гуманітарний світогляд, здатність володіти інформаційними технологіями, моделювати різноманітні способи творчої діяльності тощо;

– *створення «духу» школи*, який полягає у визначенні унікальності кожного учня, його абсолютної цінності, визначенні його головною діючою особою всього освітнього процесу;

– *створення достатньої навчально-матеріальної бази*, яка б забезпечувала розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів сільської гімназії (комп'ютери, мультимедійні дошки, проектори, електронні програми та підручники тощо).

4. Найефективнішими педагогічними умовами, що стимулюють формування інформаційно-комунікаційної компетентності учня є:

– *психолого-педагогічні* (розуміння освітнього процесу як особистісно зорієнтованого; розвиток природних здібностей і талантів школярів; сприяння отриманню кожним вихованцем позитивного соціального статусу в середовищі ровесників; педагогічна допомога учням у набутті умінь самопізнання, саморегуляції, самовизначення, самовиховання як основних умінь мистецтва жити);

– *організаційно-педагогічні* (одухотвореність освітнього процесу в усіх його ланках; створення доброзичливого морально-психологічного клімату в колективі, здорових стосунків між його членами, педагогічна підтримка й захист кожного учня й педагога; естетизація освітнього середовища; збереження й зміцнення здоров'я учнів);

– *науково-методичні* (застосування інформаційних технологій, створення навчально-методичного комплексу, всеобуч учителів з володіння ІКТ, упровадження досвіду педагогіки інновацій);

– *культурно-виховні* (створення культурного поля та культурного середовища закладу освіти, виховання загальнолюдських та національних цінностей; прищеплення учням навичок правильного життєвого вибору).

5. Нами створено банк педагогічного досвіду вчителів гімназії з досліджуваної теми (відео-уроки, позакласні заходи, авторські програми, методичні розробки, науково-дослідні роботи, блоги тощо).

6. Значно покращилася навчально-матеріальна база гімназії для вивчення основ комп'ютерної техніки та оволодіння комп'ютерною грамотністю. Це забезпечило максимальне володіння інформаційними технологіями всіма учасниками освітнього процесу.

7. Як результат, сьогодні ми можемо відзначити, що випускник Старобільської гімназії ЗНАЄ, УМІЄ, ВИЯВЛЯЄ в поведінці й оцінках.

ВИПУСКНИК СТАРОБІЛЬСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

ЗНАЄ:

- Основи комп'ютерних та інформаційних технологій;
- Національні, європейські та загальнолюдські цінності;
- Основи ефективної комунікації, вибору конструктивних форм власної поведінки;
- Прийоми самонавчання, власної самоосвіти;
- Основи збереження власного фізичного, психічного здоров'я, основи валеології.

УМІЄ:

- Ефективно спілкуватися, долати стереотипи, робити свідомий вибір і діяти відповідально;
- Отримувати інформацію з різних джерел;
- Критично мислити;
- Самостійно приймати рішення та нести відповідальність за результати своєї діяльності;
- Працювати в групі, володіти корпоративною культурою;
- Дотримуватися здорового способу життя;
- Робити власний вибір і визначати особисті цілі.

ВИЯВЛЯЄ В ПОВЕДІНЦІ Й ОЦІНКАХ:

- Усвідомлення сутності людини як вищої соціальної цінності;
- Плюралізм, міжкультурне взаєморозуміння й толерантність, патріотизм;
- Усвідомлення глобальної взаємозалежності й особистої відповідальності;
- Здатність до життєтворчості, до розв'язання соціальних проблем, самореалізації;
- Комунікативні здібності, соціальну адаптованість;
- Здатність використовувати знання й інформаційну грамотність.

Таким чином, практичне використання результатів проведеного дослідження сприятиме оптимальному подальшому вирішенню завдань інноваційного розвитку освіти гімназії, а саме впровадженню інформаційних технологій у її освітній процес.

Життя продовжується. Є працездатні творчі учительські кадри. Є надійна навчально-матеріальна база. І головне, є бажання працювати якісно, красиво, креативно й результативно.

Наведені в дослідно-експериментальному дослідженні висновки не претендують на остаточне вирішення складної, багатоаспектної проблеми формування інформаційно-комунікативної компетентності особистості учня, а лише висвітлюють окремі її грані.

Література

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа» / В. В. Вітюк // Педагогічний пошук.-2017. – №2. – С. 3–6. **2. Гонтаровська Н. В.** Теоретичні та методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра / Н. В. Гонтаровська. – Київ, 2012. – 436 с. **3. Дмитренко Г. А.,** Олійник В. В., Ануфрієва О. Л. Цільове управління: вимірювання результативності діяльності учнів і педагогів : навч.-метод. посіб. / Г. А. Дмитренко, В. В. Олійник, О. Л. Ануфрієва. – Київ : УПКККО, 1996. – 84 с. **4. Закон України** «Про загальну середню освіту» від 28.09.2017 №651–14 // відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, №28, ст. 230 [Електронний ресурс]. **5. Калініна Л.** Управління Новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін / Л. Калініна // Директор школи. – 2017. – №1. – С. 12–21. **6. Конституція України** від 30.09.2016 // відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, ст. 141 [Електронний ресурс]. **7. Селевко Г. К.** Сучасні освітні технології / Г. К. Селевко, Постметодіка, 1998. – 159 с.

Фоменко К. М. Крокуємо до Нової української школи

У цій статті розкрито результати дослідно-експериментальної роботи гімназії щодо формування інформаційно-комунікативних компетентностей учнів у глобалізованому освітньому просторі, показана роль вчителя, «культурного поля» у творчому розвитку здобувача освіти – щасливої особистості.

Ключові слова: експеримент, інформаційно-комунікаційна компетентність, освітній простір, модель, інформаційні технології.

Фоменко Е. Н. На пути к Новой украинской школе

В этой статье раскрыты результаты опытно-экспериментальной работы гимназии по формированию информационно-коммуникационных компетентностей учащихся в глобализованной образовательной среде, показана роль учителя, «культурного поля» в творческом развитии выпускника школы – счастливой личности.

Ключевые слова: эксперимент, информационно-коммуникационная компетентность, образовательная среда, модель, информационные технологии.

Fomenko K. On the Way to the New Ukrainian School

The article reveals the results of research experimental work of a rural gymnasium in reference to the formation of information communicative competencies of students in a globalized educational space. It also shows the role of the educational environment and the cultural field in the creative development of the school graduate as a happy personality.

Key words: experiment, information communicative competencies, educational space, model, information technologies.

*Білоцерковець Юлія
Володимирівна,
учитель історії
Старобільської гімназії*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ НА ПРИКЛАДІ СТВОРЕННЯ ТА РЕДАГУВАННЯ СТАТЕЙ ОН-ЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ВІКІПЕДІЇ

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю дослідження способів інтеграції інформаційно – комунікаційних технологій в освітній процес на уроках історії на прикладі створення та редагування статей онлайн-енциклопедії Вікіпедії.

Метою дослідження є систематизувати досвід використання інформаційно – комунікаційних технологій на уроках історії на прикладі створення та редагування статей онлайн-енциклопедії Вікіпедії.

Сьогодні вкрай важливо підготувати громадян, особливо нову генерацію до сприйняття різнопланової інформації, навчити їх розуміти, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, допомогти опанувати нові способи спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів.

Вважаю, що кожен здобувач суспільства має оволодіти механізмом критичного осмислення і корегування інформації, уміннями інтерпретувати, аналізувати та оцінювати інформаційні матеріали, розуміти їхню суть, адресну спрямованість, мету, викривати приховане значення та спроби маніпуляції.

Якщо в навчальних закладах багатьох країн, зокрема США, Англії, Франції, Австралії, Канади тощо, ще в 60-х роках ХХ ст., впроваджені навчальні предмети і навчальні дисципліни, спрямовані на формування основ медіаграмотності та, як наслідок, основ медіаосвіти, то в Україні така робота по-справжньому розпочалася тільки останніми роками. У 2010 році

Концепція впровадження медіаосвіти була схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України у 2010 року.

На мою думку, одним із шляхів медіаосвіти є робота зі статтями онлайн-енциклопедії Вікіпедії.

В своїй практичній роботі використовую наступні форми роботи з Вікіпедією:

- вікі-уроки;
- самостійна робота з Вікі-джерелами;
- групова робота учнів;
- редагування статей;
- створення власних сторінок.

Вікі-уроки

Вікі-уроки – нетрадиційні інтерактивні медійні уроки, де здобувачі освіти працюють з матеріалами Вікіпедії та інших сестринських проєктів, засвоюючи навчальну тему. Такі уроки впроваджую на етапі узагальнення та систематизації знань і супроводжую створенням колективних чи індивідуальних статей по темі.

Вважаю, що створення вікіпроєктів розвиває у школярів комунікативні навички та навички роботи в інтернеті із пізнавальними ресурсами, сприяє формуванню самостійного та критичного мислення.

На мою думку, Вікіпедія – гарний матеріал для особистісного зорієнтованого навчання. Вона дає можливість урізноманітнити навчальний процес і надати роботі здобувача освіти суспільної значущості, актуалізації професійно-орієнтованих і культурологічних знань у навчальному процесі. На уроках така робота розвиває самостійність, уміння працювати з джерелами, аналізувати їх, виділяти головне.

Самостійна робота з Вікі-джерелами

У кожній статті міститься список використаних джерел. Завдяки йому ми разом з учнями докладніше досліджуємо проблемні питання, які краще розкривають навчальний матеріал. Погодьтеся, важливо, щоб учні навчилися працювати з джерелами, критично ставитись до інформації, яку вони отримують, та робити посилання на використані джерела. У цьому їй допомагає нам робота з Вікіпедією.

Групова робота учнів

На своїх уроках я об'єдную клас у робочі групи. У першу входять учасники, які шукають та систематизуватимуть інформацію для підготовки матеріалу. Їхнє завдання – робота з першоджерелами. Це група експертів-консультантів. Вони не тільки знайдуть та опрацюються авторитетні джерела, а й зможуть зорієнтувати другу групу щодо фактів та додаткових даних. До другої групи входять учні, які, власне, писатимуть текст статті. Їхнє завдання – ознайомитися з інформацією, отриманою першою групою,

скласти план та взятись до роботи. До третьої входять відповідальні читачі або редактори. Їхнє завдання – уважно перечитати написану статтю, знайти і виправити порушення логічності викладу, стилістичні, граматичні та технічні помилки. Також учасники третьої робочої групи мають проаналізувати повноту та зрозумілість викладення матеріалу.

Редагування статей

При редагуванні статей у Вікіпедії мої вихованці дотримуються кількох правил. Використовувати перевірені авторитетні джерела та обов'язково посилатися на них. Пам'ятати, що статті має бути цікавим і важливим не лише для вузького кола читачів, а для значної кількості відвідувачів ресурсу. Представляти матеріал максимально нейтрально і неупереджено. Нехай читач на підставі наданої інформації сам сформує власне ставлення до факту чи явища, зафіксованого в цій статті. Бути відкритим, доброзичливим й привітним.

Створення власних сторінок

При створенні статті я орієнтує учнів на опрацювання різнопланового матеріалу, який вони зможуть пропустити крізь себе – це сприяє кращому запам'ятовуванню, поповненню власних знань, якими можна розширити свій світогляд. Тим більше, що робота над статтею носить водночас науковий та пошуковий характер, спонукає до опрацювання великої кількості авторитетних джерел, а вже потім відтворити їх – із дотриманням енциклопедичного стилю – у Вікіпедії. Мої вихованці – це вже не роботи, які відтворюють навчальний матеріал, а активні його творці.

Отже, написання статей є альтернативною формою самостійної роботи здобувачів освіти у нашому навчальному закладі.

Враховуючи мету і актуальність експериментальної роботи нашого закладу освіти моїми вихованцями була створена сторінка у Вікіпедії «Зінченко Богдан Олександрович», яка містить життєпис, документи, джерела, світлини, спогади свідків, які розкривають етапи становлення особистості випускника нашої школи, загиблого воїна АТО в боротьбі за незалежність і територіальну цілісність України.

Участь нашого освітнього закладу в експериментально-дослідній роботі «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі» особисто для мене була дуже корисною. Я знайшла себе у використанні інформаційно – комунікаційних технологіях на уроках історії на прикладі створення та редагування статей онлайн-енциклопедії Вікіпедії.

Подібна діяльність через вікі розвиває медіакомпетентність, дає педагогам розуміння того, як медіатексти – частина щоденного життя –

допомагають пізнати довкілля й інформаційно насичене навколишнє середовище, вплинути на рівень медіакультури учня. Педагог, занурений у вікісередовище, котре підвищує рівень його медіакомпетентності, оволодіває навиками вивчення, аналізу, інтерпретації текстів, умінням створювати самостійний вікіпродукт.

Вважаємо, що тільки таким чином, долучившись через вікі до світу медіа, учитель може сприяти формуванню медіакультури своїх учнів водночас сприяти розвитку критичного мислення (бачення, оцінювання). При створенні статей до Вікіпедії саме критичне мислення як психологічний механізм медіаграмотності розвиває здатність до сприймання повідомлень такими, якими вони є, з подальшим оцінюванням, глибоким розумінням історичного, економічного та художнього контекстів систем, представлених у повідомленні, здатність зробити висновки про сильні та слабкі сторони повідомлення.

Все це працює на учня, на підготовку його до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства, формування у нього інформаційної компетентності та якісного рівня освіти.

Література

- 1. Ілюструємо Вікіпедію: Посібник з розміщення контенту у Вікісховищі.** – 12с.<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%96%D1%81%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5>
- 2. Кодола В. І.** Вікіпедія в школі // Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (м. Миколаїв, 27 квітня 2016 року). – Миколаїв : ОППО, 2016. – С. 37–40.
- 3. Моторко В.** Які статті найпоширеніші у Вікіпедіях різними мовами: <https://wikimediaukraine.wordpress.com/2017/02/17/yaki-statti-aiposhyrenishi-u-wikipediakh-riznymu-movamy/>
- 4. Редагуємо Вікіпедію: Посібник з поліпшення онлайн-енциклопедії** // https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/19/Editing_Wikipedia_brochure_UK.pdf
- 5. Сайт «ВІКІДИДАКТИКА»** // <https://www.facebook.com/groups/1796426670616724/>
- 6. Сайт «Вікімедіа Україна»:** <http://ua.wikimedia.org>
- 7. Сайт «Вікіпедія в школах України»** <https://www.facebook.com/groups/495748843947287/?fref=ts>

Білоцерковець Ю. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії на прикладі створення та редагування статей онлайн-енциклопедії Вікіпедії

У цій статті розкрито шляхи формування національно-соціальних компетентностей здобувачів освіти на уроках історії через застосування

інформаційно-комуникаційних та медіа-освітніх технологій шляхом створення та редагування статей онлайн-енциклопедії Вікіпедії.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаграмотність, медіа-освітні технології, онлайн-енциклопедія Вікіпедія, вікі-уроки, вікіпроекти.

Белоцерковец Ю. В. Использование информационно-коммуникационных технологий на уроках истории на примере создания и редактирования онлайн-энциклопедии Википедии

В этой статье раскрываются пути формирования национально-социальных компетентностей учеников на уроках истории через использование информационно-коммуникационных и медиа-образовательных технологий путем создания и редактирования статей онлайн-энциклопедии Википедии.

Ключевые слова: медиа-образование, медиаграмотность, технологии медиа-образования, онлайн-энциклопедия Википедия, вики-уроки, вики-проекты.

Bilotserkovets Y. Using Information and Communication Technologies in History Lessons on the Example of Creating and Editing the Articles Wikipedia Online Encyclopedia

This article reveals how the teacher forms the national social competencies of students through the use of information and communication technologies by creating and editing articles of Wikipedia online encyclopedia.

Key words: media education, media literacy, media education technologies, Wikipedia online encyclopedia, Wiki lessons, Wiki projectes.

***Буткова Олена
Олександрівна**
вчитель англійської мови
Старобільської гімназії,
спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Відомий вислів про те, що «хто володіє інформацією – той володіє світом», у сучасному розумінні безсумнівно можна перефразувати як, «хто володіє інформаційними технологіями – той володіє світом». Поява так званого інтернет-покоління – це сьогодні феномен інформаційної доби. А уміння опрацьовувати інформацію, комп'ютерні та медіа навички – це одна з важливих навичок ХХІ століття.

Згідно програми для загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов, головною метою навчання англійської мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетентності з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, оволодіння уміннями та навичками спілкуватися в усній і письмовій формі з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях. Тому вивчення англійської мови через застосування нових інформаційних освітніх технологій стало пріоритетним напрямком роботи для нас вчителів кафедри іноземних мов Старобільської гімназії. Адже впродовж багатьох років наша школа є учасником дослідницько-експериментальної роботи над темою **«Формування інформаційно-комунікативних компетентностей учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі»**.

Метою нашого експерименту стало: показати використання інформаційно-комунікативних технологій, які б дозволили сформувати в учнів мовні навички і мовленнєві вміння та сприяли б глибокому, міцному засвоєнню знань і підвищенню інтересу до вивчення іноземної мови.

Вважаємо, що тема є дуже актуальною, оскільки у сучасному освітньому середовищі якісна організація навчання не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають інформаційно-комунікативні технології.

Актуальність обумовлена кількома аспектами: підвищення мотивації учнів до навчання та підвищення результативності; можливість для вчителя поєднати корисне та цікаве, навчання та розваги, наочність та інформативність; орієнтація навчання на сучасне освітнє середовище.

Об'єкт експерименту: процес застосування інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови під час формування мовленнєвих навичок.

Предмет експерименту: особистість, яка володіє вміннями і навичками вільно, комунікативно виправдано користуватися мовними засобами.

Виходячи з теми та мети, окреслили такі основні завдання:

1. Вивчити стан проблеми через опрацювання різних джерел інформації з педагогіки та психології.

2. Виявити шляхи підвищення ефективності інтенсивного навчання іноземної мови під час використання ІКТ.

3. Розробити систему завдань з використанням засобів ІКТ, що забезпечують створення ситуації успіху на уроках іноземної мови.

4. Підвищити мотивацію учнів.

5. Розширити можливості індивідуалізації і диференціації навчання учнів.

6. Визначити ступінь ефективності застосування ІКТ для формування мовленнєвих навичок на уроках англійської мови.

Оскільки наші діти зростають і навчаються в добу інформації, ми вчителі органічно поєднуємо традиційні форми та методи роботи з кардинально новими, застосовуємо як в молодшій, середній так і в старшій школах, а також на всіх етапах уроку. З використання комп'ютерних технологій легко зробити будь-який урок англійської мови привабливим і сучасним.

Ми вбачаємо формування інформаційно – комунікативних компетенцій у своїй урочній та позаурочній діяльності з навчання англійської мови в найбільш популярних напрямках:

- ілюстрація;
- практика;
- контроль знань;
- самоосвіта;
- засіб спілкування.

Інформаційні технології як засіб ілюстрації. Для нас вчителів англійської мови неможливо уявити урок англійської мови без аудіо або відео супроводу. Освітній потенціал проектів, презентацій та відео екскурсій ефективно використовуємо на уроках для здійснення наглядної підтримки процесу навчання. Використання презентацій на уроці допомагає: змінити форму навчання з авторитарної на комунікативну, інтерактивну, заглиблену в спілкування; формувати здатність висловлюватися, виражати думки за рахунок умінь слухати, читати, говорити і писати іноземною мовою; підтримувати ефективну мотивацію та зв'язок з реальним життям для набуття практичних умінь; викликати інтерес; виховувати та розвивати особистість учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань. Це також потужний ресурс для дослідницької роботи. ІКТ дають можливість бути дизайнерами свого власного уроку і створювати власні наглядні картки (worksheets). Відеофільми сприяють підвищенню результативності засвоєння навчального матеріалу, ефективному використанню часу на уроці, мають велику практичну направленість завдяки зв'язку з реальним життям та іншими шкільними предметами.

Інформаційні технології як засіб практики. Мережа Інтернет – це невичерпне джерело ресурсів для вивчення та відпрацювання основних навичок англійської мови. При плануванні наших уроків ми використовуємо один із популярних і корисних ресурсів – British Council, де в цікавій формі відпрацьовуємо всі навички: аудіювання, читання, говоріння, письмо; методично витримуючи всі етапи, де є понад 2000 інтерактивних вправ, поділ на вікові групи, є самоперевірка, більшість матеріалу можна скачати і роздрукувати. В залежності від типу та теми уроку, і коли є можливість проводимо уроки з використанням он-лайн сервісу Learningapps. Це ресурс, який дає можливість створювати свої власні інтерактивні вправи та користуватись базою готових розроблених вправ, після виконання яких діти мають можливість себе перевірити.

Для того, щоб дітям було цікавіше вчити слова ми користуємося навчальною програмою Quizlet, яка пропонує простий спосіб запам'ятовування навчального матеріалу – створення навчальних карток. Їх можна розділяти по класам, по групах та по темах. За допомогою цього додатка легше тренувати пам'ять, вимову слів, написання, картки можна підкріплювати картинками. Використання комп'ютерних (електронних) словників (наприклад ABBVV Lingvo) дозволяє значно збільшити швидкість пошуку незнайомих слів, а також почути вимову слів як в англійському, так і в американському варіанті.

ЗНО – вирішальний момент у житті випускника, адже від його результатів залежить можливість вступу до бажаного вишу. Шкільна програма не спрямована на необхідну спеціальну підготовку до формату

екзамену. Тож саме використання ІКТ допомагає нам оптимізувати процес підготовки. Ми створили буклет, де зібрали найпоширеніші та найкорисніші інтернет-ресурси для відпрацювання всіх навичок. Цей буклет допомагає дітям не розгубитися у різноманітній інформації та не гаяти дорогоцінний час на пошуки.

Get ready for Independent Testing (ZNO)

Listening:

1. esl-lab.com
2. eslfast.com
3. dailyles.com
4. listenaminute.com
5. ello.org
6. 6-minute English. BBC
7. ted.com
8. virtuale.com
9. podcasts.inenglish.com
10. learnenglish.britishcouncil.org/skills/listening
11. zno.osvita.ua/english
12. <https://learningenglish.voanews.com/p/5631.html>

Dictionaries:

1. dictionary.cambridge.org
2. easy-english.com.ua/english-idioms
3. grammarway.com/ua/phrasal-verbs
4. merriam-webster.com/dictionary/game
5. collinsdictionary.com/dictionary/english/game
6. macmillandictionary.com/dictionary/british/game_1

Watching:

1. learnenglishteens.britishcouncil.org/uk-now/video-uk
2. speechyard.com/uk/video
3. ororo.tv
4. show-english.com
5. english-films.com
6. goldenglish.ru

Writing:

1. ru.osvita.ua/test/training/english/55362/
2. znoclub.com/dovidnik-zno/417-shabloni-dlya-napisannya-tvoru-z-anglijskoji-movi.html
3. svitlanamazur.com.ua/10secrets-for-writing/

Grammar Practice:

1. learnenglish.britishcouncil.org/grammar
2. <https://zno.osvita.ua/english/>
3. <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/hygiene/intermediate-syllabus>

Reading:

1. <https://zno.osvita.ua/english>
2. <https://learnenglishteens.britishcouncil.org/skills/reading/upper-intermediate-b2-reading>
2. <http://dreamreader.net>
3. <https://www.english-online.at/index.htm>
4. <https://teacheng.info/reading/literature>
5. <https://www.teenink.com/magazine>

Speaking:

1. <https://www.easylanguageexchange.com>
2. <https://www.hellotalk.com>

Щоб оптимізувати процес підготовки, варто врахувати певні практичні поради:

- 1. Якщо ви бажаєте успішно справитись з усіма завданнями тесту, то вам обов'язково потрібно навчитись раціонально розподіляти час. Взагалі, час – це найголовніше для ЗНО з англійської мови.
- 2. Тест з іноземної мови передбачає 43 питання. І найскладніші завжди в середині. На роботу над тестом відведено 120 хвилин, тож не варто довго сидіти і намагатись згадати якусь відповідь. Вирішувати слід те, що знаєш, а коли залишиться час, то повернутися до того, чого не знав.
- 3. Найефективніші у підготовці до ЗНО – вирішені тести, особливо попередніх років. Завдання у тестових зошитах часто повторюються, в різних варіаціях. Якщо їх переглядати, то працює зорова і моторна пам'ять, як наслідок – більше запам'ятовується.
- 4. Навчіться скорочити текст. Інколи допомагає спочатку прочитати перше і останнє речення з абзацу, щоб зрозуміти про що йде мова в тексті. Інколи допомагає спочатку прочитати запитання, а потім шукати відповіді на них. Взагалі, читайте більше.
- 5. Якомога більше працюйте над збагаченням лексичного запасу, адже він суттєво відрізняється від шкільної програми.
- 6. Окрему увагу приділіть роботі над синонімами, так як майже всі завдання побудовані на грі слів і часто в запитаннях і варіантах відповідей даються синоніми. Тож знання синонімів значно полегшить складання тесту.
- 7. Не варто боятись власних висловлювань, адже там важко набрати нуль балів. Для оцінювання письмових завдань абтурієнтів розроблена чітка шкала, дружина до абтурієнта. Обов'язково складайте план того, про що будете писати.
- Бажаю успіху!

Інформаційні технології як контроль знань Контроль знань за допомогою ІКТ полегшує перевірку знань учнів, інколи просто урізноманітнює рутинну роботу. Крім стандартних форм контролю практикуємо використання ігрових. Kahoot – онлайн – сервіс, який ми використовуємо для створення вікторин та тестів для перевірки знань учнів. Завжди проходить цікаво, активно, сприяє спілкуванню, співпраці у колективі, конкуренції. Plickers – це онлайн – сервіс, який ми використовуємо для фронтального опитування. Основу складає мобільний додаток, сайт і роздруковані картки з QR-кодами. Вчитель задає запитання, діти вибирають правильну відповідь, потім вчитель за допомогою мобільного додатка сканує відповіді. І після завершення тесту вчитель має Scoresheet (детальний бланк відповідей дітей).

Інформаційні технології як засіб спілкування Мережа Інтернет є унікальним засобом, який надає можливість спілкуванню, наприклад, за допомогою електронної пошти або в режимі реального часу (on-line). Інтернет допомагає учням спілкуватися з носіями мови, брати участь у різноманітних конкурсах та олімпіадах, текстових та голосових чатах. З метою створення мовного середовища особливе місце відводимо сайтам міжнародного спілкування та соціальним мережам

Інформаційні технології як засіб самоосвіти З наявністю Інтернету і доступу до великого обсягу інформації, з наявністю сучасних гаджетів, ми не обмежуємо вивчення англійської мови лише рамками уроку. Тому організація самостійної та індивідуальної роботи (особливо зі старшокласниками), роботи з обдарованими учнями, безумовна складова навчального процесу. Саме новітні інформаційні технології забезпечують нам оптимальну швидкість для кожного конкретного учня, послідовність, швидкість сприйняття матеріалу, формують навички дослідницької роботи, забезпечують можливість самоконтролю.

Ми намагаємося давати дітям не тільки знання, а й формуємо ті навички, які допомагають нашим дітям досягнути високих результатів в майбутньому, в повній мірі реалізувавши свій творчий потенціал. Наші діти є призерами та переможцями багатьох олімпіад та міжнародних конкурсів. Наші діти показують гарні результати у зовнішньому незалежному оцінюванні.

Підсумовуючи все вище сказане, участь в експерименті дала нам можливість створити свою власну індивідуальну освітню траєкторію. Адже модель сучасної школи передбачає створення єдиного освітнього простору, що формує умови для вільного руху інформації, швидкого доступу до неї всіх учасників навчального процесу. Цього ми досягли шляхом використання інформаційно-комунікативних технологій під час навчально-виховного процесу.

Література

1. Захарова І. Г. Інформаційні технології в освіті: навч. посібник для студ. Вища. пед. учеб. закладів. – М.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 192 с. **2. Коломінова О. О., Роман С. В.** Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі / О. О. Коломінова, С. В. Роман // Іноземні мови. –2010. – №2 с. 40–47. **3. Кужель О.М.** Використання персонального комп'ютера у вивченні іноземних мов / О. М. Кужель, Т. І. Коваль // Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України : наук.-метод. зб. – Вип. 8. Педагогіка/ редкол. : І. І. Мархель (гол. ред.) та ін. – Одеса : Друк, 2001.**4. Маслюк Ю. А.** Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності // Інновації в освіті. – 2006. – № 1. – С. 117–123. **5. Мороз І. М.** Використання мультимедійних технологій у вивченні іноземної мови // Англійська мова та література. –2013. – №24 – С. 14–18.

Буткова О. О. Інформаційно-комунікативні технології як засіб підвищення мотивації та результативності під час вивчення англійської мови

Статтю присвячено розгляду особливостей використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках англійської мови щодо підвищення мотивації та результативності учнів до навчання під час роботи над експериментом. У статті аналізуються основні напрямки роботи щодо формування інформаційно-комунікативних компетенцій та наводяться приклади їх використання. Встановлюється, що використання різноманітних інформаційно-комунікативних технологій під час освітнього процесу при навчанні англійської мови дає можливість створення індивідуальної освітньої траєкторії.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні компетентності, експеримент, інтерактивність, комунікативні навички, освітній процес.

Буткова Е. А. Информационно-коммуникативные технологии как средство повышения мотивации и результативности при изучении английского языка

Статья посвящена рассмотрению особенностей использования информационно-коммуникативных технологий на уроках английского языка как средство повышения мотивации и результативности учащихся к обучению во время работы над экспериментом. В статье анализируются основные направления работы по формированию информационно-коммуникативных компетентностей и приводятся примеры их использования. Устанавливается, что использование различных информационно-коммуникативных технологий в образовательном процессе

при обучении английскому языку дает возможность создания индивидуальной образовательной траектории.

Ключевые слова: информационно коммуникативные компетентности, эксперимент, интерактивность, коммуникативные навыки, образовательный процесс.

Butkova O. Information and Communication Technologies as a Means of Increasing Motivation and Efficiency in Learning English

The article is devoted to the peculiarities of the use of information and communication technologies in English lessons to increase the motivation and effectiveness of students to learn while working on the experiment. The article analyzes the main directions of work on the formation of information and communication competencies and gives examples of their use. It is established that the use of various information and communication technologies during the educational process in teaching English makes it possible to create an individual educational trajectory.

Key words: information-communicative competences, experiment, interactivity, communicative skills, educational process.

*Гамаза Олена Вікторівна,
вчитель трудового
навчання
Старобільської гімназії,
спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії*

ІНФОРМАЦІЙНІ КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Предмет «Трудове навчання» має на меті забезпечити підготовку учнів до свідомого самостійного і вільного вибору професії та трудової діяльності у різних сферах виробництва та домашньому господарюванні; дати учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професії до людини; залучити учнів до основних видів проектно-конструкторських і технологічних робіт; сформувати навички розв'язання творчих практичних задач. Проблема ІКТ на уроках трудового навчання недостатньо досліджена, тому **метою моєї статті** є дослідження ІКТ на уроках трудового навчання.

Методи навчання – це сукупність прийомів та підходів, які відображають форму взаємодії учнів та вчителя в процесі навчання.

З перших днів існування навчання та до сьогоднішнього дня склалися, затвердилися та отримали широке розповсюдження в загальному дуже прості три форми взаємодії учнів та вчителів під час навчального процесу. Для наочності представимо їх наступними схемами (додаток № 2).

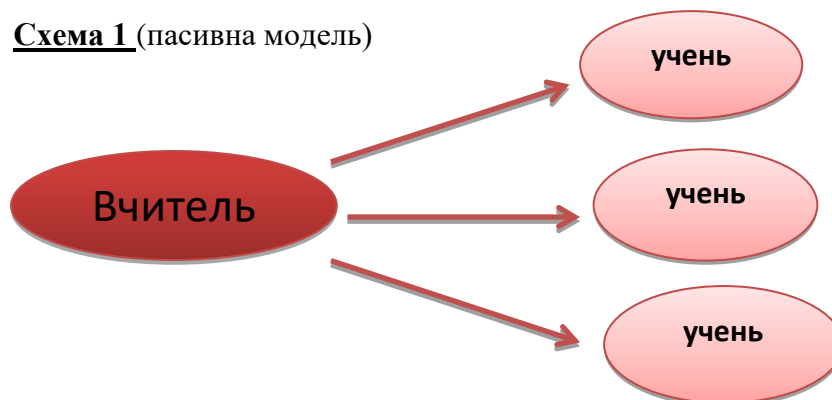
З поданих схем бачимо, що методи навчання можна розподілити на три групи:

1. Пасивна модель.
2. Активна модель.
3. Інтерактивна модель.

Кожна з них має свої особливості. Розглянемо їх більш детально.

Пасивна модель (схема 1) – це форма взаємодії учнів та вчителя, за якої вчитель є головною дійовою особою, яка керує ходом уроку, а учні виступають у ролі пасивних слухачів, що підкоряються директивам вчителя. Зв'язок між учасниками такого уроку здійснюється за допомогою питань та відповідей, самостійних, контрольних робіт, тестів, опитування тощо.

Схема 1 (пасивна модель)

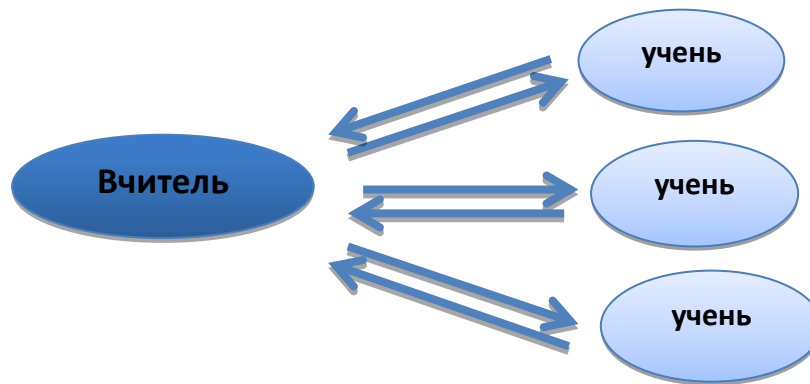
З точки зору сучасних педагогічних технологій та ефективності засвоєння учнями навчального матеріалу, пасивний метод не є ефективним, але не зважаючи на це він все ж таки має деякі позитивні ознаки. Це відносно легка підготовка до уроку з боку вчителя та можливість подати відносно більшу кількість навчального матеріалу за чітко окреслені часові межі уроку. До відповідних методів навчання належать – лекція-монолог, читання, пояснення, демонстрація, відтворювання.

З урахуванням цих переваг багато вчителів обирають пасивний метод. Дійсно, в деяких випадках цей підхід успішно спрацьовує в руках досвідченого вчителя, особливо, якщо учні мають чіткі завдання, спрямовані на ґрунтовне вивчення предмету. Лекція-монолог – це самий розповсюджений вид пасивного уроку. Змістова насиченість навчальних програм інколи не залишає вибору для вибору іншої форми уроку, крім лекції. Але лекція може стати для учня не тільки засобом отримання нових знань, а й цікавим пошуком відповідей на попередньо поставлені на початку таких уроків проблемні питання. Наприклад, Давньогрецький історик Геродот згадує: «Цар Амазис приніс в дар Афіні Родосьській тканину, кожна нитка якої складалася із 360 найтонших ниточок. Ця тканина була дорожчою за золото». Що це за тканина? (Ляна).

Я періодично використовую лекцію у старших класах, з метою навчити учнів роботи на таких уроках перед їх майбутнім навчанням у вузі.

Активна модель (схема 2) – це форма взаємодії учнів та вчителя, за якої вони взаємодіють один з другим, та учні не є пасивними слухачами, а активні учасники уроку. Учені виступають в ролі «суб'єкта навчання», виконують творчі завдання, вступають в діалог з вчителем. Основні методи навчання: самостійна робота, проблемні та творчі завдання (частіше домашні), запитання від учня до вчителя і навпаки, що розвивають творче мислення. Тобто такий метод навчання передбачає застосування завдань, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність учнів.

Схема 2 (активна модель)

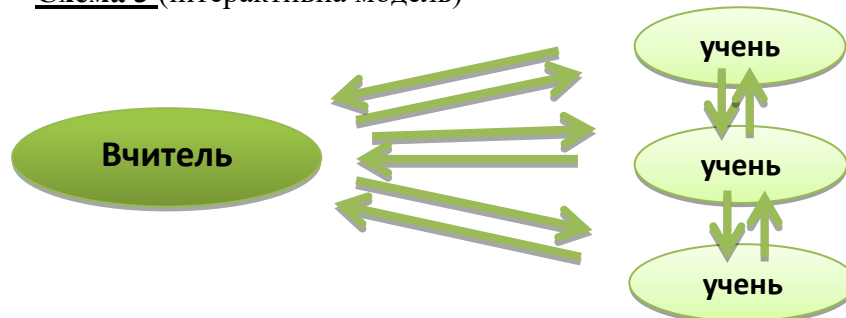

Якщо при пасивній формі уроку головною дійовою особою та менеджером уроку є вчитель, то при активному методі вчитель та учні є рівноправними. Якщо пасивний урок передбачав авторитарний стиль взаємодії, то при активному методі стиль спілкування буде більш демократичним.

Багато педагогів ототожнюють активні та інтерактивні методи. На перший погляд це справедливо, вони дійсно мають багато спільного, але є і певні відмінності, адже інтерактивні методи можна розглядати, як найбільш сучасну форму активних методів.

Інтерактивна модель (схема 3). Інтерактивний («inter» – це взаємний, «act» – діяти) – означає взаємодію, знаходження в режимі діалогу, бесіди з будь-якою людиною. Іншими словами, на відміну від активних методів, інтерактивна модель зорієнтована на більш широку взаємодію учнів не лише з вчителем, а й один з одним, та на домінування активності учнів під час навчання.

Схема 3 (інтерактивна модель)

Дослідженням проблеми інтерактивного навчання займалися такі вчені, як О. Пометун, Л. Пироженко, М. Нечкіна, О. Мокрогуз. Як засвідчує аналіз довідкової літератури, інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну передбачувану мету –

створити сприятливі умови навчання, за яких кожен учень має змогу відчути свою успішність, інтелектуальну спроможність. Школярі мають можливість рефлексувати з приводу того, які історичні факти і закономірності вони пізнають. При цьому інтерактивне засвоєння матеріалу передбачає, що кожен учень робить свій особистий внесок у вирішенні поставленого завдання, висловлює свою думку в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дозволяє якомога швидше засвоювати матеріал.

За метою уроку та формою організації навчальної діяльності інтерактивні технології поділяються на :

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології опрацювання дискусійних питань;
- технології ситуативного навчання.

Місце вчителя на таких уроках зводиться до спрямування діяльності учнів на досягнення мети уроку – розробити такий план (інтерактивні завдання), виконання яких допоможе учням опанувати навчальний матеріал. Учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання; учень розуміє, що він робить, рефлексує з приводу того, що знає, вміє і здійснює. Навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учнів. При цьому відбувається співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці). Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставини та відповідної ситуації.

Сучасне інформаційне суспільство має такі особливості:

- обсяг знань, що породжується у світі, подвоюється кожні два-три роки;
- щодня у світі публікується 7000 наукових і технічних статей;
- обсяг інформації, що пересилається через штучні супутники Землі протягом двох тижнів, достатній для заповнення 19 млн. томів;
- у індустріально розвинутих країнах учні під час навчання в середній школі одержують більше інформації, ніж їхні бабусі й дідусі за все життя;
- у наступні три десятиліття відбудеться стільки ж змін, скільки їх було за останні триста десятиріч.

Тому від освіти вимагається не лише нових умінь і знань для учнів, але й урахування цих особливостей. Потрібно підготувати школяра до швидкого сприйняття й обробки інформації, яка надходить, успішно її відобразити і використовувати. Наявність знань та умінь з інформаційних технологій стає базовою вимогою для випускника школи. Молода людина, яка не володіє

сучасними ІКТ, яка не ознайомила з технологіями Інтернет у ЗНЗ, буде неминуче відкинута за межі сучасного інформаційного суспільства.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору – одні з пріоритетних напрямів сучасної державної політики. На це націлює Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» №1497/2005, рішення колегії МОН України від 21.03.2008 р., наказ МОН України від 24.03.2009 р. №54 «Науково-методичні основи використання ІКТ у навчально-виховному процесі в середовищі «1 учень – 1 комп'ютер» на базі шкільних нетбуків».

Інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на те, щоб дати якомога більше інформації за допомогою цифрових навчальних засобів.

До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться: Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання).

Мультимедійні проекти сприяють якісному проведенню вступних уроків до кожної нової теми, оскільки надають можливість скомпонувати і конкретизувати основний матеріал, зробити його викладення більш чітким, структурованим, а значить і більш зрозумілим для учнів. При цьому вдається поєднати у загальному плані не лише кольорові яскраві та досить ретельні зображення а й супроводжувати ці зображення багатоаспектною довідковою текстовою інформацією, а також відповідними музичними вставками, телевізійними кліпами та анімацією.

На етапі закріплення вивченого матеріалу забезпечення зворотного зв'язку (тести різних рівнів, як на CD, DVD – дисках, так і тренажерів, випробуваних тестів ресурсу Internet), але їх доцільно проводити в комп'ютерному класі.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій розширює можливості навчально-виховного процесу, забезпечує ефективність освіти, готують молоде покоління до життя в інформаційному просторі, дає можливість для розвитку творчого потенціалу учнів. Підвищення якості навчання учнів досягається шляхом створення педагогічних умов навчання, таких, при яких учень відчуває свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання. Прикладом таких ефективних педагогічних технологій є використання інтерактивних, проектних технологій на уроках, зокрема трудового навчання.

Як показує аналіз дослідження використання ІКТ формує вміння працювати з інформацією, розвиває комунікативні здібності, тобто виховує особистість «інформаційного суспільства», поліпшує якість навчання за

допомогою більш повного використання доступної інформації, причому комп'ютер виступає в ролі засобу, а не суб'єкта навчальної діяльності, він помічник педагогу, а не його заміна. За рахунок використання комп'ютерних технологій на уроках трудового навчання надається можливість використання додаткового матеріалу, підвищується ступінь наочності, посилюється мотивація навчання і, як наслідок – підвищується інтерес до предмета, в тому числі і за рахунок використання комп'ютерної техніки.

Все це неминуче призведе до розвитку творчих здібностей школярів. У психологічних дослідженнях зазначається, що ІКТ впливають на формування теоретичного, творчого та модульно-рефлексивного мислення учнів, що комп'ютерна візуалізація навчальної інформації має суттєвий вплив на формування уявлень, які займають центральне місце в образному мисленні, а образність уявлень тих чи інших явищ і процесів в пам'яті збагачує сприйняття навчального матеріалу, сприяє його науковому розумінню.

На уроках трудового навчання використання інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється за наступними напрямками:

1. Інтерактивні заняття. Цей вид роботи я застосовую здебільшого для вивчення нового матеріалу. Ефективність його значно залежить від складеної навчальної програми. Низькоякісні програми, як правило, надають можливість лише поступово перегортати сторінки, відводить учневі лише пасивну роль у навчанні й нічим не відрізняються від звичайного підручника. Високоякісні програми, навпаки, активно втягують учня у взаємодію з ПК у режимі «запитання – відповідь», що відбувається протягом усієї презентації нового матеріалу. Кожне запитання, яке ПК виводить перед учнем на дисплей, контролює розуміння матеріалу, а відповідь учня знову ж таки викликає адекватну реакцію комп'ютера. В міру того як учень навчається на занятті, комп'ютер аналізує його відповіді, і на основі цих даних визначає подальші відповідні індивідуальні види діяльності, наприклад: допоміжна інформація в разі виникнення труднощів у розумінні матеріалу, детальніший розгляд теми, що викликала зацікавленість, або можливість повторити чи пропустити певний розділ цього заняття.

2. Різноманітні комп'ютерні вправи. Цей вид діяльності спрямований на практичне застосування та засвоєння відповідних умінь і навичок на основі попередньо вивченого теоретичного матеріалу. Дуже корисним є те, що можна вільно розширювати комплекс вправ, доповнювати його. Наприклад, під час вивчення теми «Елементи машинознавства», а саме будови швейної машини, я пропоную, щоб учні спочатку опрацювали внутрішню будову за допомогою комп'ютера, маючи можливість побачити її ніби «зсередини», а потім відповіли на питання про типи з'єднань, які

використовуються у швейній машині, знайшли несправності у роботі і навіть запропонували методи ліквідації цих несправностей.

3. Використання мультимедійних технологій у навчанні дає змогу здійснити справжній технологічний прорив в організації і практичній реалізації навчального процесу. З'явившись спочатку як техногенне об'єднання різноманітних способів подання інформації (аудіо-, відео- та ін.), що й породило сучасну назву, поняття «мультимедіа» поступово наповнилося новим змістом саме завдяки змістовній частині додатків, а не технічних засобів, які їх реалізують. На сьогоднішній день мультимедійні програми широко використовуються в різноманітних галузях завдяки різноплановій спрямованості: довідники, енциклопедії, репетитори з різних предметів, навчальні, демонстраційні програми тощо. Вже існують десятки тисяч компакт-дисків з мультимедійними навчальними програмами із різних предметів – загальноосвітніх, загально технічних і спеціальних.

Незважаючи на те, що в практиці моєї роботи переважаючим є комбінований урок, який обов'язково містить елементи інноваційних технологій, з метою підвищення в учнів інтересу до предмету, я активно використовую уроки з застосуванням інноваційних технологій, описані в основній частині цієї роботи. В ході таких уроків вчу учнів свідомого самостійного і вільного вибору професії у різних сферах, даю учням загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, залучаю учнів до основних видів проектно-конструкторських і технологічних робіт; формую навички розв'язання творчих практичних задач. та необхідні кожному навички домашнього господарювання.

Важливими для мене є психологічні аспекти створення альтернативних ситуацій на уроках трудового навчання, вироблення в учнів поваги до самого себе, до іншої людини, як рівного партнера, формування комунікативності, навичок, як таких, що певною мірою визначають соціальну поведінку учнів, здатності до толерантності, поваги до будь-якої людини.

Переваги застосування інноваційних технологій у тому, що вони вчать дитину мислити неординарно, а диференційовано поставлені складні завдання, доводять кожному учневі, що він є особистість. Саме різні типи уроків активізують пізнавальну діяльність школярів з урахуванням їх можливостей і дають імпульс для їхньої подальшої самореалізації.

Уроки з використанням інноваційних технологій особливо імпонують учням, тому що співпадають з їх бажаннями, перетворюють процес навчання на цікавий процес пізнання. На таких уроках формується впевненість молодого людини у власній значущості, утверджується віра в те, що в усіх життєвих ситуаціях людина дасть собі раду. А отже, навчання

починає виступати для учнів, як теоретичний життєвий досвід, йде осмислення, що історія вчить жити.

Отже, застосування інноваційних технологій є системним, тривалим та багатоаспектним процесом навчання школярів. Він передбачає напружену, організовану та систематичну розумову діяльність учнів, їх внутрішню мотивацію. На власному досвіді переконалася, що методично коректне використання інноваційних технологій на уроках трудового навчання, розширює палітру базових засобів навчання та виховання школярів, сприяє розвитку творчих здібностей учнів.

Провідною і спільною формою шкільного навчання і виховання, центральним компонентом усієї діяльності вчителя є урок. Саме на уроці відбувається координація і інтеграція всіх зусиль учителя. Урок є живою клітинкою навчально-виховного процесу, все найважливіше і найголовніше для школяра відбувається на уроці. Урок – не самоціль, а інструмент, засіб розвитку особистості учнів.

Кожний новий урок – це сходинка до нового знання і розвитку учня. А наскільки цікавим буде це сходження, наскільки ґрунтовними будуть набуті знання, наскільки особистісним буде формування кожного школяра, залежить від учителя, від його творчості і бажання зробити свій урок сучасним не тільки за формою, а й за наповненням.

Література

1. Білоконна Н. І., Білоконний С. П. До проблеми використання інформаційних технологій у навчальному процесі / II Славянские педагогические чтения: Тез. докл. Междунар. конф., 16-18 окт. 2003 г. – Тирасполь, 2003. – С. 49–53. – На тит. арк. помилк. 2002. 2. Ващук О. В. Використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі учнів 5-7 класів / Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2003. – Вип. 25. – С. 98–103. 3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. 4. Замліла Н. С. Мультимедійні проекти – одна з форм роботи з обдарованою молоддю в школі / Обдар. дитина. – 2004. – №9. – С. 32–35. 5. Коберник О. Дидактичні основи сучасного уроку трудового навчання // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2003 – №2 – С. 3–7. 6. Коберник О. М., Ящук С. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання: Навчально-методичний посібник. – Умань, 2001. – 82 с. 7. Комп'ютерно-інформаційні і комунікаційні технології у навчальному процесі середньої та вищої школи : [Матеріали міжнар. наук. конф., м. Косів Івано-Франківської обл.] // Освіта. – 2003. – 23–30 лип. (№34). – С. 1–7.

Гамаза О. В. Інформаційні комп'ютерні технології на уроках трудового навчання

У статті об'єктом дослідження виступають ІКТ, як один із основних видів креативних технологій, важливою властивістю якої є інтерактивність, що надає користувачеві можливість зворотного зв'язку, можливість підвищити зацікавленість до предмету (за допомогою анімації, показу відеороликів, красивих зразків виробів), можливість використання різноманітних прийомів та методів при проведенні уроків трудового навчання та сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

Ключові слова: інформаційне суспільство, компетентність, ІКТ, експеримент, моделі навчання.

Гамаза Е. В. Информационные компьютерные технологии на уроках трудового обучения

В статье объектом исследования выступают ИКТ, как один из основных видов креативных технологий, важным свойством которых является интерактивность, предоставляющая пользователю возможность обратной связи, повышение интереса к предмету (с помощью анимации, показа видеороликов, красивых образцов изделий), возможность использования различных приемов и методов при проведении уроков трудового обучения и способствует лучшему усвоению материала.

Ключевые слова: информационное общество, компетентность, ИКТ, эксперимент, модели обучения.

Gamaza O. Information Computer Technologies in Labor Training Lessons

In the article the object of research is ICT as one of the main types of creative technologies, an important feature of which is interactivity, which gives the user the opportunity to feedback, the opportunity to increase interest in the subject (animation, video, beautiful product samples), the ability to use a variety of techniques and methods in conducting lessons of labor training and promotes better learning.

Key words: information society, competence, ICT, experiment, learning models.

*Гоженко Тетяна Сергіївна,
вчитель образотворчого
мистецтва Старобільської гімназії,
спеціаліст I кваліфікаційної
категорії*

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ШЛЯХОМ ЇЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп'ютерних технологій на телебаченні, розповсюдження ігрових пристроїв, електронних іграшок і комп'ютерів відіграють велику роль у вихованні дитини і сприйняття нею навколишнього світу.

У даний час спостерігається збільшення впливу медіатехнологій на людину. Особливо це сильно діє на дитину, яка з великим задоволенням подивиться телевізор, ніж прочитає книгу.

Мозок дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіазасобів.

Доведено, що кожен учень по-різному оволодіває новими знаннями.

Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб учень активно, з цікавістю і захопленням працював на уроці, бачив плоди своєї праці. Цій темі в Україні присвячували дослідження такі науковці: Н. Дементієвська, О. Пометун, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук та інші.

Старобільська гімназія, в якій я працюю протягом 12 років, проводить дослідно-експериментальну роботу регіонального рівня за проблемою «Формування інформативно-комунікаційного компетентності учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі».

Актуальність цієї проблеми безперечна.

Експеримент привів нас до створення школи інформаційно-освітнього простору, Школи, яка забезпечує формування компетентностей учнів з інформаційних комунікацій.

Ця модель живе і з року в рік розвивається та удосконалюється.

Головним її результатом є випускник гімназії – людина нової генерації. Це гармонійно розвинена, високоосвічена особистість, яка володіє ключовими компетенціями сучасного європейця, патріот країни.

Моя педагогічна ідея полягає в тому, що я – вчитель образотворчого мистецтва, силою та інструментарієм свого предмету плекаю цю особистість.

Для себе я обрала таку педагогічну проблему: «Формування життєвої компетентності учнів на уроках образотворчого мистецтва шляхом її творчого потенціалу за допомогою інформаційно-комунікативних технологій навчання»

Вважаю, що в час XXI століття інформаційно-комунікативна компетентність моїх вихованців стане основою для їх подальшого дорослого життя

Я вбачаю свою місію:

- навчити дітей «бачити», «чути», «творити прекрасне» розвиваючи творчий потенціал, божий дар;
- не розгубити, а навпаки примножити джерела мистецької освіти, які вони отримали навчаючись у гімназії;
- знати, і надалі розвивати витоки народної творчості;
- розуміючи потреби часу – максимально сприяти духовній самореалізації особистості кожного учня, а вона можлива лише на основі творчого ставлення до життя.

На мою думку сучасному вчителеві необхідно вибрати те «зерно», що дасть змогу створити свою «мініметодику». У творчого вчителя і учні прагнуть до творчості.

Сучасний підхід учителя до побудови та проведення уроку, насиченість різноманітними прийомами, методами та формами викладання зможуть забезпечити його ефективність. Один із способів розвитку пізнавальної активності учнів – це використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити активність і привернути увагу учнів до навчання.

Використання комп'ютерних технологій на уроках образотворчого мистецтва дозволяє мені формувати та розвивати в учнів такі компетентності: саморозвиток та самоосвіту, інформаційну, комунікативну, полікультурну, а за умови залучення прикладних комп'ютерних програм, ще й компетентнісну продуктивну творчу діяльність.

Під час проведення уроків широко використовую програмні засоби навчання та мультимедіа: презентації (програма Microsoft Power Point), відеоролики (програма Windows Movie Maker), комп'ютерні програми (MS Office Word, MS Paint) тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо чи складно. Часто діти не можуть висловлювати свою думку, бояться помилитися. Комп'ютер створює на уроці сприятливий мікроклімат, знімає напругу. Він дає змогу перетворити окремі етапи уроку на гру.

Я переконана, що важливим є спілкування та співпраця вчителя і учнів на уроці. Перефразовуючи вислів «Як назвеш корабель, так він і попливе», на практиці впевнилась: «Як почнеш урок, так він і пройде». Тому велику увагу приділяю організаційному моменту. Організаційний етап кожного уроку покликаний створювати атмосферу довіри та доброзичливості, забезпечити нормальний позитивний психологічний настрій учнів на роботу.

У своїй педагогічній практиці нерідко використовую розминки для мотивації навчання, для ненав'язливого формулювання мети і завдань уроку, проводжу вправу «Очікування», психологічний тест «Мій настрій сьогодні», або відео тест «У який бік крутиться кішка».

Починаючи урок налаштовую учнів на вивчення тієї чи іншої теми, тому звертаюся до їх життєвого досвіду, до знань, набутих на попередніх уроках. На етапі актуалізації опорних знань використовую такі методи як «Ланцюжок», «Пінг-понг», побудова асоціативного куша, «Так-ні», використання сигнальних карток.

На уроках застосовую такі методи і прийоми: «Заморочки з діжки», «Незакінчене речення», «Ромашка», «Знайди пару», «Склади пазл», «Кошик знань», «Неправильний малюнок», «Мистецький пінг-понг», «Мікрофон». Також учням подобається психомалювання, де учні під музику малюють олівцем із закритими очима, передаючи враження від мелодії, а після прослуховування музики, учні розплющують очі та доопрацьовують малюнок кольором.

Наприкінці уроку практикую методи «Вишиванка», «Квиток на вихід», де учні за допомогою кольорів та питань у спеціальних квитках визначають результативність уроку та ефективність методів і прийомів роботи на занятті.

Комп'ютерна презентація, як яскрава обгортка, викликає у дітей бажання скуштувати цукерку під назвою «Урок». Мотивація навчальної діяльності зростає в декілька разів. Презентація звільняє учителя від традиційного «двоколірного» використання дошки. Систематичне використання на уроці комп'ютера, зокрема мультимедійних презентацій, сприяє:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- підвищенню концентрації уваги та рівня знань учнів;
- зміні ставлення школярів до комп'ютера (адже вони починають сприймати його не як сучасну іграшку, а як універсальний інструмент для ефективної роботи в будь-якій галузі людської діяльності).

Використання презентацій є доцільним на будь-якому етапі вивчення теми: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю. Етапи уроку, основні тези і весь необхідний ілюстративний матеріал, чітко і наочно виконані на слайдах, сприяють концентрації уваги учнів і активізації їх діяльності.

На мій погляд, використання мультимедійної дошки дає змогу ефективніше керувати навчальним процесом, адже коли вчитель відвертається до дошки, він мимоволі втрачає контакт із класом, інколи навіть чує шум за спиною. У режимі мультимедійного супроводу вчитель може постійно бачити реакцію учнів, вчасно коригувати ситуацію, що поступово змінюється. На даний час мною створена низка комп'ютерних презентацій до різних тем програмового матеріалу, а саме: «Декоративно-прикладне мистецтво»(5 – 7 класи), «Світлотінь»(6 клас), «Архітектура» (7 клас), «Графіка» (7 клас).

Де ж ПК можна застосувати на уроках образотворчого мистецтва?

Я думаю, що насамперед, для демонстрації наочності. Погодьтеся, що репродукції картин зараз можна дістати дійсно багато (але, на жаль, не всіх картин і художників і доречі, це не безкоштовно). Крім того – це віртуальні екскурсії в музеї.

Цікавими за формою і методом для використання на уроці є комп'ютерні програми, які дозволяють створити пензлем (мишкою) малюнки. Комп'ютер є універсальним пристроєм для створення творчої атмосфери шляхом використання музичного супроводу.

Уроки образотворчого мистецтва сприяють естетичному вихованню дітей, плеканню поваги до творчості народу. Для більш поглибленого ознайомлення учнів із побутом українського народу перші уроки в 5 класі з теми «Декоративно – прикладне мистецтво» проводжу в комп'ютерному класі, а інші – звичайним способом. Наприклад, протягом вивчення теми «Писанки» основні відомості про побудову і зміст малюнків, їх розпис спочатку проводжу ознайомлення з малюнками писанок різних регіонів України, їх змістом, особливостями виконання орнаменту з кожним учнем окремо за допомогою комп'ютера. Вихованці виконують ескіз розпису писанки. Потім діти швидко, правильно і гарно розписують писанку. Комп'ютерні уроки передбачають урахування об'єктивних можливостей,

вікових особливостей розвитку і практичного художнього досвіду учнів, тісні внутрішні зв'язки з іншими предметами. Для загального розвитку учнів, їх свідомості цілісної картини про світ дуже корисними є інтегровані уроки образотворчого мистецтва та музики, образотворчого мистецтва та літератури, трудового навчання, історії, інформатики тощо. Усе це розширює в учнів світогляд, спонукає до самоосвіти, підвищує інтерес до навчання в цілому.

Цікавим для учнів при створенні навчальної імітаційної роботи за мотивами українських вишиванок «Чарівний рушничок» є такий вид роботи як створення орнаментів за допомогою комп'ютера. Наголошую учням про можливість використання орнаментів у побуті (при моделюванні одягу, столярній справі, малярстві і т.п.), тим самим проводячи зв'язок з українознавством та трудовим навчанням (обслуговуючою працею).

Сприяють розширенню знань учнів з історії уроки (5 клас) з теми «Первісне мистецтво. Звіриний стиль та рослинні мотиви в ужитковому мистецтві народів різних континентів». Такі уроки проводжу в комп'ютерному кабінеті. При цьому використовую комп'ютерне програмове забезпечення для вивчення міфів і легенд народів світу.

Тема «Побудова куба, цилінда. Світло, світлотінь. Тон і тональність» (6 клас) дає можливість використати на практиці розділ з фізики «Фізичні властивості світла». На комп'ютері демонструю дослід, який розкриває можливості кольору (біле світло, проходячи крізь скляну призму, розкладається на спектр – 7 кольорів веселки). Тож комп'ютер хоча і є об'єктом технічного середовища, дуже вдало входить у синтез з традиційним, природним середовищем уроку.

Працюючи з комп'ютером, учні водночас отримують у своє розпорядження закладений у комп'ютерну програму великий асортимент матеріалів та інструментів, тобто те, на чому і чим малювати. За власним вибором дитина «малює» на білому чи кольоровому папері, на тканині, олівцями, фломастерами, пензлями, кольоровою крейдою. В її розпорядженні «меню» барв, з яких можна утворити безліч кольорів та відтінків. Малий художник може зробити аплікацію, витинанку набагато швидше, охайніше, витачаючи менше сил. Великі можливості, які надає комп'ютер, сприяють збагаченню задумів, сюжетів, допомагають дітям порівняти різні прийоми та матеріали, свідомо обрати один з них.

Під час вивчення теми «Типи шрифтів» (7 клас) у нагоді стає використання програми «MS WORD», де учні мають можливість не тільки познайомитись із різними типами шрифтів, а й спробувати їх на практиці.

Комп'ютер скорочує час реалізації задуму дитини. Скажімо, для роботи потрібне кольорове тло. «Розумна машина» виконає за учня технічну роботу, «видасть» потрібне тло. Отже, з'явиться можливість, не відвертаючи

уваги на другорядне, одразу приступити до втілення своєї ідеї. У п'ятикласників ще не зовсім, тверда рука, тому малюнок у них виходить нечіткий. Комп'ютер допомагає усунути ці недоліки. Власний задум, втілений на екрані на більш високому якісному рівні, дає дитині задоволення, впевненість у своїх силах, взірець, який вона прагне досягти, коли користується традиційними засобами малювання.

На мою думку, застосування комп'ютера на уроках образотворчого мистецтва значно підвищує ефективність засвоєння знань на основі інтенсифікації навчання; дає додаткові можливості для реалізації індивідуального підходу; не лише доповнює традиційні методи та прийоми навчання основам образотворчого мистецтва, але й значно розширює можливості формування та розвитку художньо-творчих здібностей учнів.

Таким чином, у процесі своєї роботи я переконалася, що лише вдала інтеграція сучасних інформаційно-комунікаційних, педагогічних технологій інтерактивного, особистісно-орієнтованого, проектного навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів дасть змогу розвивати творчі здібності, і як наслідок формувати творчу особистість учня.

Вдало проведена робота завжди потребує значних зусиль і плідної **співпраці** вчителя і учня. У Святому письмі сказано: «Блаженна людина, що насичується від плодів своєї праці і шукає в ній утіху». Це є істина.

Література

1. Використання мультимедійних технологій у процесі навчання // Завуч. – 2007. – № 3 – С. 10–11. **2. Дементієвська Н. П., Морзе Н. В.** Як можна комп'ютерні технології використати для розвитку учнів та вчителів // Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання / За ред. С. Д. Максименка, М. Л. Смольсон. – К. : Міленіум, 2005. – Т. 8, Вип. 1. – 238 с. **3. Жук Ю. О.** Планування навчальної діяльності з урахуванням використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій / Ю. О. Жук, О. М. Соколюк // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць. – К. : Атіка, 2005. – С. 96–99. **4. Підгорна В. В.** Методика та педагогічні умови впровадження мультимедійних технологій Видавництво А.С.К., 2003. – 192 с. **5. Пометун О. І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004. – 192 с. **6. Салівон Т. Л.** Підготовка педагогів до розробки навчальних занять з мультимедійним супроводом у класі інформаційно-комунікаційних технологій / Т. Л. Салівон. – Біла Церква, 2005. – С. 64–69. **7. Селевко Г. К.** Проектуємо комп'ютерний урок // Відкритий урок. – 2006. – № 3–4. – С. 12. **8. Ястребов Л. Й.** Создание мультимедийных презентаций в программе Microsoft Power Point, Вопросы Интернет-образования, №41, http://vio.fio.ru/vio_41/cd_site/Articles/glava-00/02.htm.

Гоженко Т. С. Формування життєвої компетентності учнів на уроках образотворчого мистецтва шляхом її творчого потенціалу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій навчання

У цій статті практичний монолог спрямовується на науково-методичний супровід втілення досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання, який підвищує ефективність професійного розвитку вчителів образотворчого мистецтва на засіданнях професійної творчої групи вчителів та методистів в Луганському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти та на заняттях курсів підвищення кваліфікації.

Ключові слова: образотворче мистецтво, toch-pad мистецтво, інтерактивні педагогічні технології, ІКТ технології, технології.

Гоженко Т. С. Формирование жизненной компетентности учащихся на уроках изобразительного искусства путем ее творческого потенциала посредством информационно-коммуникационных технологий обучения

В этой статье практический монолог направляется на научно-методическое сопровождение реализации опыта использования информационно-коммуникационных технологий обучения, который повышает эффективность профессионального развития учителей изобразительного искусства на заседаниях профессиональной творческой группы учителей и методистов в Луганском областном институте последипломного педагогического образования и на занятиях курсов повышения квалификации.

Ключевые слова: изобразительное искусство, toch-pad искусство, интерактивные педагогические технологии, ИКТ технологии, технологии.

Gozhenko T. Formation of Life Competence of Students in Art Lessons Through its Creative Potential with the Help of Information and Communication Technologies

In this article the practical monologue is directed on scientific and methodical support of realization of experience of use of information and communication technologies of training which increases efficiency of professional development of teachers of fine arts at meetings of professional creative group of teachers and methodologists at the Lugansk regional institute of postgraduate pedagogical education.

Key words: fine arts, toch-pad art, interactive pedagogical technologies, ICT technologies, technologies.

**Ковальова Оксана
Вячеславівна,**
*учитель англійської мови
Старобільської гімназії, учитель
вищої кваліфікаційної категорії,
керівник гуртка «Творчі долоньки».*

**Давиденко Оксана
Олександрівна,**
*учитель української мови
та літератури Старобільської
гімназії. учитель вищої
кваліфікаційної категорії, керівник
гуртка «Юний етнограф».*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ШКІЛЬНИХ ГУРТКІВ СТАРОБІЛЬСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

*Талант у дитині кожній, як зернятко,
Знайдіть його і дайте прорости.
Дар той у неї від матусі й татка,
А ми вже мусимо його знайти!*

I.M. Строкань.

Нині в усьому світі спостерігається низка процесів, що мають значний вплив на освітні системи. Значно зростає обсяг знань і технологій, що відповідно трансформуються в усі ланки життя суспільства, спостерігається відповідна нестача висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним вимогам [3].

Сучасний вчитель-професіонал не тільки сам стає дослідником, а й організовує дослідницьку діяльність здобувачів освіти. Це допомагає забезпечити активну пізнавальну діяльність учнів, залучає до пошуку шляхів вирішення складних, проблемних питань. При цьому вони актуалізують свої знання, виробляють навички аналізу, уміння абстрагувати, робити висновки, узагальнювати. Організуючи дослідницьку діяльність учнів у позакласний час педагог стимулює творчу активність, емоційне сприйняття, залучає їх до наукової роботи, навчає самостійного пошуку нестандартних рішень, що виникли. Тому, на наш погляд, в сучасному

навчальному закладі прийомам організації дослідницької діяльності учнів слід приділяти особливу увагу.

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в освітню діяльність, повної інформатизації суспільства, бо інформація стала одним із найцінніших ресурсів людства. Все більшої актуальності набувають питання, пов'язані з посиленням педагогічної майстерності як умови його підготовки до вирішення нових професійних завдань, використання виховного потенціалу системи гурткової роботи як основи гармонійного розвитку особистості.

Гурткова робота відкриває широкі можливості для здійснення гуманного виховання і для формування світогляду школярів. Комфортна атмосфера гурткової роботи, побудованої на добровільних засадах, стимулює розвиток ініціативи школяра, його здібностей, зняття всіляких психологічних бар'єрів і комплексів, що заважають самовираженню.

У свій час філософ-просвітителі Софокл говорив: «Великі справи не робляться зненацька». Щоб досягти великих результатів, навчити дитину основам пізнання світу потрібна довга копітка спільна робота вчителя, учня і батьків головне завдання вчителя – не просто передати знання учневі, а навчити його вчитися.

Мета статті є аналіз власного досвіду та узагальнення ефективних форм і методів, спрямованих на розвиток здібностей та обдарувань учнів, впровадження сучасних інформаційних та інноваційних технологій в освітньому процесі шкільної гурткової роботи.

Загальна мета художньо-естетичного виховання конкретизується в основних завданнях, що інтегрують навчальні, виховні й розвиваючі аспекти: збагачення емоційно-естетичного досвіду, формування культури почуттів, розвиток загальних та художніх здібностей, художньо-образного мислення, універсальних якостей особистості; виховання в учнів естетичного ставлення і ціннісних художніх орієнтацій. Розуміння учнями зв'язків мистецтва з природним і предметним середовищем, життєдіяльності людини, зокрема сучасною технікою, засобами масової інформації [1].

Сучасний освітній процес, його ефективність, залежить від рівня умінь керівників користуватись інформаційними технологіями та ще більше, вмінню застосовувати їх під час навчання вихованців у гуртковій діяльності.

Дослідницька діяльність – вища форма самоосвітньої діяльності учня. Формування науково-дослідницьких вмінь у школярів – процес складний і довготривалий. Він не виникає на порожньому місці і не розвивається сам по собі. Вчитель поступово і методично формує дослідницькі навички, здійснює контроль за виконанням учнями дослідницьких робіт, проводить консультації. Крім того, гурткова робота надає широкі можливості для

поглиблення українознавчих знань, вона виховує колективні якості учнів, формує адекватні особисті відносини. А саме плідна і творча робота в групах, парах, долучає до співпраці батьків та однодумців.

Особливого значення в розвитку творчих здібностей в період переходу до високотехнічного інформаційного суспільства набуває науково-технічний напрям в позашкільній освіті, бо для кожної країни досить значущим є все, що пов'язано з формуванням інтелектуальної особистості. Від вирішення цих завдань багато в чому залежить виховна робота в нашому навчальному закладі.

Нині з'явилася нагальна потреба суспільства в творчих, діяльних та обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах, які шанують і поважають звичаї та традиції українського народу, цікавляться її минулим, вболівають за майбутнє. Зважаючи на це, у Старобільській гімназії з 1998 року працює історико-культурний центр «Скарби нашої пам'яті», який включає в себе клуби та гуртки за різними творчими напрямками.

Оксана Олександрівна Давиденко є керівником гуртка краєзнавчого напрямку «*Юний етнограф*». Учні з цікавістю знайомляться з історичною наукою *етнографією*. Заняття в гуртку дозволяють нам глибше вивчити і оцінити багатство, значення матеріальних і духовних цінностей, накопичених українським народом за багатовікову історію. Навчання з використанням краєзнавчого матеріалу значно полегшує засвоєння учнями наукової термінології, розширює світогляд, розвиває пізнавальні інтереси, формує інтелектуальні та практичні вміння, сприяє вихованню патріотичних почуттів учнів. Значну увагу ми приділяємо детальному вивченню фольклорно-етнографічної спадщини нашого регіону. У процесі занять учні набувають навичок методу збору краєзнавчого матеріалу, його обробки та систематизації.

Ми вважаємо, що саме гурткова робота має необмежені можливості для здійснення національно-патріотичного виховання учнів, адже саме мова й народознавство є універсальними засобами формування духовного світу особистості цілісних світоглядних уявлень і переконань, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, зв'язку і спадкоємності поколінь, прилучення до культурних надбань українського народу й людства загалом.

Національне почуття є квінтесенцією всієї системи цінностей, заснованої на етнорелігійній, етнополітичній, етносоціалній, етнокультурній свідомості. Тому виховну роботу на заняттях ми спрямовуємо на формування ціннісного ставлення до себе, до сім'ї, родини, кожної людини, до суспільства й держави, до праці, до природи; до культури (духовної і матеріальної).

У роботі гуртка *«Творчі долоньки»*, керівником якого є **Оксана Вячеславівна Ковальова**, інноваційні та інформаційні технології успішно використовуються вже кілька років поспіль. Цей успіх, значною мірою, став можливий завдяки оснащеності класних кімнат новітніми мультимедійними дошками. Показ яскравих, а головне оригінальних презентацій, демонстрація відео перетворюють процес засвоєння матеріалу в захоплююче дійство, розширюють межі пізнання, викликають більшу зацікавленість предметом вивчення.

На наших заняттях діти вивчають різні техніки декоративно-ужиткового мистецтва, як традиційного так і сучасного. Деякі технології досить складні для вербального викладення. У таких випадках доцільно застосовувати такі методи навчання як майстер-класи або демонстрацію відеоматеріалу, віртуальні подорожі та екскурсії на виставки та до музеїв.

Створена велика кількість «навчальних» презентацій: «Лялька-мотанка», «Петриківський розпис», «Українські весільні рушники та скрині». Детально та доступно у них викладено технологію виготовлення виробів, підбір матеріалів, кольорової гами та шаблонів деталей. Досить цікавими є для гуртківців анімовані презентації, в яких ретельно підбирається музика та цікаві фрагменти з фільмів. Ці прийоми допомагають краще розкрити матеріал, підкреслити та посилити його значимість. По закінченню роботи над презентацією наші вихованці відчують піднесення, вони в захваті й хочуть творити далі, досліджувати й відкривати нове.

Також ми вважаємо, що музичний акомпанемент є важливим доповненням до занять і доволі часто застосовуємо музичний супровід у тій його частині, коли діти переходять до самостійної практичної діяльності. Музика допомагає налаштуватися, зануритися в атмосферу минувшини, створити емоційну атмосферу. Також музичний супровід може слугувати фоном або задати ритм запланованій роботі. Але це не єдиний засіб, який допомагає якнайкраще налаштувати, організувати та провести заняття. Досить часто ми поєднуємо на одному занятті декоративно-ужиткове мистецтво з історією чи етнографією, з природознавством та мовою, театральним мистецтвом або фольклорним ансамблем тощо. За напрямками роботи гуртки різні, але досить часто під час пошуково-дослідницької роботи мета та завдання керівників та гуртківців стають спільними. Разом ми проводимо заняття в різних формах, досить часто в одній аудиторії, що дозволяє нашим гуртківцям виховуватися самим, виховувати своїх однолітків, використовуючи сучасні технології.

Дуже цікавими для дітей є ознайомлюючі презентації, які показують невідомі, цікаві, а часом і нереальні речі. Сучасна людина, як було сказано вище, це інформована людина, тому вважаємо за потрібне ділитися такими родзинками з вихованцями. Займаючись різними техніками ужиткового мистецтва, розробляючи заняття, шукаємо нові цікаві техніки в просторах Інтернету. Крім мультимедійної дошки майже на кожному занятті ми використовуємо мобільні пристрої, планшети для наочного показу малюнків, фото чи відео.

Ми крокуємо в ногу з часом і розуміємо, що сьогодні потрібні нові форми та методи роботи. В організацію та проведення виховних заходів впевнено входять інформаційні технології. Вони допомагають естетично оформити заходи за допомогою якісного звука, оригінальних заставок і тематичного відеоряду. Використання цифрового фотоапарата дає можливість поповнювати фотоархів історико-культурного центру «Скарби нашої пам'яті» якісними фото та відеоматеріалами.

Наш заклад живе традиціями. Щороку, йдучи за обрядовим календарем, ми проводимо тематичні вечори, фольклорні свята (Святвечір, вечорниці, зустріч весни, Святого Андрія, Маланки і Василя, Святого Миколая), родинні студії «Родина – це все Україна».

У цьому навчальному році ми взяли участь у районному конкурс-виставці «Український сувенір» за номінацією «Дідух». Учні провели пошуково-дослідницьку роботу з історії виготовлення Різдвяних дідухів,

довідалися про традиції, обряди, звичаї різних регіонів України. Гуртківці виготовили Дідуха, написали реферат, зняли відео, продемонструвавши давню українську традицію перед Різдвом у Святвечір. (Це відео можна переглянути в ютубі за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=tuL9lWkMhyY>)

Треба відзначити, що робота в інформаційному просторі здійснюється і вихованцями. Вони активно діляться своїми знахідками, демонструють свої вироби на шкільних та районних виставках, у соцмережах та сайті Саробільського ліцею №1.

Підбиваючи підсумок, хочемо підкреслити, що використання інновацій є важливою складовою роботи викладача та вихователя. Необхідно використовувати всі можливості цифрових та комунікативних технологій, постійно цікавитись новим та самовдосконалюватись. Зрештою, вчитель, що володіє сучасним інструментом, що йде в ногу з часом та відкритий для нестандартних рішень, робить привабливим свій предмет, формує ключові компетентності сучасного молодого покоління.

Література

- 1. Концепція** художньо-естетичного виховання. – [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://uapravo.net/data/base32/ukr32498.htm>.
- 2. Стратегія** розвитку інформаційного суспільства в Україні. – [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/386-2013>.
- 3. Сучасні** інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 40 / Редкол.: І. А. Зязюн (гол.) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – 491 с.

Ковальова О. В., Давиденко О. О. Використання інформаційних технологій у роботі шкільних гуртків Старобільської гімназії

У даній статті з досвіду роботи описано впровадження сучасних інформаційних та інноваційних технологій у освітньому процесі шкільної гурткової роботи. Розглядаються можливості використання комп'ютерних технологій в освітньому процесі, розкриваються ефективні форми та методи практичної діяльності керівників гуртків Старобільської гімназії у напрямку реалізації основних аспектів Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: сучасний учитель-професіонал, творча діяльність учнів, дослідницька робота, етнографія.

Ковалева О. В., Давыденко О. А. Использование информационных технологий в работе школьных кружков Старобельской гимназии

В данной статье из опыта работы описано внедрение современных информационных и инновационных технологий в образовательном процессе школьного кружка. Рассматриваются возможности использования компьютерных технологий в образовательном процессе, раскрываются эффективные формы и методы практической деятельности руководителей кружков Старобельской гимназии в направлении реализации основных аспектов Стратегии развития информационного общества в Украине.

Ключевые слова: современный учитель-профессионал, творческая деятельность учащихся, исследовательская работа, этнография.

Kovaleva O., Davydenko O. The Use of Information Technologies in the Work of School Groups of Starobilsk Gymnasium

This article describes the implementation of modern information and innovative technologies in the educational process of school group work. Possibilities of using computer technologies in the educational process are considered, effective forms and methods of practical activity of the leaders of Starobilsk gymnasium circles in the direction of realization of the main aspects of the Strategy of information society development in Ukraine are revealed.

Key words: modern professional teacher, creative activity of students, research work, ethnography.

*Корсун Світлана Сергіївна,
практичний психолог
Старобільської гімназії,
спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Реалії сучасного світу: глобалізація, швидке оновлення знань, великі обсяги інформації, новий спосіб мислення дітей, діджиталізація багатьох сфер життя – диктують і суспільству, і нам, освітянам, потребу змінюватися, знаходити нові педагогічні підходи у формуванні та розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти.

Інформаційно-цифрова компетентність, визначена в Концепції Нової української школи як одна з ключових компетентностей, розглядається сьогодні як майстерність, настільки ж необхідна, як читання й писання [6, с. 53].

Саме тому педагогічний колектив нашої гімназії брав участь у дослідно-експериментальній роботі і працював над проблемою «Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей учнів сільської гімназії в глобалізованому освітньому просторі».

Загальновідомо, що необхідною умовою якісного функціонування освітнього середовища Нової української школи є процес психологізації освітнього процесу. *Актуальність* даної теми полягає в тому, що склалася нагальна необхідність супроводження психологічною службою освітніх інновацій, дослідно-експериментальної роботи, розроблення стратегій та механізмів психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу.

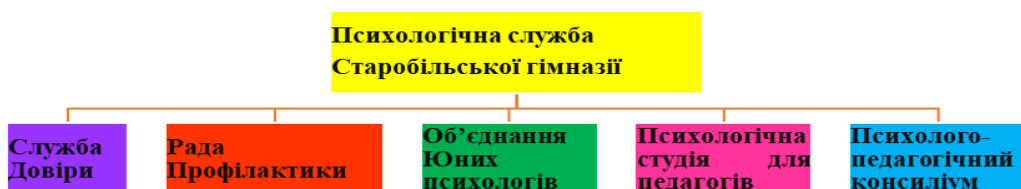
Метою статті є розкрити досвід роботи фахівців психологічної служби Старобільської гімназії щодо здійснення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в системі формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів.

Як визначено в науковій літературі [2; 4; 7], психологічний супровід експерименту – це і діагностичний контроль результатів, і оцінювання правильності шляхів педагогічного пошуку, і запобігання виникненню

небажаних наслідків експерименту на дітей. Все це передбачає співпрацю психолога з усіма учасниками освітнього процесу.

Реалізації цієї мети сприяє напрацьована за декілька років **структура психологічної служби** нашої гімназії, до складу якої входять практичний психолог та соціальний педагог (Схема 1).

У роботі фахівців психологічної служби гімназії одним із найактуальніших напрямів роботи є *консультування*. Для цього в нашій гімназії вже більше 10 років працює *Служба Довіри*, в яку звертаються і здобувачі освіти, і їхні батьки, і педагоги та отримують психологічну підтримку й соціально-педагогічну допомогу. Завдання *профілактичної роботи* вирішуються в рамках роботи *Ради Профілактики* правопорушень та негативних явищ. До *об'єднання Юних психологів* входять учні 5-11-х класів, які виявили бажання бути помічниками психологічної служби, тобто популяризувати психологічні знання серед однолітків. Основною функцією такої *просвітницької та розвивальної роботи* є стимулювання учнів до пізнання світу та власного «Я», удосконалення комунікативних та соціальних навичок. Для *вдосконалення професійної майстерності* вже декілька років працює *психологічна студія для педагогів «Нова школа – новий учитель»*. Результати *діагностики* рівня адаптації учнів до нових умов презентуються в рамках *психолого-педагогічного консилиуму*.

Наші психологічні знання, методичні знахідки потрібно було ефективно й доцільно застосувати в експерименті та знайти такі інструменти, які будуть допомагати у здійсненні психологічного супроводу всіх учасників освітнього процесу. Для цього повинна проводитися спланована робота з педагогами, батьками та учнями.

Щодо психологічного супроводу *педагогів* в процесі експерименту, то форми роботи з ними були різноманітними: психологічне тестування, анкетування, навчання в психологічній студії, заняття у Клубі творчої педагогіки класних керівників, участь у тренінгах особистісного росту, предметних семінарах та вебінарах.

Даний експеримент ми почали з вивчення готовності педагогічних працівників до дослідно-експериментальної діяльності. Готовність педагога до інноваційної діяльності – це складне інтегративне новоутворення особистості, суть якого складають взаємодія мотиваційно-орієнтаційного, змістовно-операційного і оцінно-рефлексивного компонентів [8, с. 15; 62]. Результати цього дослідження представлені у *Таблиці 1*.

Таблиця 1

**Рівень готовності педагогів
до дослідно-експериментальної діяльності**

КОМПОНЕНТИ	Дуже високий	Високий	Середній	Низький
Мотиваційно-орієнтаційний	10%	65%	25%	0%
Змістовно-оперативний	10%	45%	45%	0%
Оцінно-рефлексивний	10%	15%	65%	10%

Результати свідчать про те, що більша частина нашого педагогічного колективу мала стійку мотивацію до даної діяльності. Але ми розуміли необхідність посилення цілеспрямованої роботи щодо розвитку компетентностей педагогів, бо колектив потребував удосконалення навичок саморегуляції, уміння об'єктивно співвідносити рівень розвитку особистісних та професійних якостей, щоб забезпечити готовність до експериментальної діяльності. Тому, вважаємо, робота нашої психологічної студії та Клубу творчої педагогіки була результативною. До того ж на завершальному етапі експерименту вже значно підвищився відсоток педагогів (до 95%), які власні доробки почали розміщувати на веб-ресурсах, із зацікавленням брати участь у різноманітних інтернет-проєктах із застосуванням ІКТ.

Важливими учасниками педагогічного експерименту з формування інформаційної компетентності гімназистів є *батьки*, до їхньої думки ми завжди дослухаємося. Вони активні користувачі веб-сайту гімназії, помічники в реалізації різноманітних інтернет-проєктів, придбанні електронних підручників, гаджетів, і звісно ж, дистанційного навчання.

Наша співпраця з ними різнобічна: це і інтернет-опитування, анкетування, індивідуальні консультації психолога, батьківські лекторії («Як запобігти комп'ютерній залежності»), рекомендації для батьків на сайті гімназії та у ФБ-групі, тренінги батьківсько-дитячих відносин.

Проведення анкетування серед батьків показало, що основними критеріями вибору батьками навчального закладу є:

– рівень викладання навчальних предметів, якість знань учнів, прогресивні освітні програми (61%);

- морально-психологічний клімат школи (54%);
- кваліфікація педагогічних кадрів (51%);
- дисципліна (36%);
- комфортні умови навчання та всебічний розвиток особистості (28%).

Результати такого опитування батьків свідчать про те, що робота нашої гімназії стає одним з важливих факторів уваги громадськості до проблеми інформатизації освітнього простору.

Психологічний супровід наших *здобувачів освіти* в рамках експерименту – основний напрямок роботи психологічної служби. По нашому глибокому переконанню, розвиток інтелектуальних здібностей – важлива складова формування інформаційної компетентності учнів, бо як свідчать глобальні світові дослідження: майбутнє не за тими, хто володіє великим масивом знань, а за людьми, які вміють критично мислити, аналізувати, вміло «відсортовувати» інформацію, що з'являється в Інтернеті.

Вивчення рівня інтелектуального розвитку учнів – це одне із завдань психологічної служби Старобільської гімназії, яке реалізується вже протягом 20 років з метою виявлення обдарованих дітей. Для нашого експерименту інформативним показником було визначення показника вербального IQ за Інтелектуальною шкалою Векслера для дітей, тому що ця методика має показники кореляції отриманої оцінки за Шкалою та віку дитини [1].

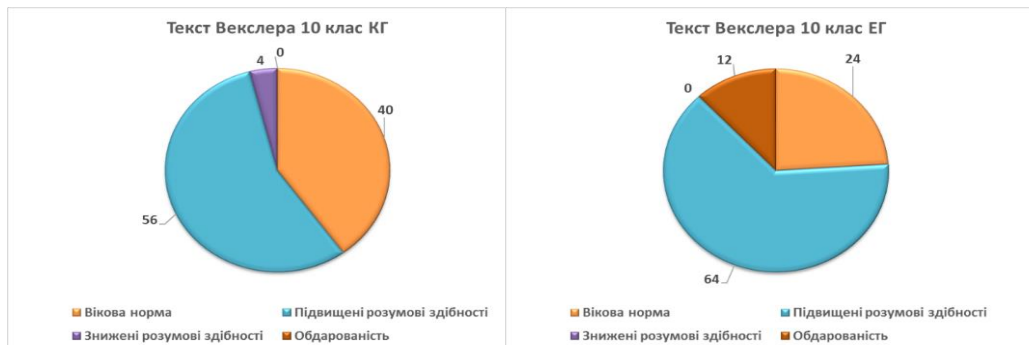
Порівнюючи динаміку росту інтелектуального потенціалу учнів 5-х (*Діаграма 1*) та 10-х класів (*Діаграма 2*), можна зробити висновок про істотне зростання показників у експериментальній групі – близько 8%. Треба відзначити, що інтелектуальний показник учнів експериментальної групи (12% з інтелектуальною обдарованістю та 64% з підвищеним рівнем розумових здібностей) є дуже високим порівняно із середньостатистичною вибіркою.

Діаграма 1

Результати психодіагностики за тестом Векслера учнів 5-х та 10-х класів контрольної та експериментальної групи

Результати психодіагностики за тестом Векслера учнів 10-х класів контрольної та експериментальної групи

Аналіз результатів зрізів знань, моніторинрів, психологічної діагностики виявив динаміку позитивних змін рівня сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності учнів нашої гімназії, охоплених педагогічним експериментом. Підсумки експерименту довели, що середній рівень успішності учнів з інформатики значно підвищився (з 9,07 до 10,05 за 12-бальною шкалою оцінювання).

Учні 5-х класів контрольної та експериментальної груп за допомогою анкети здійснили самоаналіз інформаційно-комунікаційної компетентності. Як свідчать результати, одним із найвищих балів гімназисти оцінили власні навички пошуку необхідної інформації в інтернеті, можливість користування яким майже втричі збільшилася за роки експерименту. Якщо 6 років тому, за даними опитування батьків, підключення до мережі Інтернет мали 34% родин наших учнів 5-х класів, то у минулому навчальному році – вже 98% таких родин.

У зв'язку з цим виникає суттєва проблема, яка потребує підвищеної уваги дорослих, – попередження комп'ютерної залежності школярів та формування у них критичного мислення при сприйнятті інформації у мережі Інтернет. Зрозуміло, що надмірна зацікавленість дітей комп'ютерними іграми, соціальними мережами, інтернет-серфінгом може мати небажані наслідки. І з роками ця проблема в нашому суспільстві тільки загострюється, тому що більшість дітей не знають про те, яка небезпека чекає на них в мережі.

У зв'язку з цим найактуальнішою для нашого психологічного супроводу експерименту з формування інформаційно-комунікаційної компетентності гімназистів тала *тема безпеки в інтернеті*. Цій проблемі присвячуються не тільки години спілкування, «години психолога», а й проводиться просвітницька робота на рівні *загальношкільного об'єднання Юних психологів*. В цьому році, в рамках Дня безпечного Інтернету, в ході

дискусійного майданчика «Соціальні мережі: за і проти» юні психологи пояснювали одне одному правила безпечної поведінки у всесвітній мережі, дискутували щодо позитивного та негативного ставлення до інтернет-контенту, ризиків соціальних мереж, отримали пам'ятки «Як захиститися від кібербулінгу».

На виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII та листа МОН України від 29 січня 2019 року №1/11 – 881 спеціалістами психологічної служби Старобільської гімназії в рамках Усеукраїнського конкурсу «Нові технології в новій школі» розроблена та апробована **корекційно-розвиткова програма «Скажімо булінгу – НІ!»**.

Програма спрямована на формування в підлітків негативного ставлення до булінгу, подолання проявів булінгу в дитячому колективі засобами психологічної корекції. Наскрізною лінією цієї програми є відпрацювання з учнями навичок протидії різним проявам насильства і в реальному, і у віртуальному житті. До речі, до програми включені відеоролики, створені нашими талановитими учнями (Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=SOGozARY6I4>).

Педагогічний експеримент, предметні олімпіади, різноманітні конкурси – це, без сумнівів, викликає емоційне напруження, а іноді й стрес і у педагогів, і у гімназистів та їхніх батьків. Тому закономірно, що одне із завдань психологічного супроводу в процесі експерименту в нашому закладі освіти – це створення умов для емоційного благополуччя та позитивного мотивування.

Для цього спеціалістами нашої психологічної служби, як сертифікованими тренерами, була проведена тренінгові робота з 5-ма групами: учнями, разом з їх батьками, та педагогами – за *корекційною програмою «Діти і війна: Навчання технік зцілення»*, яка затверджена та рекомендована МОН (2016 р.) і є однією з найкращих щодо надання психологічної допомоги.

На завершальному етапі психологічного супроводу педагогічного експерименту з формування ІК-компетентностей саме життя вимагало від нас опанування цифровими технологіями, бо реальність потребувала від нас особливого спілкування з батьками, учнями, педагогами – в дистанційному режимі. Якщо раніше наша психологічна служба розміщувала просвітницькі матеріали для учнів та батьків на *сайті закладу освіти (розділ «Психологічна служба»)* та на сторінках нашого друкованого видання – *газети «Гімназист» (рубрика «Психологічні цікавинки»)*, то з 2020 року для налагодження такої комунікації нами створена сторінка на сайті Дистанційної освіти гімназії, яка має назву *«Онлайн Психологічна служба»*,

в *батьківських чатах* класів зазначено контакти практичного психолога та соціального педагога для консультацій, також ми проводимо активну психологічну просвіту з юними психологами, використовуючи можливості новітніх месенджерів, розміщуємо публікації – відповіді на актуальні запити батьків у відкритій *фейсбук-групі* «*Старобільська гімназія*», проводимо розвивальні заняття з гімназистами в синхронному режимі у програмі *Microsoft Teams*.

Для того щоб мотивувати учнів до розвитку своїх компетентностей, разом із ними знаходимо в інтернет-просторі різноманітні конкурси. За останні роки учні нашої гімназії стали переможцями у районних, обласних, Всеукраїнських конкурсах соціально-психологічного спрямування (конкурс фото- та відеоробіт «Ми проти насилля та за мир!», конкурс дитячої творчості «Моє майбутнє – з рідною землею», інтеграційного конкурсу для літературно обдарованих дітей-переселенців «Інтеграція через діалог. (Не)дитячий погляд на війну», Всеукраїнський літературний конкурс «Ми за тверезе життя»), на яких представляли свої вірші, прозові твори, творчі фото- та відеороботи.

Підсумовуючи результати дослідно-експериментальної роботи, зазначимо, що всі ми разом: і адміністрація, і вчителі інформатики, і психологічна служба, і вчителі-предметники докладаємо зусиль у створенні Моделі, яка працює на формування інформаційно-комунікаційної компетентності наших гімназистів, а також надає професійну допомогу в набутті вмінь та навичок самопізнання, саморегуляції, самовизначенні, самореалізації, а значить, стане основою їхнього подальшого успішного життя.

Література

- 1. Вимірювання** інтелекту дітей: Посібник для психолога-практика/ За ред. Ю. З. Гільбуха. – К. : РОВО «Укрвузполіграф», 1992. – 133 с.
- 2. Власова О.І.** Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
- 3. Закон** України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18 грудня 2018 року № 2657-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 5, ст. 33.
- 4. Євтух М. Б.** Педагогічна психологія: Підручник / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Н. В. Ладогубець, Т. В. Ільїна. – К. : КондорВидавництво, 2015. – 420 с.
- 5. Концепція** Нової української школи. – 2016.
- 6. Крупський Я. В.** Тлумачний словник з інформаційно-педагогічних технологій : словник / Я. В. Крупський, В. М. Михалевич. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 72 с.
- 7. Сергєєнкова О. П.,** Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. Педагогічна психологія : навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 168 с.
- 8. Уруський В. І.** Формування готовності вчителів до інноваційної діяльності: Метод.посіб. – Тернопіль: ТОКІППО, 2005. – 96 с.

Корсун С. С. Психологічний супровід учасників освітнього процесу в системі формування інформаційно-комунікаційної компетентності

У цій статті розкрито досвід роботи фахівців психологічної служби Старобільської гімназії щодо здійснення психологічного супроводу педагогів, здобувачів освіти та їхніх батьків під час проведення у закладі освіти дослідно-експериментальної роботи з формування інформаційно-комунікаційних компетентностей.

Ключові слова: психологічний супровід, педагогічний експеримент, інформаційно-комунікаційна компетентність, структура психологічної служби, готовність педагога до інноваційної діяльності, інтелектуальна шкала Векслера для дітей.

Корсун С. С. Психологическое сопровождение участников образовательного процесса в системе формирования информационно-коммуникационной компетентности

В данной статье представлен опыт работы специалистов психологической службы Старобельской гимназии по психологическому сопровождению педагогов, учеников и их родителей во время проведения в учебном заведении опытно-экспериментальной работы по формированию информационно-коммуникационных компетентностей.

Ключевые слова: психологическое сопровождение, педагогический эксперимент, информационно-коммуникационная компетентность, структура психологической службы, готовность педагога к инновационной деятельности, интеллектуальная шкала Векслера для детей.

Korsun S. Psychological Support of Participants in the Educational Process in the System of Formation of Information and Communication Competence

This article presents the experience of the specialists of the psychological service of the Starobelsk gymnasium in the psychological support of teachers, students and their parents during the experimental work in the educational institution for the formation of information and communication competencies.

Key words: psychological support, pedagogical experiment, information and communication competence, structure of psychological service, teacher's readiness for innovative activities, Weksler's intellectual scale for children.

*Мірошнікова Наталія
Геннадіївна,
учитель початкових класів
Старобільської гімназії,
спеціаліст вищої
кваліфікаційної категорії, старший
учитель*

НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІК-ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У сучасному світі діти з раннього віку оточені різними цифровими технологіями та засобами. Не варто нікого переконувати в тому, що сьогодні до школи приходять зовсім інші діти. Діти, для яких поняття комп'ютер, інтернет, сайт, вай-фай, смартфон, айфон, онлайн-гра більш зрозуміліші, ніж окремим дорослим. За останні роки комп'ютери настільки стрімко увійшли в усі сфери повсякденної діяльності суспільства, що перед сучасною школою дедалі гостріше постає завдання адаптації учнів до життя в інформаційному суспільстві через формування відповідних компетентностей у процесі навчання починаючи з початкової школи [2, с. 5].

Використання на уроках ІКТ в початковій школі – особливо актуально, бо учні 1-4 класів мають наочно-образне мислення. Тому дуже важливо залучати в процес сприйняття нового не тільки зір, але і слух, емоції, уяву. А цифрові технології на уроці успішно надають таку можливість! Впровадження таких технологій у системі роботи вчителя з учнями, дозволяє на новому рівні організувати навчальний процес, оживити й урізноманітнити його. Практичні вправи та досліди роблять навчання більш цікавим і дійсно дають позитивний результат [2, с. 11].

А головне, що ІКТ допомагають досягти мети сучасної школи: створити таку систему навчання, яка б забезпечувала освітні потреби кожного учня відповідно до його нахилів, інтересів та можливостей. Запровадити нові методи викладання навчальних дисциплін, які стимулюють думки, судження, спонукають до відповідальної компетентної діяльності [2, с. 10]. Особливо важливим вважаю, навчити дитину не тільки жити і працювати з інформацією, а навчити навчатися протягом усього життя! Тому задача вчителя-організувати творчий навчальний процес на

підставі широкого поля активності та самостійності самих учнів. У цьому і проявляється сучасна стратегія реформи освіти, де учень є не об'єктом навчання, а суб'єктом пізнання. І методика навчання спирається на втілення моделі «Учитель – інформаційна система – учень». Лише за таких умов знання стають дієвими, функціональними, не відірваними від життя [3].

До основних напрямів використання ІКТ у початковій школі належать: проведення уроків-презентацій, використання електронних навчальних посібників, розв'язування інтерактивних кросвордів, тестовий комп'ютерний контроль, комп'ютерні дидактичні ігри, Інтернет ресурси [6, с. 21].

Використання ІКТ на уроці

Інформаційні технології незамінні на всіх етапах уроку. Доречним є використання їх як при поясненні нового матеріалу, так і при повторенні, під час тестів, творчих завдань, диктантів чи усної лічби [4, с. 34–35].

Під час дистанційного та змішаного навчання за допомогою комп'ютерів і планшетів успішно вирішують проблему індивідуального підходу, рухової наочності. Використання на уроках комп'ютерних тестів, самостійних робіт, дозволяє мені за незначний час отримати об'єктивну картину рівня засвоєння вивченого матеріалу і своєчасно скорегувати його. Адже в дистанційному навчанні дитина має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, відтворення і використання на різних рівнях [5, с. 69].

Напрямки використання ІКТ для здобувачів освіти:

- Робота з комп'ютером;
- Використання планшетів та телефонів на різних етапах уроку;
- Використання ресурсів інтернету (навчальні м/ф, ігри, руханки та анімація);
- Створення проєктів.

Впровадження ІКТ дозволяє :

- Посилити навчальний ефект;
- Підвищити сприйняття матеріалу;
- Здійснити диференційний підхід до дітей з різним рівнем навчальної підготовки;
- Одночасно організувати дітей з різними здібностями і можливостями.

Змінюється і **роль учителя** в інформаційній культурі – вчитель стає координатором інформаційного потоку [2, с. 16]. Тому, обираючи навчальний матеріал для діалогу, розробляю структуру і алгоритми взаємодії учнів з ІКТ. Формую критерії управління діяльністю учнів і т.д. Змінюється також і **зміст праці**, що вимагає не тільки постійного оновлення знань і професійного зростання, але і широкої методичної компетенції.

Напрямки впровадження ІКТ для учителя:

- Створення і використання власних відео-уроків;
- Складання презентацій, проєктів;
- Використання шкільної блог-платформи;
- Використання електронних навчальних посібників;
- Використання освітніх проєктів «На урок», «Всеосвіта», онлайн сервісу «LearningApps.org»;
- Використання додатків Google (YouTube, Microsoft Teams, Google Forms, Google Диск, Gmail);
- Співпраця у групах на сторінках у «Facebook»;
- Участь у онлайн семінарах від провідних педагогів України.

➤ Створення власних відео-уроків

Вважаю їх необхідними особливо під час дистанційного навчання, бо вони враховують особливості класу, та можуть бути орієнтовані як на групу, так і на окремого учня. Абсолютною перевагою власних відео-уроків є те, що виклад матеріалу відбувається так, як учні звикли: зі звичними інтонацією та темпом. Адже діти звикають саме до свого вчителя і деяким просто важко адаптуватися до іншого способу пояснення нових тем. Крім того, учень може зупинитися на цікавому для нього моменті, а якщо було щось незрозуміло – повернутися до цього моменту стільки разів, скільки йому потрібно. Доказом того, що саме ця форма роботи є ефективною, доступною та зрозумілою, є позитивні відгуки батьків та учнів, а також результати завдань, виконаних на достатньому та високому рівнях.

➤ Складання презентацій, проєктів

Презентація – потужний засіб наочності, що розвиває пізнавальний інтерес дитини. Вона незамінна, коли потрібно до розповіді додати демонстрацією малюнків, картин, аудіо,фото тощо. А використання анімаційних ефектів дозволяє мені акцентувати увагу на важливих об'єктах за рахунок візуалізації наочності. Введення в процес навчання ІКТ дає дітям можливість для творчості та співпраці. Вже не перший рік використовую метод – **проєкт**. Це залучення учнів до науково-дослідницької діяльності. Вже декілька років мої учні розробляють власні проєкти. Володіння комп'ютерними технологіями надають можливість для самостійного пошуку матеріалів, підготовки доповіді та презентацій.

➤ Хмарні технології

Однією з інновацій в освітньому процесі є хмарні сервіси. Це кардинально новий сервіс, який дозволяє віддалено використовувати засоби обробки і зберігання даних. Хмарні педагогічні технології забезпечують використання сервісів мережі Інтернет як засобу інтерактивного навчання без застосування локального програмного забезпечення, окрім браузера та

плагінів до нього. Активно використовую їх як інструменти створення дидактичних матеріалів та організації групової роботи:

Переваги роботи «у хмарах»

- Велика різноманітність.
- «Неприв'язаність» до конкретного комп'ютера та географічної точки.

- Можливість спільної роботи.
- Підтримка «хмарної спільноти».

➤ **Використання шкільної блог – платформи, Microsoft Teams, Google Диск, Gmail)**

Використання шкільної блог – платформи дає можливість дітям та батькам мого класу бути активними учасниками загальношкільних конкурсів та дізнаватися «гарячі» новини. Онлайн – спілкування за допомогою відео-зв'язку у Microsoft Teams – чудова можливість обговорювати незрозумілі питання та долати труднощі, що виникають в учнів після перегляду відео-уроків та під час виконання певних завдань в режимі «тут і зараз». Крім того, дозволяє провести коротке опитування учнів та визначити рівень засвоєння матеріалу.

➤ **Використання освітніх проєктів «На урок», «Всеосвіта», онлайн сервісу «LearningApps.org»**

Освітні проєкт **«Всеосвіта»** вважаю корисними, як для обміну досвідом з іншими вчителями, так і для створення тестів. Вважається, що тестування – один з кращих способів оцінювання знань учнів. І з цим важко не погодитися!

Особливо хочу звернути увагу на унікальні особливості онлайн-тестів освітніх проєктів «На Урок»:

- Перший на 100% україномовний ресурс для створення онлайн-тестів.

- Робота із сервісом є і буде безкоштовною.

- Відкрита база тестів, створених користувачами сайту, з усіх шкільних предметів та різних навчальних тем.

- Передбачена інтеграція з особистим кабінетом вчителя та учня [1].

До переваг таких тестів можна віднести те, що увійти до них учень може на уроці після того, як уведе цифровий ключ, який надає вчитель; на виконання тестів виділяється обмежений час; питання тесту автоматично переміщуються, і кожен учень має різні питання, що не дозволить скористатися відповідями інших. Створені тести дозволяють вирішити проблему перевірки якості знань учнів на уроці. Тестування можна провести на будь-якому уроці швидко та якісно і, головне, що учень одразу отримує об'єктивну оцінку своїх знань.

Для узагальнення та систематизації знань учнів на уроці можна використовувати інтерактивні завдання, які створені за допомогою такого сервіса як «Learning Apps.org». Такі завдання дають змогу в ігровій формі засвоїти та перевірити рівень навчальних досягнень учнів. Важливо, що даний сервіс дозволяє публікувати свої вправи та користуватися вже створеними вправами інших учителів. Використання сервісу «**Learning Apps.org**» дозволяє у зручний час кожному учневі мого класу самостійно відкрити потрібну предметну папку та закріпити вивчений матеріал.

➤ **Додатки Google та YouTube**

Наразі **Google** та його додатки допомагають мені та моїм учням працювати дистанційно так, щоб це було зручно всім учасникам освітнього процесу. Проблему доступності та індивідуального підходу успішно вирішує публікація завдань різного характеру та рівня складності. Дидактичні матеріали створені за допомогою сервісу GoogleDocs використовую як для різноманітних дистанційних заходів (олімпіад, проектів, веб-квестів, конкурсів), так і під час уроків як короткостроковий чи довгостроковий проєкт (заповнення спільної Google презентації), форма контролю (заповнення Google таблиці, Google форми), в залежності від завдання та мети навчання.

Google Forms – дуже ефективні при діагностуванні знань учнів у формі тестувань з вибором правильних відповідей та завдань з відкритою відповіддю.

А також з можливістю додавати відповіді у формі зображень чи фото. Це чудовий засіб, щоб звернути увагу на труднощі та уникнути можливих помилок. **Google Диск та Gmail** дозволяють зберігати, сортувати та архівувати роботи учнів. А використовуючи **YouTube**, маю можливість скласти для дітей «корисну фонотеку», що допомагає нам вдосконалювати навички читання.

Висновки. Використання ІКТ6

- допомагає по новому організувати навчальний процес. Дає змогу підвищити якість знань, формує ключові компетентності, навички практичного застосування набутих знань;
- розвиває вміння критично мислити, працювати з будь-якою інформацією. Виробляє навички саморегуляції та самодисципліни;
- створює умови, для ефективної взаємодії між учителем, учнями та батьками;
- реалізує творчий потенціал дитини.

Література

- 1. Бабаніна Н. М.** Хмарні технології у навчанні [Електронний ресурс].
– Режим доступу: [https://naurok.com.ua/hmarni-tehnologi-u-navchanni-](https://naurok.com.ua/hmarni-tehnologi-u-navchanni)

144144.html 2. **Бібік Н. М.** Нова українська школа: порадник для вчителя. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017.-с.5,с.10-11,с.16. 3. **Державний стандарт** початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> 4. **Кивлюк О.** Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі навчальних дисциплін початкової школи / О. Кивлюк // Початкова школа. – 2004. – №4. – С. 34–35. 5. **Лотоцька А.,** Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі – ГО «Смарт-освіта», 2020. – С. 69. 6. **Рибалко О.** Молодший школяр і комп'ютер / О.Рибалко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – №5. – 2010. – С. 21.

Мірошникова Н. Г. Напрямки впровадження ІК-технологій у практику початкової школи

Ця стаття актуалізує питання впровадження в практику початкового навчання інформаційно-комунікативних технологій, як засіб підвищення якості освіти. Висвітлює досвід застосування ІКТ під час змішаного та дистанційного навчання. Містить огляд основних напрямків і форм використання цифрових технологій, для здобувачів освіти і для вчителя.

Ключові слова: початкова школа, цифрові технології, практика, напрямки, форми, учитель-учень.

Мирошникова Н. Г. Направления внедрения ИК-технологий в практику начальной школы

Данная статья актуализирует вопросы внедрения в практику начального образования информационно-коммуникативных технологий, как способ повышения качества образования. Освещает опыт использования ИКТ во время смешанного и дистанционного обучения. Вмещает обзор основных направлений и форм использования цифровых технологий учеником и учителем.

Ключевые слова: начальная школа, цифровые технологии, практика, направления, формы, учитель-ученик.

Myroshnikova N. Directions in the Implementation of IK-Technologies in the Practice of Primary School

This article actualizes the issue of introduction of information and communication technologies in the practice of primary education as a means of improving the quality of education. Covers the experience of using ICT in blended and distance learning. Contains an overview of the main areas and forms of digital technology, for students and for teachers.

Key words: primary school, digital technologies, practice, directions, forms, teacher-student.

*Сіненко Ксенія Олегівна,
асистент кафедри
дошкільної та початкової освіти
Державного закладу
«Луганський національний
університет
імені Тараса Шевченка»*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Ми живемо у динамічному світі, що дуже швидко змінюється. Ці зміни стосуються усіх сфер нашого буття. Наше життя стало безперервним процесом адаптації, і саме від адаптаційного потенціалу особистості у значній мірі залежать її успіх та можливості самореалізації.

Сьогодні дитині потрібні не тільки знання, але і достатній рівень життєвої компетентності, сформованість таких особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце у житті, визначитися з колом своїх інтересів та уподобань, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною.

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, в учнів потрібно формувати компетентності, що дозволяють користуватися такими технологіями і знаннями, які задовольняють потреби інформаційного суспільства. Саме тому важливим для учнів є не тільки вміння оперувати власними знаннями, уміннями і навичками, а й бути готовими змінюватися відповідно до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформаційними потоками, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися впродовж усього життя, тобто бути компетентними.

Трансформаційні процеси у сучасному суспільстві, реформування освіти, стрімкий розвиток медіа-технологій та їх входження у повсякденне життя майже кожного українця зумовлює перегляд вимог до професії вчителя загалом та вчителя початкової ланки освіти, зокрема. Зауважимо, що оновлення державного стандарту загальної початкової освіти (2018 р.) Та упровадження концепції нової української школи передбачає формування в учнів низки компетентностей, серед яких є інформаційно-цифрова, що

вміщує в себе: впевнене і водночас критичне застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні; інформаційну й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботу з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпека; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [1].

Варто відзначити, що в розвитку інформаційного суспільства якісна освіта стає одним із головних чинників успіху, а педагог є одночасно й об'єктом, і провідником позитивних змін [2]. Ефективно здійснювати освітній процес, забезпечувати відповідальне використання засобів цифрових технологій для управління інформацією, комунікації, створення контенту здатна лише інформаційно грамотна особистість. Саме тому формування й розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти є важливою складовою їхньої професійної підготовки.

Зауважимо, що такий вид компетентності є відносно новим для сучасної науки, натомість існують чимало розвідок, які розкривають сутність споріднених компетентностей молодших школярів. Так, проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності представлена в роботах О. Булін-Соколової, І. Родигіної, А. Семенової, О. Хохлової; інформаційна культура молодшого школяра є предметом дослідження Г. Лаврентьєвої.

Отже, метою статті є дослідження сутності і змісту дефініції «інформаційна компетентність молодшого школяра». Однією з найважливіших ключових компетентностей молодших школярів є інформаційна компетентність – це добра обізнаність у світі інформації. З перших днів навчання в школі необхідно вчити учнів працювати з різними джерелами інформації, тому що робота з інформацією в наш час стає необхідним інтелектуальним умінням. Під час організації цієї роботи в початковій школі необхідно враховувати вікові психолого-фізіологічні особливості школярів. Бажання досліджувати виникає тоді, коли об'єкт викликає інтерес. Завдання вчителя – підвести дитину до ідеї, у якій вона максимально реалізується як дослідник, розкриє кращі сторони свого інтелекту, одержує нові знання, уміння й навички. Використання комп'ютера в навчальній діяльності учнів сприяє розвитку розумових здібностей, пам'яті творчого нестандартного мислення, підвищує інтерес до навчання. Очевидно, що формування інформаційної компетентності учнів початкової школи, забезпечує розвиток компетентності особистості в цілому та підготовку до успішного життя в сучасному суспільстві.

Перш за все, звернемось до довідкової літератури. Так, в педагогічному словнику, інформаційна компетентність визначається як рівень власне

комп'ютерної освіти, досвід, індивідуальні особливості особистості, її прагнення до самоосвіти, самовдосконалення, здатність до творчості у межах використання засобів телекомунікацій та інформаційних технологій [3, с. 52].

У педагогічних дослідженнях поняття «інформаційна компетентність» трактується як:

– складне індивідуально-психологічне утворення на основі інтеграції теоретичних знань та практичних умінь в галузі інноваційних технологій [4, с. 169].

– нова грамотність, що охоплює вміння активного самостійного оброблення інформації, прийняття принципово нових рішень в непередбачених ситуаціях з використанням технологічних засобів [5, с. 12].

– інтеграційна якість особистості, яка перетворює процеси відбору, засвоєння, перероблення, трансформації та генерації інформації в особливий тип наочно-специфічних знань, що дозволяє виробляти, приймати, прогнозувати і реалізовувати оптимальні рішення в практичній діяльності [6, с. 32–34].

Як бачимо, категорія інформаційної компетентності більшістю учених тлумачиться як така, що забезпечує здатність працювати з різною інформацією, аналізувати, обробляти, творчо перетворювати її.

Схожа думка простежується у роботах а. Хуторського, інформаційна компетентність – це компетентність у сфері інформаційно-комунікативних технологій [7, с. 58–64].

Важливою складовою цієї компетентності є вміння переосмислювати інформацію, розв'язувати інформаційно-пошукові задачі, використовуючи бібліотечні та електронні інформаційно-пошукові системи [7, с. 58–64].

А. Хуторської розглядає інформаційну компетентність як одну із ключових компетентностей. Завданнями розвитку інформаційної компетентності є збагачення учнів знаннями та вміннями в галузі інформатики й інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток комунікативних та інтелектуальних здібностей.

Щодо визначення поняття «інформаційна компетентність» варто погодитися з тим, що це поняття має широке використання в педагогічній науці, проте трактується неоднозначно як: здатність особистості орієнтуватися в потоці різноманітних повідомлень, вміння працювати з різноманітними джерелами даних, знаходити і добирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, вміння на основі одержаного знання конкретно та ефективно вирішувати певну інформаційну проблему [8].

Цікавим для нашого дослідження є визначення інформаційної компетентності Л. Петухової, яка трактує його як – здатність до реалізації системного обсягу знань, умінь і навичок набуття та трансформації інформації у різних галузях людської діяльності для якісного виконання професійних функцій та усвідомленого передбачення наслідків своєї діяльності [9, с. 3–5].

Проте в більшості випадків дослідники, використовуючи термін «інформація», часто розуміють дані, відомості, повідомлення, матеріал і т.п.

Проаналізувавши поняття, можемо зробити висновок, щодо поняття «інформаційна компетентність» – це здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини. Стосовно учня молодших класів інформаційна компетентність розуміється як здатність працювати з потоком інформації з різних джерел (підручники, книжки, інтернет, змі тощо), обробляти її та правильно осмислювати).

Отже, спираючись на вже розглянуті поняття, можемо дійти висновку, що інформаційна компетентність молодшого школяра розуміється нами як здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини.

Інформаційна компетентність дозволяє людині бути успішною в сучасному інформаційному суспільстві, приймати усвідомлені рішення на основі критично осмисленої інформації.

Література

1. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> **2. Концепція** розвитку педагогічної освіти : наказ МОН України від 16.07.2018 № 776 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : офіційний веб-портал. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. **3. Педагогический** словарь терминов и определений в области информатизации образования г. Алматы, 2010, Педагогический словарь терминов и определений в области информатизации образования. – НЦИ, Алматы. – 52 с. **4. Зайцева О.Б.** Формирование информационной компетентности будущих учителей средствами инновационных технологий: дис. ... канд. пед. наук / Армавир, 2002. – 169 с. **5. Семёнов А.Л.** Роль информационных технологий в общем среднем образовании /. М.: Изд-во

МИПКРО, 2000. 12 с. **6. Барановська О.** Інформаційні компетентності учнів як дидактична категорія // Біологія і хімія в школі, 2004. – №6. – С. 32–34. **7. Хуторской А. В.** Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования [Текст] // Народное образование, 2003. – №2. С. 58–64. **8. Котенко В. В.** Сурменко С. Л. Информационно-компьютерная компетентность как компонент профессиональной подготовки будущего учителя информатики [Электронный ресурс] / В. В. Котенко, С. Л. Сурменко // Вестник Омского государственного педагогического университета, 2006. – Режим доступа : <http://www.omsk.edu/article/vestnikomgpu-114.pdf> **9. Петухова Л. Є.** Інформатична компетентність майбутнього фахівця як педагогічна проблема // Комп'ютер у школі та сім'ї, 2008. – № 1. – С. 3–5.

Синенко К. О. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування інформаційної компетентності учнів

Стаття присвячена аналізу сутності і змісту поняття інформаційної компетентності молодших школярів. Визначено, що інформаційна компетентність – це здатність особистості використовувати інформаційні технології для гарантованого донесення та опанування інформації з метою задоволення власних індивідуальних потреб і суспільних вимог щодо формування загальних та професійно-спеціалізованих компетентностей людини. Обґрунтовано, що завданнями розвитку інформаційної компетентності є збагачення учнів знаннями та вміннями в галузі інформатики й інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформація; інформаційна компетентність; цифрова компетентність; інформаційно-цифрова компетентність; компетентність.

Синенко К. О. Подготовка будущих учителей начальной школы к формированию информационной компетентности учащихся

Статья посвящена анализу сущности и содержания понятия информационной компетентности младших школьников. Определено, что информационная компетентность – это способность личности использовать информационные технологии для гарантированного донесения и освоения информации с целью удовлетворения собственных индивидуальных потребностей и общественных требований по формированию общих и профессионально-специализированных компетентностей человека. Обосновано, что задачами развития информационной компетентности является обогащение учащихся знаниями и умениями в области информатики и информационно-коммуникационных технологий.

Ключевые слова: информация; информационная компетентность; цифровая компетентность; информационно-цифровая компетентность; компетентность.

Sinenko K. Preparing Future Elementary School Teachers to Build Student Information Competency

The article is devoted to the analysis of the essence and content of the concept of information competence of primary schoolchildren. It is determined that information competence is the ability of a person to use information technology to guarantee the delivery and development of information in order to satisfy their own individual needs and social requirements for the formation of general and professionally specialized human competencies. It is substantiated that the tasks of developing information competence are to enrich students with knowledge and skills in the field of computer science and information and communication technologies.

Key words: information; information competence; digital competency; digital information competence; competence.

*Тетерев Владислав Олегович,
аспірант кафедри соціальної
педагогіки Державного закладу
«Луганський національний
університет
імені Тараса Шевченка»*

СУЧАСНИЙ СТАН СФОРМОВАНOSTІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства, що зумовлює необхідність вжиття невідкладних заходів із впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у сфері освіти і науки. Створення глобальних відкритих освітніх та наукових систем, з одного боку, сприятиме накопиченню наукових знань, а, з іншого, розширенню доступу широких верств населення до різноманітних інформаційних ресурсів. У сучасних умовах інформаційна інфраструктура суспільства як сукупність засобів зі створення, збереження та обробки інформації, що об'єднані в комп'ютерні та комунікаційні мережі й активно розвиваються, пропонують нові можливості для розвитку системи неперервної професійної освіти в Україні.

Такий швидкий розвиток електронних ЗМІ і загальна медіалізація сфери комунікації змушують нас замислитися над різноманітним впливом на індивідуум інтеракції через інформаційні системи, через ЗМІ і за їх допомогою. Упродовж останніх років значно поширився обсяг інформаційного простору навколо нас, і цим простором треба вміти управляти. Знання цих процесів необхідно як для сталого розвитку суспільства в цілому, так і для розвитку окремої організації або особистості. Здібності людини до спілкування, маніпулювання, використання комп'ютерних баз даних, пошуки своєї ідентичності в інформатизованому суспільстві належать у сучасній науці про комунікацію до центральних наукових питань, а перед професійною освітою актуальним постає завдання щодо технологій, механізмів, інструментів розвитку ключових компетенцій,

відповідності освітньо-кваліфікаційних рівнів і кваліфікаційних характеристик [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах інформаційного суспільства зростає роль інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічних дослідженнях (В. Биков, О. Глазунова, І. Кучма, І. Малицька, Н. Морзе, О. Овчарук, М. Шишкіна), у системі професійної підготовки майбутніх фахівців (О. Барановська, Н. Вінник, О. Зимовець, І. Мороз, О. Науменко, О. Суховірський). З'являється дедалі більше досліджень з упровадження новітніх засобів та технологій у навчання (С. Алексеєва, Ю. Антонов, О. Космінська, О. Науменко, Г. Науменко, В. Олексенко, О. Хміль). Як зазначає Н. Волкова, «комп'ютери як засоби опосередкованої комунікації міцно увійшли в суспільну практику ХХ ст., що актуалізувало дослідження комп'ютерних засобів комунікації, їх комунікативних можливостей (М. Алексеєв, А. Андреев, Т. Берліна, З. Джалиашвілі, В. Долматов, Н. Женова, Дж. Лалл, О. Леонтович, Н. Морзе, Б. Набока, А. Романов, С. Русаков, О. Пехота, П. Підкасистий, І. Підласий та інші)». Аналізуючи науково-педагогічний аспект неперервної освіти, усіх її рівнів, учені відзначають важливу роль у розвитку неперервної освіти поряд з традиційними засобами навчання інформаційних і телекомунікаційних (мережевих) технологій, засобів мультимедія, комп'ютерних баз даних і знань, «які мають широко використовуватися в навчальному процесі практично всіх ланок освіти, в забезпеченні наукових досліджень і управління освітою» [1, с. 3–4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Останнім часом у фахових наукових і публіцистичних виданнях порушується питання впливу інформаційного віку на кваліфікаційні вимоги, на розвиток ключових компетенцій індивідуума, насамперед, інформаційної. З іншого боку, на порядку денному стоять питання досліджень, які б підтвердили чи спростували існування проблеми щодо втрати комунікативних здібностей індивідуума в інформаційному віці, окреслили нові завдання, які сьогодні ставить перед педагогічною та лінгвістичною науками.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначити сучасний стан сформованості інформаційної компетентності та встановити її роль як ключової компетенції у процесі підготовки майбутніх педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх педагогів на сучасному етапі розвитку суспільства є важливою вимогою, яка ставиться до майбутніх фахівців і вищого навчального закладу. Сучасне інформаційне суспільство зацікавлене в підготовці компетентних, професійно-мобільних спеціалістів, здатних за короткий час оволодівати новими знаннями, вміннями і навичками, швидко адаптувати

свою професійну діяльність відповідно до змін змісту та обсягів праці. Такі підходи змінюють вимоги до всього змісту освіти, його пріоритетів.

Успішність професійної діяльності майбутніх педагогів визначається вміннями і рівнем їх інформаційної компетентності, на що й повинна бути спрямована професійна підготовка майбутніх фахівців у ЗВО [2, с. 204].

Попит на кваліфікованих фахівців в галузі педагогіки підвищує вимоги до якості їх професійної підготовки, і це є основним чинником змін системи освіти. Освіта стала більш зорієнтованою на вільний розвиток людини, творчу ініціативу, самостійність, конкурентоспроможність майбутнього фахівця. Внаслідок змін, що відбуваються в усьому світі й Україні і торкаються насамперед цілей освіти, з'являється необхідність у забезпеченні освітнього процесу повнішим, особистісним і соціально-інтегрованим результатом. Серед таких аспектів важливою ознакою є формування інформаційної компетентності особистості [2, с. 205].

Розглядаючи дане питання необхідно визначити, що терміном «компетентність» визначають рівень поінформованості фахівця у своїй професійній діяльності.

Таким чином, компетентність – це результат професійного досвіду, такий наслідок його накопичення протягом професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, і приймати у зв'язку з цим потрібне рішення. У структуру компетентності входять такі основні елементи, як знання, досвід, професійна культура та особистісні якості фахівця. Компетентність педагога зумовлена особливостями, багатством, різноманіттям, інтегрованістю професійного досвіду і детермінована активністю самого суб'єкта та організаційною культурою.

Європейські країни сьогодні розпочали ґрунтовну дискусію навколо того, як озброїти людину необхідними вміннями та знаннями для забезпечення її гармонійної взаємодії з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Саме тому важливим є усвідомлення поняття компетентності в педагогічній науці й практиці, суспільстві, що базується на знаннях. Потрібно визначити, які саме компетентності необхідно формувати і як, що має бути результатом навчання.

Ми розділяємо думку К. Данилишиної, яка, услід за Г. Дегтярьовою стверджує про те, що «інформаційна компетентність» – це «здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації; вміння працювати з різними видами інформації; знаходити й відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися; на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану із професійною діяльністю» [3, с. 30].

Отже, на думку дослідниці, інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури, що, в свою чергу, є частиною загальної культури людини; це інтегральна характеристика особистості, здатність до засвоєння відповідних знань і розв'язання завдань у навчальній та професійній діяльності за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Ми погоджуємось з твердженням науковців, які під фаховою компетентністю розуміють «наперед задану суспільством вимогу до утворення і відповідної підготовки фахівця, необхідну для якісного виконання ним своїх професійних обов'язків. Наприклад, інформаційна компетентність – це здатність самостійно шукати, аналізувати, відбирати, обробляти і передавати необхідну інформацію за допомогою усних і письмових комунікативних інформаційних технологій, тоді ж як компетентність визначають як вже сформовану сукупність особистісних якостей фахівця плюс певний досвід роботи за фахом» [4, 5].

У сучасному суспільстві інформаційна компетентність, безсумнівно, одна з найбільш затребуваних і необхідних компетентностей. Суттєвого значення тут набуває особистість майбутнього фахівця, оскільки професійні вимоги завжди розглядаються через призму індивідуальності фахівця, його досвіду і особливостей мотивації для підвищення своєї інформаційної компетентності [3, с. 30].

Отже, для того, щоб стати інформаційно компетентною, людина має бути активним суб'єктом комунікаційних процесів. Кінцевою метою оволодіння інформаційної компетентністю є формування активної самостійної, творчої особистості, здатної до самореалізації і самоактуалізації. У складі формування фахової підготовки інформаційної компетентності педагога можна відокремити чотири складові (за Л. Вотяковою), яка називає такі «компоненти інформаційної компетентності:

- мотиваційну – наявність мотиву досягнення мети, готовність і інтерес до роботи, постановка і усвідомлення цілей інформаційної діяльності;
- когнітивну – наявність знань, умінь і здатності застосовувати їх у професійній діяльності, аналізувати, класифікувати і систематизувати програмні засоби;
- суб'єктно-діяльнісну – демонструє ефективність і продуктивність інформаційної діяльності, вживання інформаційних технологій на практиці;
- рефлексивну – забезпечує готовність до пошуку вирішення виникаючих проблем, їх творчого перетворення на основі аналізу своєї професійної діяльності» [6, с. 12].

Системне, цілісне уявлення про інформаційну компетентність, відокремлення її структури, обґрунтування критеріїв, функцій і рівнів її сформованості, дозволяє цілеспрямовано й ефективно організувати навчальний процес у рамках освітньої діяльності, підвищити рівень професійних знань, приймати ефективні рішення у навчальній діяльності.

Майбутні педагоги професійного навчання повинні мати здатність:

- проведення занять з використанням комп'ютерної техніки;
- користування електронними педагогічними програмними засобами;
- здатність використання комунікаційних технологій;
- здатність до організації навчального процесу навчання з використанням ІКТ;
- здатність формування самостійних навичок роботи з комп'ютером;
- здатність до користування контролюючими програмами для перевірки знань;
- здатність до створення тестів;
- здатність до використання інформаційних технологій під час проведення навчальних занять;
- здатність до створення та демонстрації презентацій;
- здатність до створення публікацій та веб-сторінок;
- здатність до користування навчально-розвиваючими програмами [3, с. 33].

Висновки. Актуальність проблеми обумовлює зростаючу потребу її досліджувати. Проведений аналіз понять компетентності та інформаційної компетентності дозволяє зробити висновки: по-перше, інформаційна компетентність може розглядатися як якість особистості, що включає сукупність здатностей для виконання різних видів інформаційної діяльності і ціннісне ставлення до цієї діяльності. При цьому під інформаційною діяльністю розуміють сукупність процесів збирання, аналізу, перетворення, зберігання, пошуку і розповсюдження інформації; по-друге, інформаційна компетентність педагога безпосередньо пов'язана із сферою його професійної діяльності; по-третє, інформаційна компетентність може розглядатися як сукупність ключових компетенцій; як складова професійної компетентності фахівця; як етап у становленні його професійної або інформаційної культури.

З аналізу наведених вище трактувань випливає, що сучасні погляди науковців на поняття інформаційної компетентності відрізняються, проте переважна частина авторів визначає це поняття, з одного боку, «як мету освіти, професійної підготовки, кінцевим результатом навчання» [5], а з іншого – як «проміжний результат, що характеризує фахівця, який виконує свою професійну діяльність». У результаті в студентів відбувається формування фахової компетентності, що характеризується: «ґрунтовними

знаннями із загальноосвітніх і фахових дисциплін; уміннями користуватись інформаційними і професійними технологіями; здатністю використовувати в професійній діяльності знання, вміння та узагальнені засоби виконання дій у процесі вирішення професійних завдань».

Перспективи подальших розвідок. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в розробці власне моделі формування інформаційної компетентності в умовах використання технологій дистанційної освіти, розкриття й обґрунтування змістового наповнення та експериментальної перевірки її ефективності.

Можливості включення інформаційно-комунікаційних технологій в сучасний освітній процес з метою формування інформаційної компетенції згідно міжнародних професійних стандартів.

Література

- 1. Павленко О.** Інформаційна та комунікативна компетенції у професійних стандартах митників / О. О. Павленко // Institute of Information Technologies and Learning Tools. – 2010. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310556.pdf>.
- 2. Соколюк О. В.** Сучасний стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх учителів основ здоров'я [Текст] / О. В. Соколюк // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. В. Козубовська. – Ужгород: Говерла, 2013. – Вип. 26. – С. 204–207.
- 3. Данилишина К. О.** Формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах : дис. доктора пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Катерина Олександрівна Данилишина; Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського. – Вінниця, 2020. – 331 с.
- 4. Тріпак М. М.** Формування інформаційної компетентності майбутніх економістів в умовах інклюзивного навчання / М. М. Тріпак, О. В. Шевчук. // 24. – 2019. – №3. – С. 105–108.
- 5. Вотякова Л. Р.** Развитие профессионально-информационной компетенции студентов – будущих педагогов: автореф. дис. канд.пед. наук. Казань, 2010. – 22 с.

Тетерев В. О. Сучасний стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх педагогів

У статті докладно розглянуто поняття інформаційної компетентності. Сформовані основні компоненти, які потрібні для оволодіння інформаційною компетентністю майбутнім педагогам. Зазначено основні уміння майбутніх педагогів професійного навчання. Зроблено висновок про те, що інформаційна компетентність може розглядатися як якість особистості, як сукупність ключових компетенцій, як складова професійної

компетентності фахівця, як етап у становленні його професійної або інформаційної культури. Питання інформаційної компетенції є актуальним і потребує подальшого детального опрацювання.

Ключові слова: інформаційна компетентність, майбутні педагоги, інформаційне суспільство.

Тетерев В. О. Современное состояние сформированности информационной компетентности будущих педагогов

В статье подробно рассмотрено понятие информационной компетентности. Сформированы основные компоненты, необходимые для овладения информационной компетентностью будущим педагогам. Указаны основные умения будущих педагогов профессионального обучения. Сделан вывод о том, что информационная компетентность может рассматриваться как качество личности, как совокупность ключевых компетенций, как составляющая профессиональной компетентности специалиста, как этап в становлении его профессиональной или информационной культуры. Вопрос информационной компетенции является актуальным и требует дальнейшего детальной проработки.

Ключевые слова: информационная компетентность, будущие педагоги, информационное общество.

Teterev V. The Current State of Formation of Information Competence of Future Teachers

The concept of information competence is considered in detail in the article. The main components that are needed to master the information competence of future teachers are formed. The main skills of future teachers of vocational training are indicated. It is concluded that information competence can be considered as a quality of personality, as a set of key competencies, as a component of professional competence of a specialist, as a stage in the formation of his professional or information culture. The issue of information competence is relevant and needs further detailed study.

Key words: information competence, future teachers, information society.

*Толмачова Ірина Георгіївна
Відокремлений підрозділ
«Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного
університету
імені Тараса Шевченка»*

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ВИМОГА СЬОГОДЕННЯ

Сьогодні заклади освіти всіх рівнів трансформуються, переходять на новий етап навчання й виховання підрастаючого покоління. Це пов'язано, в першу чергу, з активним поширенням медіазасобів. Слід констатувати факт, що сучасна молодь є активними споживачами медіаконтенту. Прикладом є використання сервісу «ТікТок» для створення та перегляду відео, систематичне спілкування в соціальних мережах, передача повідомлень через мобільні налаштування. У більшості випадків сучасна молодь використовує гаджети задля пошуку «віртуальних» друзів з метою відсторонитися від реального життя, потреби в емпатійній підтримці від вигаданих осіб; популяризації себе в соціальних мережах через фотоматеріали, відеосюжети особистісного характеру; бере участь у небезпечних іграх задля утвердження власного «Я» тощо. Систематичне використання медіаконтенту призводить до формування у підрастаючого покоління кліпового мислення, небажання аналізувати, перечитувати, ідентифікувати інформацію; відбувається соціальне обмеження, відсторонення від адекватного сприйняття реальності, неусвідомлення особистості власної несвободи, залежності від медіаконтенту.

Ураховуючи стрімкий розвиток медіазасобів, слід констатувати, що вже з початкової школи молодші школярі є медіазалежними, більше часу проводять у соціальних мережах, стрімінгових платформах, сприймають гаджети як засіб для розваг, не розуміючи першочергової функції медіазасобів – освітньої. Тому, вчителі початкової школи мають навчити молодших школярів здобувати знання нестандартно, інноваційно, використовуючи дидактичний потенціал телефонів, планшетів, комп'ютерів. Зважаючи на це, заклади вищої освіти мають переформатувати процес

професійної підготовки майбутніх учителів у відповідності до цифровізації та інформатизації закладів загальної середньої освіти. Саме в XXI столітті слід казати про те, що вчитель початкової школи має застосовувати сучасні тенденції навчання дітей цифрової ери, а для цього необхідно володіти медіакомпетентністю як провідною рисою фахівця нової генерації. Отже, *метою нашої статті* є характеристика важливості формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи задля успішної реалізації професійних завдань в умовах сьогодення.

Питання формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи знаходиться у фокусі досліджень як зарубіжних (А. Гофман, А. Люлікова, О. Тимошук, Р. Тьягі та ін.), так і українських (Т. Стас, Т. Уварова, В. Чуприна та ін.) учених. Констатуємо, що в Україні проблема формування означеної компетентності знаходиться на стадії дослідження. Для більш ґрунтовного викладу матеріалу слід звернутися до розвідок науковців щодо формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах медіатизації.

У розвідках Т. Уварової, Т. Стас ідеться про те, що освіта сьогодні трансформується, переходить на дистанційну форму навчання й виховання підростаючого покоління. Такі зміни пов'язані з епідемічною ситуацією в світі [1; 2], а тому вчителі, викладачі мають реалізовувати освітній процес виключно через медіазасоби. Звичайно, не всі здобувачі освіти готові до нових перетворень, ураховуючи мінімальний досвід роботи з онлайн-сервісами, електронними платформами, комп'ютерними програмами. Науковці підкреслюють, що ефективність і результативність дистанційного навчання залежить, у першу чергу, від сформованої у вчителя медіакомпетентності. Ще до дистанційного навчання перед учителем сформувалась важлива задача – підвищити власний рівень знань, умінь, навичок щодо використання медіазасобів у процесі навчання підростаючого покоління. Наразі ця проблема актуалізується й вимагає від учителя певних зусиль, аби пристосуватися до кардинальних змін в освіті та стати медіакомпетентним фахівцем сучасності. Так, на думку Т. Уварової, Т. Стас медіакомпетентність педагога – це індивідуальна риса фахівця, яка дозволяє адаптуватися до збільшення медіаінформації, швидко реагувати на виклики освіти та практично реалізовувати пріоритети освіти в умовах дистанціювання. Отже, від медіакомпетентного вчителя залежить якість дистанційної освіти, уміння здобувачів освіти долучатися до нових технологій навчання та володіння навичками роботи з медіазасобами [3].

Цікавими є наукові дослідження А. Гофмана, О. Тимошука, які зазначають, що сьогодні сучасний учитель працює та реалізує педагогічний напрям відповідно до нових освітніх викликів. Це, в першу чергу, пов'язано з дистанціюванням, систематичним використанням медіазасобів в умовах

пандемії. Підкреслено, що вчителі повинні вміти налаштовувати програми, створювати сайти, працювати з електронними платформами, зокрема, G Suite for Education, апробувати освітні онлайн-сервіси, які стануть у нагоді під час «карантинних обмежень» та дозволять зацікавити здобувачів освіти до навчання [4]. Разом з тим вважаємо, що учитель має організовувати освітній процес як синхронно (через відеозв'язок, месенджери тощо), так і асинхронно (через електронні платформи, сайти тощо). Такий комплекс знань, умінь, навичок дозволяє стверджувати, що без сформованої медіакомпетентності унеможливиться процес навчання молодших школярів в умовах інформаційних викликів та змін в освіті.

Аналогічної думки дотримується й дослідник Р. Тьягі, який упевнений, що дистанційний формат навчання вимагає від учителя певних затрат часу для налаштування програми або комп'ютера для роботи зі здобувачами освіти. Слід констатувати, що не всі вчителі готові до роботи в дистанційному форматі, адже не володіють ґрунтовними знаннями, уміннями, навичками щодо роботи з медіазасобами. Це призводить до зміни формату навчання, примітивного викладу навчального матеріалу [5]. Тому, під час професійної підготовки майбутні фахівці мають підвищувати власну обізнаність, компетенцію щодо освітніх можливостей медіазасобів, уміння здійснювати нескладні технічні операції з метою налаштування гаджета до роботи. Підкреслюємо, що навіть дистанційне навчання вимагає від здобувачів освіти високі показники знань, які, в першу чергу, залежать від медіакомпетентності вчителя, від грамотного, професійного впровадження медіазасобів у процес навчання.

Власну думку має й дослідниця В. Хафізова, яка констатує, що в умовах швидкого розвитку медіаконтенту вчителям бракує знань, умінь, навичок щодо роботи з медіазасобами, а також індивідуальних професійних якостей, зокрема, медіаграмотності як складової професійної діяльності вчителя [6]. Погоджуємося з думкою В. Хафізової і вважаємо, що професійна підготовка є підґрунтям для опанування засадами роботи з медіазасобами, а також формування медіакомпетентності, завдяки якій майбутні фахівці зможуть упроваджувати медіазасоби в освітній процес навчання молодших школярів, тим самим покращуючи якість освіти.

Дослідник В. Чуприна підкреслює, що медіакомпетентність майбутніх учителів початкової школи дозволяє модернізувати, актуалізувати процес навчання молодших школярів в умовах цифровізації. Це зумовлюється тим, що медіакомпетентний учитель, по-перше, спрямовує молодших школярів у процесі навчання застосовувати електронні платформи, месенджери, онлайн-сервіси; по-друге, вчить здобувачів освіти здійснювати критичний огляд комп'ютерних програм та створювати медіапродукти; по-третє налаштовує молодих школярів раціонально використовувати пошукові

системи, протистояти фейкам, маніпуляціям, критично аналізувати медіатексти [7].

Поряд з цим А. Люлікова дотримується думки, що формування медіакомпетентності майбутніх фахівців в умовах сьогодення є вкрай актуальним питанням. По-перше, від медіакомпетентності залежить професіоналізм, майстерність учителя, уміння інноваційно, креативно реалізовувати завдання освіти в умовах цифровізації; по-друге, сучасна молодь є активним споживачем медіаконтенту, тому змушує викладачів, учителів змінювати підходи викладання, зміст навчання, визначати чинники успішної й якісної роботи, ініціювати різноманітні форми взаємодії з учасниками освітнього процесу через комплекс медіазасобів та відповідних програм, платформ, сервісів [8, с. 37]. Також, дослідницею підкреслено, що формування означеної компетентності відбувається виключно в закладах вищої освіти. Для цього важливим є розробка спецкурсів, програм, контент яких передбачає теоретичне та практичне опанування медіазасобами; визначення чинників успішного викладання; шляхи підвищення кваліфікації щодо компетентного навчання підростаючого покоління з урахуванням медіатизації освіти.

Отже, зміни в суспільстві, інформаційному середовищі вимагають від учителя початкової школи компетентнісного підходу навчання молодших школярів. Такі перетворення спричинені розвитком медіазасобів, що, своєю чергою, трансформують парадигму освітнього процесу. Учитель XXI століття виступає в ролі новатора, модератора, коуча, фасилітатора та має продуктивне мислення, критичний погляд, що дозволяє адаптуватися до новітніх технологій навчання молодших школярів, усвідомлювати необхідність оволодіння якостями, притаманні фахівцю цифрової епохи. Важливе місце серед низки особистісних якостей виступає медіакомпетентність, завдяки якій учитель зможе навчити здобувачів освіти грамотно, компетентно використовувати на заняттях мобільні додатки, онлайн-сервіси, комп'ютерні програми; аналізувати медіатексти, відрізнити факти від фейків, маніпуляцій. Разом з тим, урахуваючи тенденцію розвитку дистанційного формату навчання, медіакомпетентний учитель зможе залучати здобувачів освіти до онлайн-занять через ZOOM, Google Meet; налаштовувати програми, додатки та створювати власні медіапродукти. Підкреслюємо, що від сформованої медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи залежить якість знань учнів, володіння компетентностями, серед яких провідну роль займає інформаційно-комунікаційна (опанування основами цифрової грамотності для власного розвитку, спілкування; здатність безпечно використовувати контент мережі Інтернет в освіті й дозвіллі) [9] та рівень проведення навчальних занять з урахуванням інтересів та потреб учнів цифрової ери. Зазначаємо, що

медіакомпетентний учитель зможе, по-перше, розширити світогляд здобувачів освіти, надавши можливість самостійно здобувати знання, грамотно користуватися онлайн-літературою; по-друге, зробити сучасну освіти демократичною, гнучкою, стійкою до викликів цифровізації [6, с. 5].

Таким чином підкреслюємо, що медіакомпетентність майбутніх учителів початкової школи – це вимога сьогодення, індивідуальна риса особистості, що дозволяє уміло використовувати медіазасоби для навчання учнів у режимі реального або віртуального простору та працювати з програмами, сервісами, платформами, месенджерами, соціальними мережами, створювати медіапродукти та використовувати їх для ефективної реалізації завдань медіатизації освіти.

Література

- 1. Щодо організації освітнього процесу.** URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu> (дата звернення 16.03.2021 р.).
- 2. Щодо тимчасового переходу на дистанційне навчання.** URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-timchasovogo-perehodu-na-distancijne-navchannya> (дата звернення 16.03.2021 р.).
- 3. Уварова Т.,** Стас Т. Медіаграмотність та медіакомпетентність у сучасній освіті: виклики та тенденції. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Т. 4. – № 29. – С. 191–197.
- 4. Гофман А. А.,** Тимошук А. С. Цифровізація: между технологическими компетенциями и технократизмом. Социальная компетентность. 2020. Т. 5, № 1 (15). С. 54–64.
- 5. Тимошук А. С.,** Тьяги Р. Системные аспекты цифровизации университетского online-образования. Ноосферные исследования, 2020. – № 3. – С. 64–68.
- 6. Хафизова В.** Особенности онлайн-образования в высокорейтинговых университетах стран Брикс. Теория и практика общественного развития, 2020. – № 11 (153). – С. 1–5.
- 7. Чуприна В.** Медіакомпетентність як складова професійної компетентності вчителя. URL: <https://medialiteracy.org.ua/mediakompetentnist-yak-skladova-profesijnoyi-kompetentnosti-vchytelya/> (дата звернення: 16.03.2021 р.).
- 8. Люликова А.** От информационной грамотности к медиакомпетентности: приоритетный вектор развития педагогического образования в России. Гуманитарные науки, 2020. – № 4 (52). – С. 36–41.
- 9. Державний стандарт початкової освіти** (від 21 лютого 2018 року № 87). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.03.2021 р.).

Толмачова І. Г. Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи як вимога сьогодення

У статті йдеться про медіакомпетентність як сучасну рису фахівця нової генерації. Зазначено, що молодші школярі є медіазалежними, неготовими до використання медіазасобів у процесі навчання. Акцентовано увагу на те, що освіта в умовах інформатизації переходить на дистанційний формат навчання, тому є необхідність модернізації процесу навчання майбутніх фахівців у закладах вищої освіти з метою формування в них медіакомпетентності; підготовки майбутніх учителів до використання медіазасобів у режимі реального або віртуального простору.

Ключові слова: медіазасоби, молодші школярі, майбутні вчителі, професійна підготовка, медіакомпетентність.

Толмачева И. Г. Формирование медиакомпетентности будущих учителей начальной школы как требование современности

В статье говорится о медиакомпетентности как современной черте специалиста нового поколения. Отмечено, что младшие школьники являются медиазависимыми, не готовы к использованию медиасредств в процессе обучения. Акцентируется внимание на том, что образование в условиях информатизации переходит на дистанционный формат обучения, поэтому есть необходимость модернизации процесса обучения будущих специалистов в учреждениях высшего образования с целью формирования у них медиакомпетентности; подготовки будущих учителей к использованию медиасредств в режиме реального или виртуального пространства.

Ключевые слова: медиасредства, младшие школьники, будущие учителя, профессиональная подготовка, медиакомпетентность.

Tolmachova I. Formation of Media Competence of Future Primary School Teachers as a Requirement of Today

The article deals with media competence as a modern feature of a new generation specialist. It is noted that younger students are media-dependent, unprepared for the use of media in the learning process. Emphasis is placed on the fact that education in the context of informatization is moving to a distance learning format, so there is a need to modernize the learning process of future professionals in higher education institutions in order to form media competence in them; training future teachers to use media in real or virtual space.

Key words: media, junior high school students, future teachers, professional training, media competence.

*Тростянська Валентина Петрівна,
учитель української мови
і літератури Старобільської гімназії,
учитель вищої категорії, учитель-методист*

І СЛОВО ЗВУЧИТЬ ПО-НОВОМУ

(з досвіду використання ІКТ на уроках української мови та літератури)

«Ну що б, здавалося, слова. Слова та голос – більш нічого. А серце б'ється – ожива, як їх почує!...» [6, с. 338]. Геніальний Кобзар ще два століття тому вказав на величезну силу слова, його можливість впливати на наші розум і серце. Справді, слово – це той тонкий інструмент, який у вмілих руках майстра здатен творити дива. Та сьогодні, у двадцять першому столітті, його самого вже замало, щоб зацікавити наших дітей. Тому ми, учителі української словесності, плакаючи рідну мову, не можемо обійтися без активного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Без них сучасний урок не буде задовольняти запити нинішніх учнів, перестане бути цікавим. Саме тому програми з української мови і літератури передбачають формування інформаційно-комунікаційної компетенції, яка є важливою складовою загальної мовно-літературної компетентності учня, що відповідає завданням НУШ.

Актуальність цієї роботи визначається передусім соціальним замовленням: мати сформовані навички володіння інформаційними технологіями є базовою вимогою до учня-випускника школи, а використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови і літератури надає великі можливості для навчання на якісно новому рівні.

До цієї проблеми прикута увага багатьох науковців та вчителів-практиків. Вивченню особливостей застосування ІКТ у викладанні філологічних дисциплін присвячені окремі праці й статті І. Дичківської, А. Гримаської, З. Зінковської, О. Когут, О. Орлової, О. Пометун, В. Уліщенко та ін. Проте ця тема невичерпна, бо «розвиток науки й техніки вимагає суттєвих змін і в освітньому процесі, інновації в педагогіці пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами,

інтеграцією (лат. *integratio* – відновлення, об'єднання в ціле окремих елементів) знань і форм соціального буття. Нині створюється нова педагогіка, характерною ознакою якої є інноваційність – здатність до оновлення, відкритість новому» [1].

Мета цієї статті – поділитися досвідом використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української словесності в Старобільській гімназії.

Зараз інформаційні технології, увібравши в себе елементи різних методик – особистісно орієнтованого, розвивального, проєктного навчання – є саме тим способом передачі знань, який здатний підвищити якість і зміст навчання й розвитку учня. Сучасному вчителю української мови і літератури вже недостатньо просто мати глибокі предметні знання, володіти практичними вміннями та навичками. Йому необхідно творчо використовувати матеріал у нестандартній змінній ситуації, виявляти конструктивність в організації й плануванні педагогічного процесу, бути здатним до обміну інформацією, комунікації, самостійного набуття необхідних для професійної діяльності знань, умінь, навичок.

Звичайно ж, на своїх уроках ми, учителі-філологи, лише вдосконалюємо ті навички, яких учні вже набули на уроках інформатики, тобто допомагаємо застосовувати на практиці набуті знання й формувати компетентного користувача цифрових технологій

Наш накопичений досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим. Він забезпечує активізацію діяльності викладачів та учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню знань, посилює міжпредметні зв'язки. Усе це дає можливість покращити якість навчання.

Кожен учитель уже традиційно використовує мультимедійні презентації майже на кожному уроці, у нас створена підготовлена учнями медіатека презентацій до вивчення творчості більшості письменників. Комп'ютерна презентація – це авторське учнівське бачення теми, розробка певного сценарію виконання й представлення аудиторії. Комп'ютер дає можливість використати інформацію мережі Інтернет, дозволяє ілюструвати, естетично оформляти сторінки, використовувати ефекти анімації. Діти вчать бути послідовними у відборі найсуттєвішої інформації. Систематичне використання презентацій на уроках має подвійну користь. Під час перегляду комп'ютерної презентації учні отримують корисні для них знання та уявлення про можливості програми PowerPoint і,

самі того не підозрюючи, вчать ся грамотно оформляти слайди. Тут має місце методичний прийом «роби, як Я».

Маючи такий прекрасний інструмент, як мультимедійна дошка, учителі кафедри максимально використовують її потенціал. Нині, звичайно, важко здійснювати екскурсії до інших міст, щоб відвідати літературний музей письменника. А от віртуальна екскурсія – цілком реальна. У цьому допомагають інтерактивні можливості цієї дошки. Ми постійно відвідуємо віртуальні музеї Г. Сковороди та І. Котляревського, а також створюємо самостійно уявні мандрівки. Урок – віртуальна екскурсія являє собою уявну мандрівку до музею чи виставки. Для організації такого уроку ми з учнями складаємо маршрут, визначаємо джерела пошуку інформації. Наступний крок – організація роботи з одержаною інформацією, результатом якої є творчі роботи: повідомлення, презентація, заповнена таблиця, відповіді на запитання тощо. А це, безперечно, сприяє формуванню самоосвітньої, комунікативної, інформаційної, полікультурної компетентностей учнів. Саме таким чином була здійснена уявна подорож п'ятикласників до країни Недоладії після опрацювання повісті Г. Малик, віртуальна мандрівка «Шляхами Кобзаря».

Творчі завдання на основі застосування інформаційних технологій за своїм змістом і методами виконання найчастіше носять ситуативний характер. Дидактичною метою таких завдань є вироблення діяльнісних компетенцій і виявлення особистісного ставлення до розв'язуваної проблеми на основі творчого застосування наявних знань, умінь, навичок. Учні охоче, з великим задоволенням виконують такі завдання, де є можливість виявити творчу індивідуальність. Створення буктрейлерів спонукає дітей не тільки попередньо прочитати програмовий твір, а й висловити особисті враження від нього, показати вміння працювати з кількома цифровими програмами.

Спочатку це прості форми, типу презентації, як, наприклад, у 6 класі до повісті В. Рутківського «Джури козака Швайки». А згодом ці навички вдосконалюються, учні поєднують відеопрезентацію з ігровими фрагментами, анімацією. Прикладами такого виду роботи є буктрейлери до безсмертного «Кобзаря» Т. Шевченка, до повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» тощо.

Ми вважаємо, що головним на наших уроках має бути поєднання знаннєвого, діяльнісного й ціннісного компонентів, що є основою для формування і предметних, і ключових компетентностей. Звичайно ж, для оцінювання якості навченості основним ми вважаємо діяльнісний компонент, який проходить свою експертну оцінку під час ЗНО.

Для якісної підготовки до нього ми теж сповна використовуємо інформаційні ресурси, які має гімназія. Ми маємо змогу на базі кабінетів

інформатики проводити як тренувальні, так і перевірочні online-тестування. Нині Інтернет пропонує багато таких видів. Але ми надаємо перевагу матеріалам Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти, де можемо за 20 хв. перевірити знання учнів з певного розділу. привчаємо до цієї роботи ще з 9 класу, щоб і вдома діти могли тренуватися на виконанні тестів.

Сьогодні смартфон на уроці для вчителя перетворився із ворога на помічника. Ми працюємо з ним, коли виконуємо тести-тренажери, вправи з QR-кодом Ці електронні ресурси використовуємо під час фронтальної та індивідуальної роботи з класом («Орфографічні п'ятихвилинки», «Орфографічні дуелі», «Літературне асорті», «Знайди помилку», «Літературна вікторина»). Популярним на уроках української мови серед учнів 5-6 класів є малюнковий диктант, де учні самостійно, з опорою на малюнок, а не на мовлення вчителя, пишуть словникові слова або слова з певною орфограмою чи граматичною ознакою з метою візуалізації правильної відповіді виконаного завдання

Робота на платформі Office365 у додатку Teams дозволила нам задовго до впровадження дистанційного навчання ефективно працювати з більшістю названих вище електронних програм і полегшила таку роботу. Сьогодні з'явилися нові цифрові ресурси для онлайн-навчання, які розкривають перед учителем нові можливості.

Отже, з упевненістю можна стверджувати, що використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови і літератури робить процес навчання більш сучасним, цікавим та насиченим, створює умови для розвитку в учнів умінь та навичок, необхідних для життя, тобто формує в них ключові компетентності освіченого громадянина сучасного інформаційного суспільства. Це надає кожному школяреві, можливість самореалізації в пізнавальній та інших видах діяльності, створює комфортні умови для самовизначення особистості в інформаційному суспільстві.

Література

- 1. Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології : підручник/ І. М. Дичківська. – 3-е вид., допов. – К. : Академвидав, 2015. – 304 с.
- 2. Інноваційні технології навчання української мови та літератури /** Укладач О. І. Когут. – Тернопіль : Астон, 2005. – 200 с.
- 3. Інформаційні технології в навчанні.** – К. : Видавнича група ВНУ, 2006, – 240 с.
- 4. Орлова О. І.** Компетентнісне навчання за допомогою ІКТ на уроках української мови та літератури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://5fan.ru/download.php>
- 5. Пометун О. І.** Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О. І. Пометун,

Л. В. Пироженко. – К. : А. С. К., 2004. – 192 с. **6. Шевченко Т. Г.** Кобзар. – К. : Дніпро, 1989. – 541 с.

Тростяньська В. П. I слово звучить по-новому (з досвіду використання ІКТ на уроках української мови та літератури)

У статті розкрито систему роботи вчителів української мови і літератури Старобільської гімназії з використання інформаційно-комунікаційних технологій, яка сприяє підвищенню якості навчання учнів на уроках української словесності. Акцентується увага на окремих прийомах і формах роботи, що були найбільш ефективними в процесі формування мовно-літературної компетентності учнів.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні компетенції, ключові життєві компетентності, Нова українська школа, мультимедійні інструменти, буктрейлер, віртуальний простір.

Тростянская В. П. II слово звучит по-новому (из опыта использования ИКТ на уроках украинского языка и литературы)

В статье раскрыта система работы учителей украинского языка и литературы Старобельской гимназии по использованию информационно-коммуникационных технологий, которая способствует повышению качества обучения учащихся на уроках украинской словесности. Акцентируется внимание на отдельных приемах и формах работы, которые были наиболее эффективными в процессе формирования языковой и литературной компетентности учащихся.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные компетенции, ключевые жизненные компетентности, Новая украинская школа, мультимедийные инструменты, буктрейлер, виртуальное пространство.

Trostyanskaya V. And the Word Sounds in a New Way (from the Experience of Working with Informational Technologies at the Ukrainian and Literature Lessons)

This article tells us about the system of the Ukrainian and Literature teachers of Starobilsk Gymnasium with the using of informational and communication technologies which improve the quality of teaching at the lessons of Ukrainian. The attention is focused on individual form of work which were the most effective in the process of formation pupils' linguistic and literary competence.

Key words: informational and communication technologies, key life competences, New ukrainian school, multimedia technologies, book trailer, virtual space.

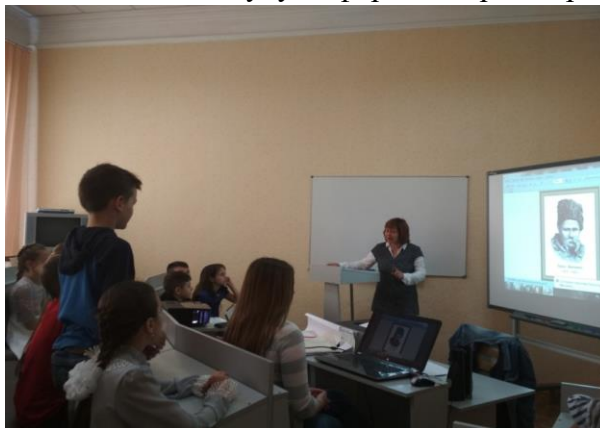
**Шавернева Світлана
Володимирівна,**
учитель початкових класів
Старобільської гімназії,
спеціаліст вищої кваліфікаційної
категорії, вчитель-методист

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Початкова школа – це перший освітній рівень, який закладає фундамент загальноосвітньої підготовки школярів. З огляду на це учителів початкових класів постійно хвилюють такі питання: «Як активізувати пізнавальну діяльність учнів? Як утримати їхню увагу? Як викликати бажання вчитися?»

Ні для кого не секрет, які б інноваційні технології ми не впроваджували в практику, досягти успіху можна лише зацікавивши учня на уроці. Дитина починає старанно працювати тоді, коли, розвиваючи свої здібності, вона задовольняє пізнавальні потреби. І в цьому стають нам на допомогу інформаційно-комунікаційні технології. За допомогою ІКТ можна так організувати освітній процес, щоб діти активно, з цікавістю і захопленням працювали на уроці, бачили плоди своєї праці, могли їх оцінити, залучити дітей до самостійного пошуку інформації, розширення своїх знань та можливостей.

Важливість і необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчання обґрунтовується міжнародними експертами і вченими. ІКТ торкаються всіх сфер діяльності людини, але, мабуть, найбільш сильний позитивний вплив вони

мають на освіту, оскільки відкривають можливості впровадження абсолютно нових методів навчання. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту освітнього процесу, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог. Нині помітно зростає кількість досліджень, предметом яких стало використання інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук та інші.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства передбачає широке застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, що визначається багатьма чинниками.

По-перше, впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої.

По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і протягом всього подальшого життя.

По-третє, активне й ефективно впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти.

Велику допомогу при підготовці та проведенні уроків надає вчителю пакет Microsoft Office. Текстовий редактор Word дозволяє підготувати роздатковий та дидактичний матеріал. Надзвичайно ефективні інтегровані уроки. В той час, коли за програмою діти вивчають текстовий редактор, можна не тільки вчити їх редагувати текст, а й удосконалювати знання з «Мовно-літературної» галузі, розвивати зв'язне мовлення учнів.

1) Закінчи речення.

Телевізор має ... (вікно, килим, аптека, екран, касета).

Людина має ... (хвіст, крила, обличчя, жало, хобот).

У птаха є ... (папір, олівець, квіти, диван, дзьоб).

2) Надрукуйте під диктовку текст. Виділіть червоним кольором слова, які відповідають на питання хто?, а синім – слова, які відповідають на питання що?

3) Надрукуйте слова, вставляючи пропущені букви (кожен учень отримує картку зі словами). Перевірте правильність виконаної роботи за допомогою команди «Правопис».

Кор..дор, велос..пед, к..шеня, л..вада, д..ректор, с..лдат.

4) Складіть із поданих слів речення та надрукуйте його.

На, білка, дереві, сиділа, руда.

5) Складіть речення до даної схеми та надрукуйте його.

6) Розташуйте речення в такій послідовності, щоб утворився текст. Доберіть до тексту заголовки. Надрукуйте заголовок, зачин і кінцівку тексту.

7) Закінчи речення.

Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця – це ... ..

Україна, Франція, Польща – це ... .

Щоб створити ситуацію успіху, необхідно використовувати різноманітні завдання, які поділяються за ступенем складності та самостійності.

1а) Визначте, яких складів не вистачає та відновіть прислів'я.

Яка пше..ця, така й па..ни.. .

Не розіб'єш го..ха, то не з'їси ..нятка .

1б) Поєднай частини, утвори прислів'я та надрукуй їх.

Руки білі, за велике безділля.

Маленька праця краще ніж чуже велике.

Ліпше своє мале а сумління чорне.

1в) Надрукуй прислів'я про хліб.

2а) Поміркуй і закінчи висловлювання.

Якщо брат старший, ніж сестра, то сестра _____ .

Якщо джерельце вужче, ніж річка, то річка _____ .

Якщо потяг рухається швидше, ніж мотоцикл, то мотоцикл ____ .

2б) Порівняйте.

За кольором: Крейда _____ , а вугілля _____ .

За шириною: Стежка _____ , а дорога _____ .

За висотою: Дерево _____ , а кущ _____ .

2в) Склади подібні висловлювання.

Якщо ... , то ... .

3а) Доповни текст прикметниками. За потреби користуйся словами для довідки.

На дереві _____ пташка весело щебетала. З _____ неба світило _____ сонечко. А _____ стежкою бігла _____ мурашка.

Слова для довідки: весняного, маленька, ясного, яскраве, лісовою, працьовита.

3б) Доповни текст прикметниками, самостійно добираючи слова за змістом.

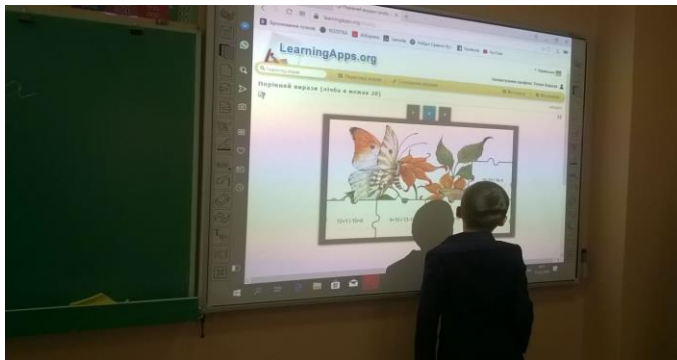
У морях та океанах живуть _____ дельфіни. Міцне й мускулисте тіло, _____ шкіра допомагають тваринам швидко плавати. На _____ мордочці блищать, мов намистинки, _____ очі.

Зв) Склади та надрукуй текст на тему «Тепла весна». Використовуй прикметники.

Опрацьовуючи текст, можна розгадувати кросворди (створені в програмі Microsoft Excel) або виконувати інтерактивні завдання (тести) створенні на сторінці WEB – сервісу в освітньому просторі НУШ LearningApps.org. Можна дати завдання дітям розмістити ілюстрації до тексту навпроти відповідного абзацу. Виділити речення, яке висловлює головну думку твору тощо.

Також учителі можуть використовувати готові програмні продукти (фото-, аудіо-, відеофрагменти, відеоекскурсії, динамічні таблиці та схеми, інтерактивні моделі).

На даний час є можливість користуватися різноманітними комп'ютерними іграми для дітей молодшого шкільного віку. Це і програмний комплекс «Сходи́нки до інформатики» (2–4 класів) за допомогою якого учні разом з анімаційними героями не тільки пізнають ази з предмета

«Інформатика», а й закріплюють знання та вдосконалюють навички з «Мовно – літературної», «Математичної», «Природничої» та інших освітніх галузей. Пропедевтичний курс «Шукачі скарбів» допомагає розвивати логічне та алгоритмічне мислення, просторове уявлення тощо.

Під час роботи в графічному редакторі Paint є чудова можливість відпрацювати геометричний матеріал, виконувати з дітьми завдання з логічним навантаженням. Якщо дитина провела неправильно лінію, побудувала не таку геометричну фігуру, то завжди можна скористатися командою «Відмінити». Це дає можливість дітям без зайвих хвилювань виправляти свої помилки та випробовувати інші варіанти відповідей.

1) Намалюйте три точки.

- Проведіть пряму лінію так, щоб – дві точки лежали на прямій;
- Проведіть пряму лінію так, щоб одна точка лежала на прямій, а дві інші знаходилися над нею.
- Чи можна провести пряму лінію через три точки?

2) Намалюйте чотирикутник. Проведіть пряму лінію так, щоб вона поділила його на дві фігури:

- два трикутники;
- трикутник і п'ятикутник;
- два чотирикутники.

3) Намалюйте тваринку. Порахуйте всі геометричні фігури, які ви використали при виконанні цього малюнка. Яких геометричних фігур знадобилося більше? Чому?

4) Складіть з геометричних фігур пташку. (У кожної дитини (або у кожної пари учнів) набір геометричних фігур). Зобразіть цей малюнок в графічному редакторі Paint. Якими інструментами ви користувалися?

У початкових класах програма Microsoft Excel не вивчається, але вчитель може сам підготувати до уроку таблицю з числовими даними й дати завдання учням обчислити значення виразу.

	a	b	c	d	e	f
1	Доданок	Доданок	Сума	Число	Знач. виразу (a+b)-d	
2	35	46		19	=(A2+B2)-D2	
3	23	57		15		
4	75	38		34		
5	19	62		27		

Коли учні виконують завдання, то вчитель або помічники вчителя за допомогою формули: $=(A2+B2)-D2$ (яку вчитель друкує заздалегідь) перевіряють правильність виконаних математичних обчислень за кілька секунд.

Дуже широко використовується вчителями програма Microsoft Office Power Point як для створення презентацій (без яких дуже складно уявити сучасний урок) так і для інтерактивних вправ. Це і «Розумові розминки», і «Усні обчислення», і завдання «Знайди розв'язок задачі» тощо.

Уроки «Мистецької» освітньої галузі – це уроки образного сприйняття світу. Вони змушують працювати уяву, фантазію, розвивають розумові, пізнавальні, творчі здібності, формують особистість. Кожен урок повинен бути для учнів відкриттям, новою сторінкою на шляху пізнання світу прекрасного, нового. Інтерес у дітей викликають яскраві малюнки,

відеокліпи, голосовий супровід, що сприяє більш активному веденню дискусії під час обговорення теми.

Педагогічний досвід показує, що використання інформаційних технологій на уроках образотворчого мистецтва сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості дитини, насамперед розвитку її творчих здібностей. На уроках гармонійно поєднуються знання комп'ютерної грамоти з образотворчим мистецтвом, музикою, літературою, і як результат цього поєднання, створюються унікальні творчі напрямлення (комп'ютерний малюнок, живопис, графіка, декоративний дизайн тощо).

Ефективним видом уроку з використанням інформаційно-комунікаційних технологій є урок з мультимедійною підтримкою, з планшетами. Мультимедіа дозволяє оживити урок, зв'язати його з дійсністю, забарвити різними фарбами почуттів, озвучити урок музикою, звуками природи. Зіставити власні спостереження, надихнути на бажання побачити це в дійсності, збагатити власний досвід.

Важливим є використання ІКТ у роботі з обдарованими дітьми. Йдеться про пошук інформації з теми дослідницької роботи, підготовку презентацій, відеороликів тощо. Під час виконання проекту діти демонструють найвищий рівень самостійності – творчий.

Але не слід забувати про безпеку дитини в Інтернет-просторі.

Зараз в Україні майже 22 млн користувачів Інтернету, питання безпеки в мережі більш ніж актуальне. У цьому контексті турбота про дітей набуває більших масштабів. Якщо раніше треба було говорити з дітьми про їх безпеку поза домом, то вже давно має сенс застерігати їх від негараздів під час перебування в Інтернеті.

Повністю обмежити доступ в кіберпростір неможливо, та й не потрібно. Величезна кількість розвиваючої корисної інформації, літератури, музики і просто спілкування за інтересами, зв'язок з родичами і друзями – все це можна знайти в Інтернеті. Достатньо пояснити правила поведінки, щоб забезпечити особисту безпеку дитини шкільного віку в Інтернеті. Комп'ютер дає змогу учням отримувати задоволення від захоплюючого

процесу пізнання, не лише силою уяви, прибираючи стіни шкільного кабінету, а й занурюючись в яскравий світ.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості учнів, розкриттю їх здібностей, талантів, суттєво впливає на зміст, форми, методи навчання. Вдало підібрані комп'ютерні програми стимулюють пізнавальну активність, емоційну сферу та інтелектуальні почуття школярів. При цьому підвищується працездатність учнів, зацікавленість їх різними видами діяльності, поліпшується просторова уява, пам'ять, креативне мислення, розширюється їх світогляд. Але існують і деякі проблеми: обладнання кабінету спеціальними меблями, призначеними для комп'ютерної техніки відповідно вікових особливостей користувачів; нормування тривалості безперервної роботи учнів на персональних комп'ютерах залежно від віку і вихідного стану здоров'я дітей.

Отже, інформатизація освітнього процесу вносить істотні зміни у діяльність педагога та розвиток учня як особистості, ставить нові вимоги до професійної майстерності вчителя. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі сприяє вдосконаленню освітнього процесу, дає можливість здобувачам освіти отримати навички XXI століття.

Література

1. **Козлова О. Л.** Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках в початковій школі [Електронний ресурс] Режим доступу <https://www.slideshare.net/victoriyamakovskaya/ss-54249393>.
2. **Співаковський О. В.,** Петухова Л. Є., Коткова В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі. – Херсон, 2011. – 72 с.
3. **Ставицька І. В.** Інформаційно-комунікаційні технології в освіті. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103>.
4. **Старікова Н. А.** Використання інформаційних технологій у початковій школі: посібник для вчителя. – Кривий Ріг, 2014. – 77 с.

Шавернева С. В. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у початковій школі

У цій статті визначається важливість і необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес початкової школи, що є важливим чинником створення нової системи освіти, яка буде відповідати вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти. Розглянуто способи викори-стання комп'ютерних програм (Microsoft Office, Paint) на уроках базових дисциплін

з метою забезпечення ефективності усіх видів навчальної діяльності; якісної підготовки здобувачів освіти з новим типом мислення.

Ключові слова: інформатизація освіти, новий зміст освітнього процесу, інформаційно-цифрова компетентність.

Шавернева С. В. Использование информационно-коммуникативных технологий в начальной школе

В данной статье определены важность и необходимость использования информационно-коммуникативных технологий в образовательном процессе начальной школы, так как это является важным составляющим в создании новой системы образования, которая будет соответствовать требованиям информационного общества и процессу модернизации традиционной системы образования. Рассмотрены способы применения компьютерных программ (Microsoft Office, Paint) на уроках базовых дисциплин с целью обеспечения эффективности всех видов учебной деятельности; качественной подготовки учащихся с новым типом мышления.

Ключевые слова: информатизация образования, новое содержание учебного процесса, информационно-цифровая компетентность.

Shaverneva S. Application of Information and Communication Technologies in Primary School

In this article the importance and the necessity of using information and communication technologies in the educational process of primary school are defined, because this is one of the most important part in the creation process of new educational system which will correspond the demands of information society and the process of the traditional educational system modernization. The methods of application of computer programs (Microsoft Office, Paint) are considered at the basic discipline lessons to supply the effectiveness of all activities, qualitative training of students with new way of thinking.

Key words: technology in education, new content of the educational process, information and digital competence.

*Шейко Наталія Володимирівна,
учитель початкових класів
Старобільської гімназії,
спеціаліст I кваліфікаційної
категорії*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ – ДІЄВІ ПОМІЧНИКИ ВЧИТЕЛЯ У ПІДГОТОВЦІ ДО УРОКІВ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

До школи приходять нові покоління дітей, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно напруженому середовищі. Неможливо уявити собі сучасну успішну людину, яка б не володіла комп'ютером. Школа має готувати майбутнє покоління відповідно до вимог часу. Інформаційні технології стають потужним засобом навчання. Їх використання привчає учня жити в інформаційному середовищі. Застосування комп'ютерних технологій не лише допомагає уникнути в процесі навчання буденності, допомагає унаочнити нові поняття, підтримує інтерес до навчання, але й завжди носить творчий характер як для вчителя, так і для учнів.

Використання комп'ютерів у навчальній і позаурочній діяльності школи є дуже природним з погляду дитини і виступає одним з ефективних способів підвищення мотивації й індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей та критичного мислення молодших школярів.

Інноваційні педагогічні технології стають типовим явищем освітянської практики, а готовність до їх застосування – вимогою до усіх педагогів. Актуальність цього питання обумовлюється змістом сучасної реформи загальноосвітньої школи.

Немає потреби і неможливо однаково навчати і навчити всіх дітей, сформувані в кожній дитини одні й ті самі вміння та навички з різних предметів, добитися від дітей одного і того самого рівня розвитку логічного та творчого мислення, однакового сприймання дійсності. Це стосується і навчання математики, методів розв'язування різних задач, побудови й аналізу різноманітних математичних моделей процесів та явищ.

Комп'ютерна підтримка цього процесу дає значний педагогічний ефект, полегшуючи, розширюючи і поглиблюючи вивчення і розуміння математики як науки.

Одне з найскладніших завдань для вчителів математики початкових класів – це сприяти розвитку розумових здібностей молодших школярів. Але не слід забувати також і про виховання певних почуттів, які підсилюють розумову активність учня.

Позитивний фон уроку викликає у школярів почуття радості, здивування, захоплення від розв'язання певної складної задачі та знаходження раціонального способу, що сприяє формуванню інтересу до вивчення математики.

Учителі початкових класів використовують у методиці викладання математики різні методи навчання, що вважаються класичними

- усний виклад;
- демонстрування та ілюстрування;
- бесіди;
- вправляння;
- виробничо-практичні методи тощо.

Однак ці методи всіх проблем та завдань не вирішують. Використання ІКТ в процесі вивчення математики відкриває цілий ряд можливостей для різнобічного, нетрадиційного, наочного осмислення учнями предметного матеріалу. Застосування комп'ютера на уроках математики – гарна можливість активізувати пізнавальні інтереси учнів під час вивчення та закріплення нового матеріалу, підвищити мотивацію навчальної діяльності, організувати самостійну роботу учнів. Можливості використання комп'ютера дають змогу подавати новий матеріал наочно, в формі гри тощо.

Для вчителів математики початкової ланки освіти важливим є наступні питання в контексті використання комп'ютера на уроці:

- реалізація можливостей ІКТ у області побудови різних екранних зображень математичних об'єктів, їх динамічного уявлення;
- автоматизація процесів обчислювальної і інформаційно-пошукової діяльності, а також діяльність по збору, обробці даних про об'єкти, що вивчаються, явища, процеси;
- реалізація прикладної спрямованості навчання математики з використанням ІКТ;
- встановлення вимог до електронних засобів освітнього призначення, необхідних для вивчення математики та експертної їх оцінки;
- використання комп'ютерних тестуючих і діагностуючих методик встановлення рівня засвоєння матеріалу.

Комп'ютерне забезпечення уроків математики в початковій школі потребує належного прикладного програмного забезпечення. Вибір програм

та розробка дидактичних комп'ютерних засобів здійснюється вчителем на основі наступних принципів:

1. Доступність. В цьому принципі сконцентровані такі ідеї, як відбір ППЗ, що вже є у наявності (програми, які вже знаходяться на комп'ютері), а також відбір програм, з якими ознайомлений вчитель і вміє з ними працювати.

2. Простота. Тут мається на увазі можливість учнів працювати з деякими програмами (наприклад, іграми, найпростішими редакторами та спеціально-розробленими для дітей 6-10 років програмами).

3. Надійність. Програми, які використовує вчитель, мають бути ліцензовані, щоб не принести випадкової шкоди психічному чи фізичному здоров'ю дітей, які з ними працюють.

4. Ще одним принципом підбору програм є їх практична багатofункціональність, тобто можливість вчителя зробити у цій програмі якомога більше корисної інформації для дітей: підібрати або створити малюнки, схеми, таблиці, іншу наочність, роздрукувати її, використовувати як наочний посібник саму програму або її продукти і тощо.

Найважливіше у роботі вчителя на уроках математики – активізувати пізнавальну діяльність учнів. Засобів для цього в нього чимало. Це й дидактичні ігри, і проблемні ситуації, і цікаві задачі. Але спинюсь на наочних посібниках, (які, на мій погляд, варто застосовувати на різних етапах навчання і з різною метою (для перевірки вивченого, закріплення, повторення, вдосконалення знань). Посібники дають змогу урізноманітнити навчальний процес, зробити його більш плідним, цікавим, захоплюючим, ефективно організувати як колективну, так і індивідуальну роботу.

Для створення наочних посібників вчитель може з успіхом використовувати ППЗ або вишукувати їх з допомогою новітніх інформаційних технологій, наприклад, підключати до своєї роботи Всесвітню глобальну мережу Інтернет.

Використання комп'ютерних дидактичних засобів дасть змогу вчителю:

- Належно унаочнити матеріал до уроку.
- Підібрати завдання для закріплення вивченого матеріалу.
- Підготувати та провести тестування.
- Повторно використовувати розроблені засоби, адаптовуючи до конкретного уроку.

Використовуючи комп'ютерні дидактичні засоби, комп'ютерні дидактичні ігри, можна створити належні умови для роботи самих дітей в комп'ютерному середовищі, що дасть змогу краще закріпити (чи повторити, залежно від ситуації) вже вивчений матеріал, узагальнити чи

систематизувати його та дати змогу дитині використати його на практиці (розв'язуючи цікаві завдання або граючись у комп'ютерну гру).

Робота на уроці математики з наочними посібниками, виконаними на комп'ютері, викликає значне зацікавлення в учнів під час відтворення знань, активізує пізнавальну діяльність, сприяє повноцінному формуванню передбачених програмою умінь. Реалізуючи навчальний процес в різноманітних формах й різноманітними засобами, учитель підтримуватиме інтерес до навчання протягом усього уроку, запобігатиме перевтомі дітей і водночас розвиватиме такі важливі якості, як швидка реакція, кмітливість, увага.

У додатку представлена розробка уроку математики з використанням ІКТ.

Додаток

Конспект уроку математики для 4 класу з використанням інтерактивних ігор створених на платформі learning Apps та мультимедійної презентації створеній у програмі Power Point.

Тема. Узагальнення знань з теми: «Одиниці вимірювання величин».

Мета. Ключові компетентності:

- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- розвивати творче мислення та математичне мовлення учнів;
- вдосконалювати вміння працювати з одиницями вимірювання величин;
- збагачувати словниковий запас.

Предметні компетентності

Математика:

- відновити і закріпити знання учнів про одиниці вимірювання величин;
- формувати вміння розрізняти і перетворювати іменовані числа з більших одиниць вимірювання в менші і навпаки;
- розвивати вміння аналізувати, систематизувати;
- виховувати інтерес до вивчення математики.

Природознавство:

- закріплювати вміння використовувати масштаб;
- формувати вміння читати простий план і карту;
- виховувати пізнавальну активність, інтерес до природничих знань.

Я у світі:

- розширювати знання дітей про рідний край;
- виховувати патріотичні почуття до Батьківщини, рідного міста.

Обладнання: мультимедійна презентація, інтерактивна дошка, картки індивідуальної та парної роботи, індивідуальний чек-лист уроку.

Тип уроку: інтегрований.

Методи і форми: «Робота в парі», «Очікування», диференційовані завдання, «Шнурування», «Інтерв'ю», індивідуальна форма роботи, інтерактивні ігри.

Вид уроку: урок-подорож.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Доброго ранку! Мовлю за звичаєм.

Доброго ранку! Кожному зичу я!

Всім, хто присутній сьогодні у нас –

Здоров'я і щастя бажає наш клас.

II. Мотивація до навчальної діяльності.

1. Вступне слово вчителя.

– Урок у нас сьогодні – математика.

– Математика-це цариця наук. Вона присутня повсюди: у повсякденному житті, у поезії, музиці, архітектурі, історії та географії. Сьогодні за допомогою математичних знань ми дізнаємось багато нового та цікавого про одне чудове, старовинне місто України. А яке саме довідаємось, розв'язавши вирази.

2. Гра «Шифрувальник». (Індивідуальна робота, самоперевірка)

– У вас на столах лежать картки з виразами розв'яжіть їх самостійно та запишіть відповідь.

$$90:30 \cdot 1000 = 3000 \text{ А}$$

$$800:100 \cdot 20 = 160 \text{ Л}$$

$$9000:10:100 = 9 \text{ Ї}$$

$$60:20 \cdot 100 = 300 \text{ І}$$

$$200 \cdot 100:1000 = 20 \text{ С}$$

$$150:30 \cdot 100 = 500 \text{ О}$$

$$60:20 \cdot 10 = 30 \text{ Ї}$$

$$6000:100:30 = 2 \text{ К}$$

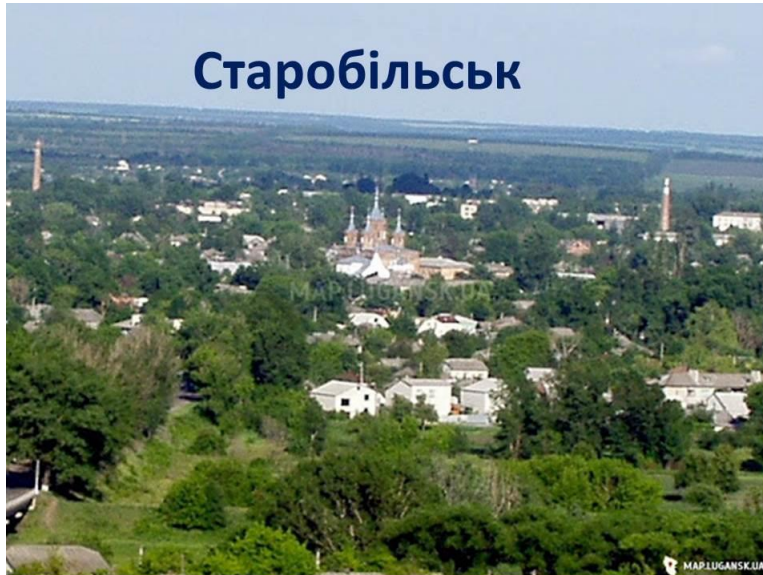
$$80:20 \cdot 100 = 400 \text{ Б}$$

$$160:40 \cdot 1000 = 4000 \text{ Т}$$

$$28000:100 \cdot 10 = 2800 \text{ Р}$$

$$480:60 \cdot 1000 = 8000 \text{ С}$$

– Виконайте самоперевірку за слайдом на екрані. Зверніть увагу, біля кожного виразу є літера. Розташуйте літери у порядку зменшення відповідей виразів. Яке слово вийшло? (Старобільськ).

III. Повідомлення теми і мети уроку.

– Молодці! Наш урок – це маленька екскурсія по Старобільську. Ми не тільки познайомимось з його історією та сьогоденням, але й повторимо одиниці вимірювання величин.

– Що ви очікуєте від сьогоднішнього уроку?

IV. Актуалізація набутих знань.

1 Математичний диктант.

– Розкрийте зошити. Запишіть число, класна робота. Далі записуйте відповіді, через кому у рядочок.

1) Наш Старобільськ було засновано у 1686 році. Нині 2020 рік. Порахуйте і запишіть, скільки років нашому містечку.

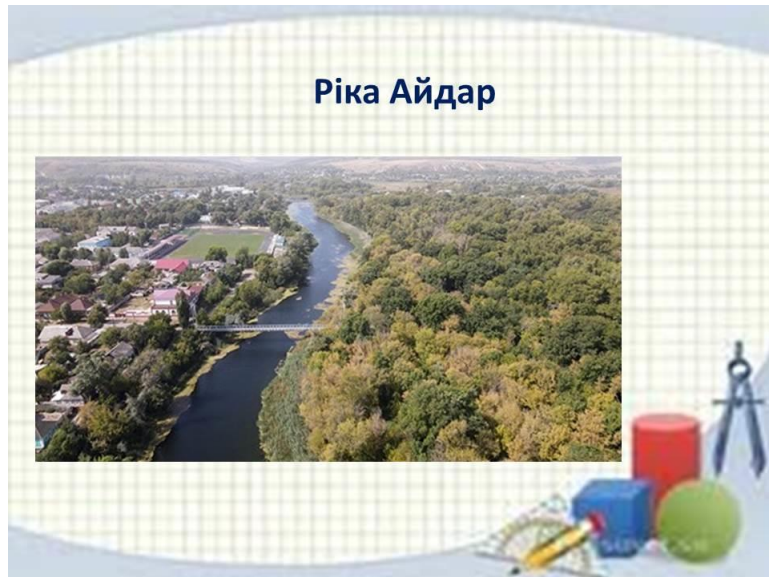
2) Головна вулиця міста називається Центральна її протяжність близько 1 км 200м. Запишіть скільки це всього метрів.

3) У Старобільську проживає – 16650 мешканців. У селах району – 21000 мешканців. Порахуйте і запишіть – скільки всього людей проживає у Старобільському районі.

4) Територія нашого міста поділена на провулки, вулиці, майдани та квартали. Всього їх 140 з них 18 провулків, 2 майдани, 5 кварталів. Запишіть скільки вулиць.

5) Наше місто розташоване на лівому березі ріки Айдар.

Кореспондент Карина взяла інтерв'ю у своєї матері, викладача кафедри природничих наук ЛПНУ.

Карина: Загальна довжина річки Айдар 250км, за межами Старобільська її довжина 240км. Запишіть протяжність річки Айдар у межах міста.

(334р., 1200м, 37650, 53, 10км)

2 Усна лічба. Гра «У мене є, у кого ...» (Діти задалегідь отримують картки з написами. Починає вчитель.)

– У мене є 1686 рік. У цьому році поселення носило назву слобода Більська. У кого $1686+44$?

– У мене 1730 рік. З цього року селище називається Стара Біла. У кого $1730+67$?

– У мене 1797 рік. І цього року селище було перейменовано на Старобільськ. У кого $1797+141$?

– У мене 1938 рік. Цього року селище Старобільськ отримало статус міста. У кого $1938+5$?

– У мене 1943 рік. У цей рік, під час Другої Світової Війни, наше місто декілька днів було столицею України. У кого $1943+56$?

– У мене 2009 рік. У цей рік було затверджено останню версію герба Старобільська. У кого $2009-8$?

– У мене 2001 рік. У цей рік було затверджено прапор Старобільська.

IV. Робота над темою уроку. Закріплення вивченого.

Повторення одиниць часу.

1 Інтерактивна гра «Пазли»(<https://learningapps.org/15749292>)

– Які одиниці вимірювання ми використовували під час гри «У мене є, у кого...»?

- Отже, настав час повторити одиниці часу?
- Розкрийте пазли на яких ви бачите одиниці часу?

Диференційоване завдання.

- За кольором стікера у вашому зошиті розв'яжіть вирази.

Червоний	Синій	Зелений
2 доби = __ год	6 год 20хв = __ хв	438 с = __ хв __ с
3 год = __ хв	3 хв 15 с = __ с	356 хв = __ год __ хв
8 тижнів = __ міс.	4 р. 11 міс. = __ міс.	55 міс. = __ р. __ міс.
120с = __ хв	2 доби 6 год = __ год	32 тижні = __ міс.

Повторення одиниць вимірювання довжини

1 Ознайомлення з найвищою спорудою Старобільська. Телещогла.

- А зараз я пропоную завітати до найвищої споруди нашого міста – телевежі.
- Кореспондент Іван взяв інтерв'ю у свого татка, який там працює. Повідом нам про що ти дізнався?

Іван: В Україні найвища телевежа знаходиться у Києві. Її висота сягає 380м. Висота нашої вежі становить 240м. радіус потужності покриття радіосигналом становить 65 км.

- Отже, які одиниці вимірювання будемо повторювати далі?
- Молодець! А тепер завдання від телевежі – інтерактивна гра «З'єднай пари» (<https://learningapps.org/display?v=pj7oi93yn20>).

Повторення одиниць вимірювання маси

1 Ознайомлення зі Старобільським елеватором.

– Старобільщина багата на родючі землі, на яких фермерські господарства нашого району вирощують різні зернові культури. Зібраний врожай везуть на зберігання та подальшу реалізацію на Старобільський елеватор. Там теж побував наш кореспондент Артем, матуся якого там працює, тож послухайте про що він дізнався.

Артем: Наш елеватор складається з двох башт, кожна з яких вміщує 70000т зерна. На елеваторі зберігається пшениця, кукурудза, соняшник, рапс, ячмінь. Наше зерно продають по всій Україні і навіть за кордон.

– Які величини ви почули у розповіді Артема?

– Отже, настав час повторити одиниці маси. Знайдіть і розкрийте пазли з цими одиницями (Продовження інтерактивної гри «Пазли» <https://learningapps.org/15749292>)

2 Гра «Шнурування»(в парах, на картках)

$$2\text{ц} : 20\text{кг} = 10$$

$$2\text{ц} : 5\text{кг} = 40$$

$$2\text{ц} - 20\text{кг} = 180\text{кг}$$

$$30\text{кг} : 5\text{кг} = 6\text{кг}$$

$$3\text{кг} : 500\text{г} = 6$$

$$2\text{ц} - 5\text{кг} = 195\text{кг}$$

Перевірка: один учень зачитує приклад і відповідь з простим числом, а другий приклад і відповідь з іменованим числом, решта учнів сигналізують згоден чи ні.

Фізкультхвилинка

Старобільський парк відпочинку

- Увага, на екрані світлина найулюбленішого місця всіх дітлахів Старобільщини. Це ? А що ми робимо в парку? Отже, настав час відпочити.
- Встаньте. Глибоко вдихніть повітря чисте і приємне, бо таке повітря на нашій Старобільській землі.
- Нахиліться до струмочка, вмийте своє личко прозорою водичкою, бо цілюща вода на нашій землі.
- Подивіться один на одного. Усміхніться один одному. Бережіть один одного, бо такі діти є тільки у нас в Україні.

V. Розвиток математичних знань.

1 Розв'язування складного рівняння.

- Впродовж уроку ми розкривали пазли і отримали зображення чого?(Старобільського ліцею №1).
- Старобільський ліцей №1 – це найстаріший освітній заклад нашого міста. У якому році було засновано наш ліцей? (1878 р.)
- Яке це століття?
- Зараз наш ліцей це три корпуси у яких навчається всього 508 здобувачів освіти.
- Завдання від рідного ліцею.
- У I корпусі навчається 153 здобувачі освіти, а у III – 156. Скільки здобувачів освіти навчається у II корпусі, де ми зараз знаходимось?
- Пропоную скласти рівняння. Здобувачів освіти позначимо – x. Отже, маємо рівняння:
- $X+153+156=508$

2 Розв'язування задачі.

– У Старобільську є декілька приватних хлібопекарень. Де випікають смачнючий хліб та інші смаколики. Наступна задача буде про них.

З 10кг хліба отримують 7 кг сухарів. Скільки сухарів отримують з 200 кг хліба? ($200:10\cdot7=140(\text{кг})$)

2 Геометричний матеріал. Старобільський стадіон «Колос».

– Діти, увага на екран. Що це за об'єкт? Яка форма стадіону зверху? Яка це фігура? (Овал).

– В середині є футбольне поле. Яку геометричну фігуру воно нагадує?

Вправа «Продовж речення»

- Прямокутник це – ...
- Він відрізняється від квадрата ...
- Щоб знайти периметр прямокутника треба...

Перед вами план футбольного поля. Знайдіть периметр футбольного поля.

Реальна довжина футбольного поля $10 \cdot 10 = 100(\text{м})$

Реальна ширина $6 \cdot 10 = 60(\text{м})$

$P = (100 + 60) \cdot 2 = 320(\text{м})$

VI. Підсумок уроку. Рефлексія.

– Ось і закінчилась наша подорож. Сподіваюсь, вона залишила багато цікавого і корисного. Чи справдились ваші очікування?

На уроці –

Дізналися...

Повторили..

Хочу дізнатися більше...

– Що допомогло вам виконувати завдання?

– Дякую всім за роботу!

Практика доводить, що при активному використанні ІКТ досягаються загальні цілі освіти, легше формуються компетенції.

Уроки математики з використанням інформаційних технологій не тільки розширюють і закріплюють отримані знання, а й значною мірою підвищують творчий і інтелектуальний потенціал учнів. Оскільки фантазія і бажання проявити себе у молодшого школяра великі, варто вчити його якомога частіше висловлювати власні думки, в тому числі і за допомогою інформаційних технологій. Використання інформаційних технологій на уроках математики в початковій школі дає можливість проявити себе кожному з учнів, при цьому форми роботи вибирає для себе сам учень. Так, діти з математичними здібностями частіше працюють з виготовлення програмних продуктів-презентацій. Учні мають міцні, глибокі знання з предмету, у них сформовані стійкі пізнавальні інтереси, розвинене вміння самостійно застосовувати отримані знання на практиці.

Я впевнена, що використання інформаційних технологій може перетворити викладання традиційних навчальних предметів, раціоналізувавши дитячу працю, оптимізувавши процеси розуміння і запам'ятовування навчального матеріалу, а головне, піднявши на незмінно вищий рівень інтерес дітей до навчання.

Таким чином, застосування ІКТ в освітньому процесі дозволяє вирішувати одну з важливих завдань навчання – підвищення рівня знань.

Вчителі, які в своїй роботі використовують ІКТ, прийшли до висновку: інформаційні технології тільки для тих, хто шукає, освоює щось нове. Вони для тих, кому небайдужий рівень своєї професійної компетентності, кого турбує, наскільки він, педагог сучасної школи, відповідає вимогам століття прийдешнього.

Література

1. Вирський Д. С. Старобільськ // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2012. – Т. 9 : Прил – С. – С. 814–944. **2. Мій конспект.** Математика. 4 клас. I семестр / Н. В. Бацула, Г. Ю. Кравченко. – К. : Видавництво «Генеза», 2018. – 278 с. **3. Математика:** підруч. для 4 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М. В. Богданович, Г. П. Лищенко. – К. : Генеза, 2015. – 176 с. **4. Мірошніченко І. О.** Старобельщина – жемчужина Приайдарья. – Луганск : ООО «Виртуальная реальность», 2011. – 252 с. **5. Морзе Н.В.** Основи інформаційно-комунікаційних технологій. – К. : Видавнича група ВНУ, 2008. – 352 с. **6. Петлюшенко Н.** Упровадження комп'ютерних технологій у початковій школі // Початкове навчання і виховання. – 2012. – №1. – С. 12. **7. Пономаренко Л.** Мультимедійна підтримка навчального процесу // Початкова освіта. – 2012. – № 1–2. – С. 16.

Шейко Н. В. Цифрові технології – дієві помічники вчителя у підготовці до уроків математики у початковій школі

Стаття присвячена розгляду інформаційно-комунікативних технологій у початковій школі; питанню впровадження їх в освітній процес. У статті вміщено рекомендації щодо використання ІКТ при підготовці і проведенні уроків математики, конспект уроку з використанням ІКТ.

Ключові слова: початкова школа, математика, ІКТ.

Шейко Н. В. Цифровые технологии – действенные помощники учителя в подготовке к урокам математики в начальной школе

Статья посвящена рассмотрению информационно-коммуникативных технологий в начальной школе; вопросу внедрения их в образовательный процесс. В статье помещены рекомендации по использованию ИКТ при

подготовке и проведении уроков математики, конспект урока с использованием ИКТ.

Ключевые слова: начальная школа, математика, ИКТ.

Sheiko N. Digital Technologies Are Effective Teachers' Aides in Preparing for Math Lessons in Elementary School

The article is devoted to the consideration of information and communication technologies in primary school; the question of their introduction into the educational process. The article contains recommendations for the use of ICT in the preparation and conduct of mathematics lessons, lesson outline using

Key words: school, mathematics, Information Communication Technologies.

ЗМІСТ

Курило В. С., Краман О. Л.	Сутність і механізми сучасних інформаційно-психологічних війн.....	3
Фоменко К. М.	Крокуємо до Нової української школи.....	9
Білоцерковець Ю. В.	Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії на прикладі створення та редагування статей он-лайн енциклопедії вікіпедії.....	20
Буткова О. О.	Інформаційно-комунікативні технології як засіб підвищення мотивації та результативності під час вивчення англійської мови.....	25
Гамаза О. В.	Інформаційні комп'ютерні технології на уроках трудового навчання.....	32
Гоженко Т. С.	Формування життєвої компетентності учнів на уроках образотворчого мистецтва шляхом її творчого потенціалу за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій навчання.....	41
Ковальова О. В., Давиденко О. О.	Використання інформаційних технологій у роботі шкільних гуртків Старобільської гімназії.....	48
Корсун С. С.	Психологічний супровід учасників освітнього процесу в системі формування інформаційно-комунікаційної компетентності.....	55
Мірошникова Н. Г.	Напрямки впровадження ік-технологій у практику початкової школи.....	63
Сіненко К. О.	Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування інформаційної компетентності учнів.....	69

Тетерев В. О.	Сучасний стан сформованості інформаційної компетентності майбутніх педагогів.....	75
Толмачова І. Г.	Формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи як вимога сьогодення.....	82
Тростянська В. П.	І слово звучить по-новому.....	88
Шавернева С. В.	Використання інформаційно-комунікаційних технологій у початковій школі.....	93
Шейко Н. В.	Цифрові технології – дієві помічники вчителя у підготовці до уроків математики у початковій школі.....	101

Наукове видання

ПЛЕКАЄМО ОСОБИСТІТЬ

*Науково-методичний альманах
Випуск 4*

*Відповідальний за випуск:
к.п.н. Фоменко К. М.*

*Комп'ютерний макет :
Тетерев В. О.*

Здано до склад. 25.05.2021р. Підп. до друку 25.06.2021р.
Формат 60x84 1/8.Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 13,72. Наклад 200 прим. Зам. No 244.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. т/ф: (06461) 2-16-02.
e-mail: luguniv.info.edu@gmail.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК No 3459 від 09.04.2009 р.